

ΑΚΑΝΤΗΩΤΙΚΑ

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑΣ ΔΡΟΣΟΠΗΓΙΩΤΩΝ
Τεύχος 20^ο Αύγουστος 2013

ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑ ΔΡΟΣΟΠΗΓΙΩΤΩΝ
ΔΗΜΟΥ ΚΟΝΙΤΣΑΣ

Διανέμεται Δωρεάν

**ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΚΩΝΙΤΣΑΣ**
ΑΡ. ΕΙΣΑΓΟΓΗΣ 55205
ΗΜΕΡ. ΕΙΣΑΓΟΓΗΣ 1-8-13
ΤΑΞΙΝ. ΑΡΙΘΜ.

Εικόνα εξωφύλλου:

Φωτογραφία του Καστοριανού φωτογράφου
του περασμένου αιώνα, Λεωνίδα Παπάζογλου.
«Βλάχοι της Χρούπιστας» (σημερ. Άργους Ορεστικού).

Ανώνυμες επιστολές και κείμενα δεν
δημοσιεύονται.

Τα ενυπόγραφα άρθρα δεν σημαίνει ότι
εκφράζουν και τις απόψεις του Δ.Σ. της
Αδελφότητας ή της Συντακτικής Ομάδας.

Κείμενα και υλικό που έχουν σταλεί προς
δημοσίευση και δεν συμπεριλαμβάνονται
στο παρόν τεύχος λόγω περιορισμένου
χώρου, το Δ.Σ. και η Σ.Ο. δεσμεύονται,
μετά από αξιολόγησή τους, να τα δημοσι-
εύσουν σε ένα από τα επόμενα τεύχη μας.

Περιεχόμενα:

- **Εκδοτικά**
προλόγισμα της Συντακτικής Ομάδας
- **Οι φετινές εκδηλώσεις πολιτισμού**
της Αδελφότητάς μας
αναλυτική παρουσίαση από τους συντελεστές
της έκθεσης φωτογραφίας του Λ. Παπάζογλου
- **Καντσιώτικα λιθανάγλυφα**
του Γιώργου Κοτολούλη, Βαγγέλη Καθάριου
& Βασίλη Παπαγεωργίου
- **Πυρσόγιαννη, Βούρμπιανη, Γοργοπόταμος,**
κατά το έτος 1936
Επιμέλεια: Χαρίλαος Γ. Γκούτος
- **Η παλιά «Σχολή» στο μεσοχώρι**
του Θωμά Β. Ζιώγα
- **Ένα εκκλησάκι στο Γκολέμι στα χρόνια**
του πολέμου
του Αργύρη Πετρονώτη
& Βασίλη Γ. Παπαγεωργίου
- **Η Μεταλαβία**
του Χρήστου Τσιγκούλη
- **Εκοιμήθη η γιαγιά «Κούλη»**
του Κώστα Παπαδημητρίου
- **Αντώνης Βασ. Σίμος**
Επεισόδια από τη ζωή του
του Νικολάου Δ. Καθάριου
- **Το άλλο της μάτι ...**
του Νίκου Γ. Δημητρούλη
- **Το πλατανόφυλλο**
του Σταύρου Ζηκούλη
- **Αναγνωστοπούλειος Γεωργική Σχολή Κονίστης**
Ίδρυμα ευεργεσίας και προσφοράς
Επιμελητής παρουσίασης: Θωμάς Β. Ζιώγας
- **Νάσος Μουκούλης, εικαστικός**
του Θωμά Αθανασίου Μουκούλη
- **Σκέψεις και απόψεις για το ρόλο της**
οικογένειας στη διαπαιδαγώγηση των παιδιών
του Κώστα Κατσιαμάνη
- **Γραφές και αναφορές στη Δροσοπηγή**
και τους ανθρώπους της
- **Φωτοθήκη**
- **Νέα για τις δραστηριότητες**
της Αδελφότητάς μας

Εκδοτικά

Φίλε αναγνώστη

Τούτο δω το τεύχος του περιοδικού «Καντιώτικα» που κρατάς στα χέρια σου είναι επετειακό, διότι είναι το εικοστό τεύχος αυτού του εξαμηνιαίου περιοδικού και αυτό έχει έναν συμβολισμό. Πέρασαν δέκα χρόνια από την πρώτη κυκλοφορία του και μέσα σ' αυτήν την περίοδο συνέβησαν πολλά, καλά και κακά, που καταγράφηκαν, κατά το δυνατόν, στις σελίδες του. Η συντακτική ομάδα, αποτελούμενη από τον Κώστα Γ. Τζιμούλη και τον Θωμά Β. Ζιώγα, εργαζόμενη υπό την αιγίδα του Δ.Σ. της Αδελφότητας, έκανε ότι μπορούσε για τον θεματικό εμπλοκισμό του περιοδικού και την καλαίσθητη παρουσία του. Από τα επαινετικά σχόλια που ακούμε κατά καιρούς από χωριανούς και άλλους φίλους Μαστοροχωρίτες φαίνεται πως το περιοδικό έγινε αποδεκτό και καταξιώθηκε ως έγκυρο έντυπο της επαρχίας Κόνιτσας. Όλοι πλέον το θέλουν και περιμένουν να πάρουν το επόμενο τεύχος. Η επέκταση της θεματολογίας σε όλα τα Μαστοροχώρια και την ευρύτερη επαρχία, η ποικιλία της αρθογραφίας για ζητήματα τοπικά ή γενικότερα, η καλλιτεχνική μορφή και κομψότητα του εντύπου, η ορθή διάταξη της ύλης, η εξαιρετική τυπογραφία, αλλά και η δωρεάν διανομή του, είναι κάποια στοιχεία που βοήθησαν σ' αυτό. Προ πάντων όμως πρέπει να εκτιμηθεί η εκούσια προσφορά κάποιων αφανών σε κόπο, χρόνο, φροντίδα, τεχνικά μέσα, ιδέες, επικοινωνία, κ.λπ.. Χωρίς αυτούς το αποτέλεσμα θα ήταν πενιχρότατο. Βεβαίως και όσοι αρθρογραφικά στήριξαν και στηρίζουν το περιοδικό έχουν την τιμητική τους και τους ευχαριστούμε, διότι χωρίς τις σκέψεις και τις γραφές τους το περιοδικό θα ήταν απλά ένα κοινό έντυπο, κενό, αδιάφορο και άχρωμο. Και τα μέλη της Αδελφότητας έχουν το μερτικό τους στην επιτυχία του περιοδικού μας, τόσο ως αναγνώστες του, όσο κυρίως ως χρηματοδότες του, αφού με τον οβολό τους επιτυγχάνεται εκείνο το «διανέμεται δωρεάν» που αναγράφεται στο εξώφυλλό του. Όλα τα παραπάνω συνετέλεσαν ώστε το χωριό μας, η Δροσοπηγή, να προβληθεί και να γίνει γνωστή σε ευρύτερο κύκλο ανθρώπων, τόσο για την φυσική της ύπαρξη, όσο και για την ιστορία και την παράδοσή της. Και αυτό ασφαλώς είναι πολύ καλό και ωφέλιμο για τον τόπο μας. Έγινε παράδειγμα προς

μίμηση για τους άλλους Μαστοροχωρίτες. Και κάνοντας χρήση των γραφών του Θουκυδίδη (460 – 398 π.Χ.), θα λέγαμε ότι εμείς, μάλλον, είμαστε υπόδειγμα γι' αυτούς, παρά μιμητές εκείνων, [« ...παράδειγμα δε μάλλον αυτοί οντες τισίν ή μιμούμενοι ετέρους... », Περικλέους Επιτάφιος, XXXVII, σελ. 20, έκδοση Βουλής των Ελλήνων, 1998].

Η συντακτική ομάδα διαχειρίστηκε, θεού θέλοντος και υγείας ούσης, επί μία δεκαετία εθελοντικά όλα τα θέματα του περιοδικού, όπως αυτή νόμισε καλύτερα, και το αποτέλεσμα είναι αυτό που προαναφέραμε και γνωρίζουν όλοι. Και τίποτε δεν ζητάει από τους αναγνώστες παρά έναν καλοπροαίρετο καλό λόγο, έστω και κριτικό. Οι καιροί, όμως, ου μενετοί. Στην εποχή μας, οι εξελίξεις και οι αλλαγές τρέχουν πλέον με ιλιγγιώδεις ρυθμούς, με τη συμβολή βεβαιώντων και της τεχνολογίας. Οι μεταβολές είναι ολοσχερείς και σχεδόν κάθε γενεά αλλάζει συθέμελα ότι η προηγούμενη καθιέρωσε. Παρά την προσωρινή οπισθοδρόμηση από την σοβούσα κρίση, οι μεταβολές συνεχίζονται ακάθεκτες. Πρέπει να είναι κανείς νέος, δραστήριος και φιλομαθής ταυτόχρονα, για να μπορεί να αντέξει το φορτίο των συνεχών αλλαγών και να προσαρμόζεται σ' αυτές, διατηρώντας τουλάχιστον κάποιες από τις αξίες της πρότερης γενεάς. Από αυτόν τον κανόνα δεν εξαιρείται ούτε η συντακτική ομάδα. Ήδη και οι δύο περάσαμε τα 70 έτη και οι φυσικές μας αντοχές περιορίστηκαν. Γι' αυτό σκεφτήκαμε, τώρα που το περιβόλι του περιοδικού μας είναι ολάνθιστο, να ζητήσουμε από τους χωριανούς και το Δ.Σ. της Αδελφότητας να ορίσουν άλλους περιβολάρηδες. Νεότεροι χωριανοί με φρέσκιες ιδέες, γνώστες των ζητημάτων του χωριού και της επαρχίας, χρήστες της σύγχρονης ηλεκτρονικής, ας στελεχώσουν την συντακτική ομάδα του περιοδικού. Εμείς, οι παλιοί, θα σταθούμε αρωγοί στο έργο τους, τουλάχιστον στο μεταβατικό στάδιο, όχι για να διατηρηθεί το καθιερωμένο, αλλά για να περάσουμε ομαλότερα στην «αλλαγή» που οι καιροί απαιτούν και οι νέοι συντάκτες θα αποφασίσουν. Ευχόμαστε ολόψυχα, για το καλό όλων, να πετύχουν καλύτερα από εμάς, και να επαληθευτεί η αρχαία ρήση: «Άμες δε γ' εσόμεθα πολλώ κάρρονες», [Πλούταρχου «Λυκούργος», 21.2.9], δηλ. «Εμείς θα γίνουμε πολύ καλύτεροι».

Η Συντακτική Ομάδα

Οι φετινές εκδηλώσεις πολιτισμού της Αδελφότητάς μας

{ 1) Όπως είχαμε προαναγγείλει στο προηγούμενο τεύχος, με την ευκαιρία της εκατονταετίας από την απελευθέρωση Ηπείρου και Μακεδονίας και της ένταξής της στο ελληνικό κράτος, κορυφαία εκδήλωση για το καλοκαίρι του 2013 θα είναι η έκθεση φωτογραφίας του Καστοριανού φωτογράφου των αρχών του περασμένου αιώνα Λεωνίδα Παπάζογλου. Προς ενημέρωση των αναγνωστών δημοσιεύουμε αμέσως παρακάτω σχετικά κείμενα παρουσίασης του θέματος, καθώς και των συντελεστών της έκθεσης.

2) Εξ' ίσου σημαντικό γεγονός θα είναι και η εκδήλωση τιμής και ευγνωμοσύνης προς τους γιατρούς που υπηρέτησαν και θεράπευσαν τους συγχωριανούς μας, θητεύοντας στο αγροτικό ιατρείο Δροσοπηγής. Το κείμενο παρουσίασης και το πρόγραμμα αυτού του θέματος λεπτομερώς καταχωρείται στην ενότητα «Νέα για τις Δραστηριότητες της Αδελφότητάς μας» του παρόντος τεύχους, σελ. 58}

Έκθεση φωτογραφίας

«Φωτογραφικά πορτραίτα από την Καστοριανή και την περιοχή της την περίοδο του Μακεδονικού Αγώνα».

Από το Μουσείο Φωτογραφίας Θεσσαλονίκης με υλικό εκ του αρχείου του Καστοριανού φωτογράφου **Λεωνίδα Παπάζογλου** (1872-1918) της συλλογής **Γιώργου Γκολομπία**.

Η εποχή αναφοράς

Η πρώτη δεκαετία του 20ου αιώνα ήταν βίαιη και κρίσιμη για όλες τις εθνικές ομάδες της διαβιούσαν στην περιοχή γύρω από την Καστοριά. Οι ραγδαίες και καταλυτικές αλλαγές στην τότε οθωμανική εξουσία και η διαφανόμενη αποτίναξή της τις ώθησε να διατίνζονται για την επικράτηση της δικής της εθνικής οντότητας, έχοντας, βέβαια, σ' αυτήν και την παρακίνηση των ομόφυλων γειτονικών κρατών. Επακόλουθο ήταν η έκρηξη ενός φονικού μίσους ανάμεσα στις διάφορες εθνικές κοινότητες, οι οποίες μέχρι τότε ζούσαν χωριστά ή σε μικρές ομάδες. Έγιναν γενικότερο συγκρητισμό και μοιράζονταν την ίδια ζωή. Αυτός ο μακραίωνος πολυεθνικός, πολυθρησκευτικός και πολυπολιτισμικούς κοινωνικούς ιστός της περιοχής έβαινε πραγματική κατάλυση, ως παρωχημένος, αφού ο συρρικνωτής εποχής ήταν το καθαρό «εθνικό» κράτος.

Η Ελλάδα υποστηρίζει, με τον λεγόμενο Μακεδονικό Αγώνα, τους ελληνόφωνους και μη πουθεναν ήταν, οι οποίοι πολιτιστικά και ιστορικά είχαν συνειδητά παραμείνει Έλληνες/Ρωμαίοι όπως π.χ. η πλειονότητα των κατοίκων της πόλης της Καστοριάς. Είναι μια μεταβατική περίοδος, τόσο πολιτικά όσο και ινωνικά, μέσα στην οποία έλαχε στον επαγγελματία φωτογράφο **Λεωνίδα Παπάζογλου** η φωτογραφίζει όσους του το ζητούσαν, σε ξαρτήτως εθνικότητας ή θρησκείας. Έχει κατέγραψε στα γυάλινα αρνητικά που συντάχθηκαν, αυτούσιες εικόνες του ταυτισμού της πόλης, ακόμη και σήμερα, στις οποίες βλέπουμε, με τα ξεχωριστά ενδυματολογία και λοιπά χαρακτηριστικά τους, όλες τις τάξεις της κοινωνίας (Τούρκους στρατιωτούς και αξιωματούχους, δεσποτάδες παπάδες, αστούς της πόλης και προύχοντων χωριών, ενήλικες και παιδιά, χωρικούς βιοσκούς, ένοπλους μακεδονομάχους και καταζήδες, ακόμη και νεκρούς ή σκοτωμένους).

Ο φωτογράφος και το αρχείο του

Ο φωτογράφος **Λεωνίδας** / (Λιόντας) **Παπάζογλου** γεννήθηκε στην Καστοριά το 1872 και είναι γόνος Ελλήνων Καστοριανών. Απεβίωσε το 1918, θύμα της ισπανικής γρίπης. Δεν ήταν φωτογράφος «εν περιοδείᾳ», όπως άλλοι συγκαιριανοί του, π.χ. αρχικά οι Γιαννιώτες αδελφοί Μανάκια. Ήταν επαγγελματίας φωτογράφος στην πόλη της Καστοριάς και στην τριγύρω περιοχή της, όπως και ο μικρότερος αδελφός του Παντελής. Τα δυο αδέλφια, νέα παιδιά ακόμη, έμαθαν την τέχνη του φωτογράφου στην Κωνσταντινούπολη και την άσκησαν στην Καστοριά. Αυτό δικαιολογεί και το κοσμοπολίτικο ύφος πολλών φωτογραφιών. Ως επαγγελματίας ήταν σωστός επιστήμονας στην τέχνη του και απόλυτα τελειομανής. Χρησιμοποιώντας την τεχνολογία και τις τεχνικές της εποχής του, αποτύπωσε πραγματικά θαύματα πάνω στις γυάλινες αρνητικές πλάκες. Και αυτές, χιλιάδες τον αριθμό, τακτικός και νοικοκύρης καθώς ήταν, τις αποθήκευε σε φωριαμούς στο σπίτι του, για μελλοντική χρήση. Από τύχη αγαθή, ένα μέρος από αυτά τα γυάλινα αρνητικά διασώθηκαν και ύστερα από μια περιπετειώδη διαδρομή, όπου πολλά χάθηκαν, περιήλθαν στο συλλέκτη **Γιώργο Γκολομπία**, περίπου 2.500 πλάκες. Τόσο άψογες ήσαν οι φωτογραφήσεις των προσώπων που ο συλλέκτης διερωτάται με απορία «Αλήθεια, ήταν τότε οι Δυτικομακεδόνες ομορφότεροι από σήμερα; ».

Γιώργος Γκολομπίας (1961-2009)

Ιατρός, ερευνητής, **συλλέκτης**, ο Γιώργος Γκολομπίας ξεκίνησε να ασχολείται με τη συλλογή φωτογραφικού υλικού από την ηλικία των 20 ετών. Ασχολήθηκε επίσης με τη συλλογή καρτ-ποστάλ και το 1996 εξέδωσε ένα βιβλίο με θέμα τις πρώιμες καρτ-ποστάλ της Κοζάνης. Πάντοτε τον ενδιέφερε η πόλη της Καστοριάς, με την οποία ασχολήθηκε και ερευνητικά. Το 1996 ξεκίνησε τη συνεργασία του με τον ιερομόναχο Ιουστίνο Σιμωνοπετρίτη, τον υπεύθυνο της Αγιορειτικής Φωτοθήκης - το φορέα συλλογής και αξιοποίησης φωτογραφικού υλικού που αναφέρεται στο Άγιον Όρος. Το 1995 ξεκίνησε τις προσπάθειες για την απόκτηση του αρχείου του Λεωνίδα Παπάζογλου (1872-

1918), ενός σημαντικού φωτογράφου από Καστοριά, και τελικά κατάφερε να αποκτή περίπου 2.500 αρνητικά και γυάλινες πλάκες. Το αρχείο αποτελείται κυρίως από ατομικά ομαδικά πορτρέτα κατοίκων της περιοχής Καστοριάς, καθώς και στρατιωτικών και επλων με ποικίλη προέλευση.

Ο Γιώργος Γκολομπίας που έφυγε πολύ πριν από τη ζωή, λάτρης της Καστοριάς, διαρίστηκε αυτόν τον απίθανο σε όγκο και ποσητή θησαυρό με τον καλύτερο τρόπο. Ψηφίζοντας τη συλλογή του και την έκανε προσηλεκτρονικά στους ενδιαφερόμενους. Χαρακτηρίστηκε συνεργασία του με το Μουσείο Φωτογραφίας Θεσσαλονίκης και στον επαγγελματία και την ποιοτική εργασία που επέδειξαν αμετοποίητοι, είδε το φως της δημοσιότητας, με σε από περιοδεύουσες εκθέσεις και την έκδοση ενός μνημιακού λευκώματος, μιας επιλογής εξαιρετικών φωτογραφιών της περιόδου Μακεδονικού Αγώνα, πλήρως τεκμηριωμένης που κατέπληξε τους πάντες.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

HELLENIC MINISTRY OF
CULTURE & SPORTS

ΜΟΥΣΕΙΟ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

MUSEUM
OF PHOTOGRAPHY
THESSALONIKI

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΔΡΟΣΟΠΗΓΗΣ
ΔΗΜΟΥ ΚΟΝΙΤΣΑΣ

Μουσείο Φωτογραφίας Θεσσαλονίκης

Το Μουσείο Φωτογραφίας είναι ένα εξειδικευμένο μουσείο για τη φωτογραφία, το μοναδικό στην Ελλάδα, υπό την εποπτεία του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού, και λειτουργεί ταυτόχρονα ως Μουσείο, ως Κέντρο και ως διοργανωτής Φεστιβάλ.

Μέσα από τη δράση του αποκαλύπτει στο κοινό οπτικές πάνω: **α)** στην τέχνη, μια και η αισθητική του μέσου δεν αποκλίνει από αυτή των καλών τεχνών, **β)** στην τεχνολογία, μέσα από τη χρήση ψηφιακών εφαρμογών, **γ)** στις ανθρωπιστικές επιστήμες, καθώς η φωτογραφία φανερώνει τον κόσμο και την κοινωνική του δράση. Σκοπός του είναι να προσεγγίζει τις διαφορετικές χρήσεις και εφαρμογές της φωτογραφίας (ντοκουμέντο, τεκμήριο, καλλιτεχνικό έργο, φωτοδημοσιογραφία, βιομηχανική φωτογραφία, διαφήμιση, κλπ.).

Η συγκρότηση του φορέα ξεκίνησε το 1998. Το 2001 στεγάστηκε στην Αποθήκη Α' στον Α' Προβλήτα στο Λιμάνι Θεσσαλονίκης. Από το 2006, βάσει της νέας στρατηγικής του και στο πλαίσιο της αποστολής του, λειτουργεί γύρω από τους άξονες της μνήμης, της συνάντησης και της ανακάλυψης, στοχεύοντας σε δράσεις τοπικής, εθνικής και διεθνούς εμβέλειας μέσα από τις παρακάτω ενέργειες: το σχεδιασμό και υλοποίηση εκθέσεων βάσει θεματικών κύκλων, τη συγκρότηση αρχείων και συλλογών, την έκδοση εντύπων, την οργάνωση εκπαιδευτικών προγραμμάτων, τη διεξαγωγή της PhotoBiennale (διεθνούς φεστιβάλ φωτογραφίας). Παράλληλα, ενισχύει το διάλογο και τις συναντήσεις μέσα από τις αξιολογήσεις φωτογραφικών προτάσεων (portfolio reviews), την καθιέρωση βραβείων, τη διοργάνωση ανοιχτών συζητήσεων (σειρά «Λέξεις και Εικόνες») και ημερίδων, όπως και με την πραγματοποίηση παράλληλων εκδηλώσεων σε συνεργασία με άλλους φορείς.

Το εκθετήριο

Είναι το Πνευματικό-Συνεδριακό Κέντρο Δροσοπηγής, που λειτουργείται από το Δ.Σ. της Αδελφότητας Δροσοπηγιωτών και διαθέτει όλες τις σύγχρονες εκθεσιακές υποδομές. Το χωριό ανήκει στο Δήμο Κόνιτσας Ιωαννίνων και βρίσκεται πάνω στα σύνορα με το νομό Καστοριάς. Οι κάτοικοί του είχαν και έχουν ποικίλες σχέσεις με τους κατοίκους των γειτονικών μακεδονικών χωριών. Την εποχή που φωτογράφιζε ο Λεωνίδας Παπάζογλου, από το παζάρι του Άργους Ορεστικού (Χρούπιστα), πολύ κοντά στην πόλη της Καστοριάς, προμηθεύονταν τα αναγκαία, πηγαίνοντας εκεί με τα υποζύγιά τους. Γι' αυτό, τους σημερινούς Δροσοπηγιώτες, αλλά και τους λοιπούς Μαστοροχωρίτες, τους ενδιαφέρει να γνωρίσουν καλύτερα το κοινωνικό υπόβαθρο αυτού του τόπου, λίγο πριν την ένταξή του στην Ελλάδα, μέσα από το πρωτότυπο φωτογραφικό υλικό αυτής καθαυτής της εποχής, που με εντέλεια αποδόθηκε στις φωτογραφίες του Λεωνίδα Παπάζογλου. Θα κατανοήσουν έτσι καλύτερα το πως κάποια πράγματα, που φαντάζουν δεδομένα και αυτονόητα σήμερα, δεν ήσαν καθόλου αυτονόητα τότε, και κερδήθηκαν με αγώνες. Το θέμα είναι επίκαιρο, αφού μόλις τώρα συμπληρώθηκε εκατονταετία από την ενσωμάτωση της Ηπείρου και της Μακεδονίας στο νέο ελληνικό κράτος, με τους βαλκανικούς πολέμους του 1912/13. Αυτός είναι ο σκοπός της έκθεσης και γι' αυτό ζητήθηκε η καλλιτεχνική συνδρομή του Μουσείου Φωτογραφίας Θεσσαλονίκης, το οποίο ευγενώς ανταποκρίθηκε.

Καντσιώτικα λιθανάγλυφα

του Γιώργου Κοτολούλη, Βαγγέλη Καθάριου
& Βασίλη Παπαγεωργίου

Φωτογραφίες: Βαγγέλης Καθάριος, Δημήτριος Σπύρου Σιούτης. Η παλιά φωτογραφία (αρ. 3) είναι από το αρχείο του Βασίλη Σιούτη

Ευχαριστούμε ολόψυχα για τις πολύτιμες πληροφορίες τους την Ανδρομάχη Σίμου, Ανδρομάχη Σπέλλα, Ιφιγένεια Μπαλατζούκα και τον Βασίλη Σιούτη

Οι συζητήσεις που είχαμε δημοσιεύονται χωρίς καμία παρέμβαση, κρατώντας έτσι όλα τα πλεονεκτήματα & μειονεκτήματα του προφορικού λόγου.

«Τα κεντήματα στην πέτρα ήθελαν φαντασία και πολύ μεράκι. Εμείς στον καιρό μας βγάζαμε σχέδια ανάλογα με το πνεύμα μας ή βλέπαμε τα παλιά που είχαν σπουδαίο πελέκημα. Πολλοί σχεδίαζαν την πέτρα με μολύβι και μετά πελεκούσαν, άλλοι όμως είχαν καλό χέρι και δούλευαν το καλέμι χωρίς σχέδιο. Φτιάχναμε αγκωνάρια, πόρτες με βάση και κιονόκρανα, πρέκια, καμαρόλιθα, τζάκια πελεκητά. Πάντως το καθαρό πελέκημα με λουλούδια, σταυρούς, πουλιά και με ψιλοβελονιά σταμάτησε εκεί γύρω στα 1930. Στέρεψαν, να πούμε την αλήθεια, οι τρανοί πελεκάνοι, χάλασε η τέχνη».

Διήγηση του Πυρσογιαννίτη μάστορα Θύμιου Βατσκαλή (1910-1986). Περιοδικό ΑΡΜΟΛΟΪ τεύχος 8-9, έτος 1979.

Οι Ηπειρώτες πελεκάνοι είναι φορείς σημαντικής παράδοσης ως προς τη μορφή το περιεχόμενο της νεοελληνικής λιθογλυκής τέχνης από τα τέλη του 18ου αιώνα λιθόγλυπτες παραστάσεις που σώζονται εκκλησιαστικά και κοσμικά κτίσματα, ιδιαίτερα πλούσιες σε τόπους που εξασφαλίζουν προϋποθέσεις για την ανάπτυξη της τέχνης, μαρτυρούν ένα ιδιαίτερο καλλιτεχνικό ύφος και ήθος.

Ολόγλυφες ή ανάγλυφες παραστάσεις εντοπίζονται συνήθως σε «ευπαθή» σημεία των σμάτων. Στην ανατολική πλευρά της εκκλησίας, στις γωνίες ή στο πανωπρέκι του σπίτι σε γωνιακό αγκωνάρι πάνω από τα ανοίγματα του ορόφου στο καμπαναριό. Πάνω της συνυπάρχει με τον πιο λεπτό τρόπο η διασημητική λειτουργία και η αισθητική επιδρούμενη με τη συμβολική δήλωση και τη χρηστικότητα.

Η επιρροή της θρησκείας, των προλήψεων, δεισιδαιμονιών αλλά και υποσυνείδητες μες πανάρχαιων πολιτισμών στάθηκαν καθηστικοί παράγοντες στη θεματολογία τους.

Πέρασαν οκτώ χρόνια που ο Κώστας Τζιλης έγραψε στο περιοδικό «Τα Καντσιώτικα» τεύχος 50, Νοέμβριος 2005 για τα Καντσιώτικα λιθανάγλυφα :

«Ένα ενδιαφέρον θέμα, πολιτιστικό κι αρχαιολογικό είναι η φωτογραφική καταγραφή, αλλά και η ακόλουθη μελέτη, των λιθανάγλυφων παλαιά σπίτια του χωριού μας. Πριν από πάντα χρόνια, στα τέλη της δεκαετίας του '60 αρχές του '70, σε ένα μεγάλο οδοιπορικό ολόκληρο σχεδόν τον ελλαδικό χώρο, μαζί με το δάσκαλό μου ζωγράφο Γιώργο Βακίρη, καταγράψαμε φωτογραφικά τις παλαιές λαϊκές επιγραφές (ταμπέλες) καταστημάτων όπως "Καφενείων, Παντοπωλείων, Οπωροπωλείων και άλλων"....είων" που σήμερα δεν υφίστανται πια.

Στη διάρκεια αυτού του οδοιπορικού προέκτησης και μια ακόμα θεματική ενότητα πανελλής καταγραφής και μελέτης : "τα ένθετα λιθανάγλυφα" που κοσμούν σπίτια και άλλα κτίσματα και συγχρόνως μας δίνουν στοιχεία της "ταττάς" τους.

Η αναφορά μου αυτή στα Καντσιώτικα λιθανάγλυφα γίνεται γιατί πιστεύω ότι το θέμα χρησιμεύει

Φωτ. 1. Κάνταικο Κονίτσης. Σπίτι Σταύρου Νικολάου Σπέλλα, λιθανάγλυφη κεφαλή.

σοβαρής φωτογραφικής καταγραφής, μελέτης, ιχνογραφικής από δελτίωσης των μοτίβων (κάτι που οι συντοπίτες μας Πυρσογιαννίτες κάνανε πολύ επιμελημένα το 1977 στο "Άρμολοί", τεύχος 30) και την τελική αρχειοθέτησή τους προς όποια αξιοποίησή τους στο μέλλον μαζί με στοιχεία και πληροφορίες που πιθανόν να μας δώσουν οι γεροντότεροι για τα ονόματα των λαϊκών αυτών "μαστόρων – καλλιτεχνών" που τα λάξεψαν».

Ο Κώστας Τζιμούλης αναφέρθηκε στο λιθανάγλυφο από το υπέρθυρο του Αγίου Παντελεήμονα της Λιάσκας, την κτητορική επιγραφή από το σπίτι του Αντωνίου Τσιλιμίγκα (1892 ΙΟΥΛΙΟΣ 20), την επιγραφή (1908 ΙΟΥΛΙΟΥ 21) από το τόξο της κύριας πύλης του Αγίου Νικολάου και ένα αγκωνάρι που βρίσκεται εντοιχισμένο στο σπίτι του Θόδωρου Κοτσίνα (Δασκαλάκη) με ημερομηνία (1938 Ιουλ. 5) και που "έχει ως εικαστικό τον Βυζαντινό δικέφαλο αετό πλαισιωμένο από 2 ρόδακες με ίχνη χρώματος και ένα κυπαρίσσι".

Για το λιθανάγλυφο στο σπίτι του Θόδωρου

Χαραλάμπους Κοτσίνα (Δασκαλάκη) θα αναφερθούμε εκτενέστερα γιατί ευτυχήσαμε να κουβεντιάσουμε με την κόρη του Μάχη Σίμου (1927), το φετινό Φλεβάρη στο Μαρμαρά Χαλκιδικής.

Η χαρά μας είναι μεγαλύτερη για τις δύο άγνωστες λιθανάγλυφες κεφαλές, πελεκημένες μεταξύ 1870-1890 περίπου, που αναδεικνύουν την τεχνική των Καντσιωτών μαστόρων.

Το πρώτο λιθανάγλυφο (φωτ. 1) βρίσκεται στο σπίτι του Σταύρου Νικολάου Σπέλλα (Ζούρα). Είναι το τρίτο αγκωνάρι κάτω από τη στέγη, στην ανατολική πλευρά του σπιτιού. Φωτογραφήθηκε με δυσκολία γιατί δεν υπάρχει εύκολη πρόσβαση. Η αρχική εικόνα του σπιτιού, που χτίστηκε στην τελευταία εικοσαετία του 19ου αιώνα, άλλαξε με την ανακατασκευή-προσθήκες που έγιναν το 1949.

Φωτ.2. Από αριστερά: Σιούτης Δημήτριος, Σιούτης Βασίλειος, Σπέλλας Γιώργος (Τζιάλλας), Σιούτης Ιωάννης, Κουτρούμαντης Δημήτριος του Γρηγορίου (καθιστός).

Φωτ.3. Κάνταικο Κονίστης, Σπίτι Βασίλη Σιούτη, λιθανάγλυφη κεφαλή.

Το δεύτερο λιθανάγλυφο βρίσκεται στα τούρτα του μάστορα Βασίλη Ιωάννου Σιούτη (απέναντι από τη βρύση Πηγαδούλι. «Το σπίτι – διηγείται ο Βασίλης Σιούτης - κάποια ξαναχτίστηκε το 1948. Να εδώ στη φωτογραφία είμαστε όλοι παρέα που το ξεκίναμε» (φωτ.2).

Είχα ακουστά από τον μακαρίτη των πατέρων μου ότι δούλεψαν στο παλιό σπίτι καλοί μάροι. Ήταν ο Χρήστος Μουκούλης, ο Τσολιάρης (1867-1948), ο Γιάννης Κρούζης Μάγκας, και ο Αναγνώστης ο Στέργιος Τρουμπίνας. Το αγκωνάρι με το κεφάλι ψηλά στον τοίχο. Το κατέβασα εγώ τώρα την κουζίνα» (φωτ.3).

Είναι πελεκημένο σε μαλακιά πέτρα. Χρησιμεύει να καθαριστούν τα πολλά ασβεστώματα. Ιδιαίτερη προσοχή για να αποκαλυφθεί η μορφή του.

**Διήγηση της Ανδρομάχης Σίμου
3 Φεβρουαρίου 2013 – Μαρμαράς Χαλκιδικής**

Το παλιό το σπίτι ήταν καμωμένο στον καιρό του πάππου μ', του Χαράλαμπου Κοτσίνα που ήταν δάσκαλος και τον έλεγαν και Δασκαλάκη. Η πέτρα με τα λουλούδια και με τον αετό, που τώρα κουβεντιάζετε, ήταν απ' το παλιό το σπίτι. Όταν ήρθε το 1938 ο πατέρας μου απ' την Πάλιανη (σήμερα Σφενδάμη Πιερίας) το 'κανε απ' τα θέμελα καινούργιο. Όπως ήρθε όλη η παρέα απ' το ταξίδι, δούλεψαν όλοι μαζί. Το τελείωσαν, το μεσοχώρ'σαν, σοφάτ'σαν και ένα δωμάτιο. Οι μαστόροι πληρώθηκαν, το 'χαν με το μέτρο. Ήταν ο πατέρας μ', Θόδωρα τον έλεγαν. Έλεγε ήταν γεννημένος το 1894. Πέθανε το 1948. Οι άλλοι μαστόροι ήταν ο Ηλίας ο Σπέλας, ο Σπύρος ο Κοτσίνας, ο Θανάσης ο Καράς. Όπως ήρθαν από κει παρέα έβαλαν μπρος και το σπίτι μας. Εργάτες είχαν το Γιώργο Καρά, αδερφό του Θανάση και τον Τέλη Κοτσίνα, πρώτο ξάδερφό του.

Η πέτρα απ' το παλιό το σπίτι (εικ..4) είχε μόνο τον αετό και τα λουλούδια. Το σπίτι ήταν πιο

Φωτ.3. Μαρμαράς Χαλκιδικής. Η Ανδρομάχη Σίμου (1927).

μπροστά. Ήμουν έντεκα χρονών, τα θυμιέμαι όλα. Οι μαστόροι, ο πατέρας μ', δεν ξέρω ποιος, έβαλαν στην πέτρα τη χρονιά, ήταν το 1938 και το μήνα που γίνεται το σπίτι, στην ίδια πέτρα, την παλιά.

Πέρσι κάτι Αλβανοί πήγαν να τη βγάλουν την πέτρα. Τ'ες έκρινε η Δημητρούλαινα. «Τι κάντε εκεί μωρέ;»

Φωτ.4. Κάντσικο Κονίτσης.
Σπίτι Θόδωρα Κοτσίνα
(Δασκαλάκη).
Κτητορική επιγραφή
του "1938, Ιουλ 5"

Τώρα θα πέσει το σπίτι. Τσακίστηκε η μαχιά. Ποιος να το προλάβει; Του δάσκαλου το σπίτι. Ήταν περήφανος και ικανός άνθρωπος. Τίποτα δεν είχε, ένα παιδί ορφανό ήταν. Ο πατέρας του είχε χηρέψει, είχε γυναίκα απ' το Κεράσοβο.

Μικρός έπεσε απ' την γκλαβανή και χτύπησε. Του είχε κοπεί η μέση. Είχε πρόβλημα, σακάτ' κος. Δεν τον ήπαιρναν (οι γυναίκες) τον πάππο μ' το Χαράλαμπο. Παντρεύτηκε τη Μαρούσιω απ' το Κεράσοβο. Είχε κι αυτή, την είχε βαρέσει σαν απόξω, είχε στραβώσει το στόμα και δεν την ήπαιρναν. και τ' πήρε ο σακάτ' κος ο πάππος μου.

Ήταν ψάλτης, ήταν ράφτης, έκανε δάσκαλος σε όλα τα χωριά, στο Κάντσ' κο, στο Κεράσοβο. Ήταν από μόνος του. Δε σπούδασε τίποτα (ήταν αυτοδίδακτος συμπληρώνει η κόρη της, Ιφιγένεια Μπαλατζούκα). Ο πάππος μ' ο Χαράλαμπος Κοτσίνας έκανε τον πατέρα μ' το Θόδωρα, το Γιάννη, που ήταν μεγαλύτερος και τέσσερα κορίτσια. Εγώ γεννήθηκα το 1927, δεν τον πρόλαβα. Τον πλάτανο αυτός τον φύτεψε στην πλατεία στο χωριό».

Παραθέτουμε ένα μικρό απόσπασμα από το βιβλίο «ΚΑΝΤΣΙΚΟ – ΔΡΟΣΟΠΗΓΗ» σελ. 63 που αναφέρεται στον παλιό Καντσιώτη δάσκαλο Χαράλαμπο Κοτσίνα (Δασκαλάκη).

«Άξιος και πολυπράγμων υπήρξε ο Χαράλαμπος Κοτσίνας (Καμπούρης) από το γένος των Κουσταραίων. Ήταν πανέξυπνος, και δραστήριος σε βαθμό που έγινε δάσκαλος, ψάλτης, ράφτης, γιατρός-πρακτικός, τσαγκάρης, κουρέας και συμβολαιογράφος.

Αυτός δίδασκε γράμματα στα παιδιά, μπαρμπέριζε τους άντρες στο νάρθηκα της εκκλησίας, έφτιαχνε τα παπούτσια των χωριανών και με τις γνώσεις του γύρω από τα βότανα γιάτρευε τους αρρώστους από πολλές ασθένειες. Σε κάθε συμφωνία μεταξύ δύο ή περισσότερων συμβαλλομένων ήταν παρών κι έγραφε τα συμφωνητικά κλπ. Αυτός φύτεψε το 1886 ή 89 το σημερινό πλάτανο, που στολίζει την πλατεία και το χωριό μας ολόκληρο.

Οι γέροντες θυμούνται τα εξής : Είχε πάει τα παιδιά του σχολείου εκδρομή στο ποτάμι και δουν τη θρυλική πέτρινη γέφυρα και το μύλο τον βακούφικο, δύο έργα που εντυπωσίαζαν μικρούς και μεγάλους αλλά κυρίως τη φαντασία των παιδιών του δημοτικού σχολείου. Όταν τελείωσε η περιήγηση ο δάσκαλος έστειλε δύο παιδιά να ξεριζώσουν ένα πλατάνι που ήταν φυτρωμένο λίγο πιο πέρα από το μύλο. Διάλεξε μάλιστα τους κακούς μαθητές για να τον τιμωρήσει κι ακόμα τους υποχρέωσε να μεταφέρουν το πλατάνι μέχρι το χωριό φορτωμένοι. Ο ένας από τους "κακούς" μαθητές ήταν Ευάγγελος Κουτουλούλης (Φακίρης), ο οποίος όχι μόνο μετέφερε το πλατάνι στο χωριό καταδρωμένος από τη δύσκολη και απότομη αναφοριά στις Ντρίχερεις, αλλά το φύτεψε και λας».

Όμως αυτός ο "κακός", ζωηρός μαθητής Ευάγγελος Κουτουλούλης για να τρέξει την ανηφορά και να φυτέψει τον πλάτανο θα πρέπει να ήταν ένα δεκάχρονο τουλάχιστον αγόρι. Όμως στο Μητρώο Αρρένων της κοινότητας Κάντσου ο Βαγγέλης Κοτολούλης του Κων/νου γεννήθηκε στις 18-5-1882 και πέθανε στις 27-1-1966. Μήπως ο πλάτανος φυτεύτηκε το 1894 κι όχι το 1886 ή 1889;

Θεσσαλονίκη, Ιούλιος 2011

Πυρσόγιαννη, Βούρμπιανη, Γοργοπόταμος, κατά το έτος 1936

Επιμέλεια: Χαρίλαος Γ. Γκούτος

{Τον Σεπτέμβριο του 1936 δημοσιεύθηκε στην αθηναϊκή εφημερίδα «Ακροπολις» σειρά αφηγηματικών κειμένων του συνεργάτη της Κ. Στούρνα. Ο αφηγητής αναφέρεται στις εντυπώσεις που αποκόμισε από τόπους της Πίνδου, συνοδεύοντας μια ομάδα μελών του Ελληνικού Ορειβατικού Συνδέσμου και διανύοντας την εξής διαδρομή: Ιωάννινα, Βίτσα, Πάπιγκο, Βρυσοχώρι, Πάδες, Σμόλικας, Κεράσοβο, Πυρσόγιαννη, Βούρμπιανη, Γοργοπόταμος, Πληκάτι, κορυφογραμμή Γράμμου, Νεστόριο, Καστοριά. Αναδημοσιεύονται¹ εδώ οι αφηγήσεις του Κ. Στούρνα για τις εντυπώσεις του από την Πυρσόγιαννη, την Βούρμπιανη και τον Γοργοπόταμο (φύλλα της 18-9-1936 και της 26-9-1936) }

Όσοι δεν έχουν πατήσει τα χώματα των βουνών της Ηπείρου, δεν μπορούν να φαντασθούν ότι είνε δυνατόν μέσα σ' απέραντα δάση της, και πίσω από τους καταθλιπτικούς όγκους των βουνών της να κρύβωνται χωριά με αξιόλογο πολιτισμό.

Κι' όμως, ο πολιτισμός της Ηπείρου δεν σταματάει μόνον στα σύνορα των πόλεων της και στα Ζαγοροχώρια, τα περίφημα ηπειρωτικά χωριά που είναι πατρίδες των μεγάλων ευεργετών του έθνους. Ο ηπειρωτικός πολιτισμός επεκτείνεται σ' όλα σχεδόν τα πέραν του Αώου χωριά του Σμόλικα και της Κόνιτσας.

Στα ώμορφα πράγματι ηπειρωτικά χωριά βλέπει κανείς εκδηλώσεις κοινωφελούς δράσεως, που προκαλούν κάποτε το θαυμασμό του ξένου. Το πνεύμα της προόδου είνε στα χωριά αυτά φανερό, και θα είχε πολύ μεγαλύτερες κατακτήσεις αν δεν είχε να κατανικήση τόσες

τρομερές δυσκολίες, όπως η έλλειψης συγκοινωνίας που κάνει όλα να παραλύουν και νεκρώνει ακόμη και το περιωρισμένο εμπόριον των ειδών εγχωρίας παραγωγής.

Από το Κεράσοβο, μετά εξάωρον πορείαν δια μέσου της κοίτης των ποταμών Βουρκοποτάμου και Σαρανταπόρου, εφθάσαμε στην ώμορφη κωμόπολι Πυρσόγιαννη.

Μπαίνοντας στο χωριό, είδαμε την πρόοδο παντού. Καλοί δρόμοι, καλντερίμια νοικοκυρεμένα, σπίτια περιποιημένα καθαρά, δενδροστοιχίες με νεοφυτευμένα δεντράκια στους μεγαλύτερους δρόμους. Στο χωριό υπάρχει «Ένωσις Φιλοπροόδων» με φιλανθρωπικούς, εξωραϊστικούς και εν γένει κοινωφελείς σκοπούς, που έχει επιτύχει έως τώρα αληθινά θαύματα. Το χωριό έχει ώμορφο ξενοδοχείο, του Δημητρίου Γκάσιου, ιδιοκτησία της «Ένωσης Φιλοπροόδων» και πολύ ωραία εκκλησιά, φημισμένη για το ωραίο τέμπλο της και τις εικόνες της. Οι κάτοικοι είναι περίφημοι κτιστάδες και ταξιδεύουν σ' όλα τα γύρω χωριά, καθώς και σε πιο μακρινά μέρη για δουλειά. Οι Πυρσογιανιώτες και οι κάτοικοι της Βούρμπιανης το θεωρούν καύχημά τους ότι έχουν περίφημους κτιστάδες, όπως οι κάτοικοι των Χιονιάδων καυχώνται για τους ζωγράφους των και οι κάτοικοι του Γοργοπόταμου για τους ξυλογλύπτες συμπατριώτες των, που έχουν κάμει τα καλύτερα τέμπλα εκκλησιών στην Ήπειρο και την Δυτική Ελλάδα.

Με την Πυρσόγιαννη αμιλλάται η Βούρμπιανη εις κοινωφελή δράσιν των κατοίκων της και έργα προόδου εν γένει.

Στο χωριό αυτό υπάρχει «Κοινοτικός Σύνδεσμος», ο οποίος ιδρύθη το πρώτον ως Αδελφότης των κατοίκων της Βούρμπιανης το 1883 και ήτο τότε το 5ον κατά σειράν σωματείον του έξω Ελληνισμού. Η Αδελφότης είχε έδραν τας Αθήνας, από του 1906 δε διατηρεί εις την Βούρμπιανην κοινοτικόν οικοτροφείον, εις το οποίον συντηρούνται παιδιά των πλησίον κοινοτήτων και της ελληνικής και της αλβανοκρατούμενης Ηπείρου. Αφ' ότου συνεστήθη το οικοτροφείον αυτό, υπολογίζεται ότι άνω των 500 παιδιών φτωχών χωρικών έχουν σπουδάσει έως τώρα, πράγμα το οποίον αποδεικνύει πόσον αναγκαία είνε η ύπαρξή του.

Το οικοτροφείον διευθύνει η εν Βούρμπιανη Εφορεία του Συνδέσμου. Το σχολείον είνε από τα καλύτερον ωργανωμένα. Έχει όλα τα διδα-

1. Για τεχνικούς λόγους η αναδημοσίευση γίνεται σε μονοτονικό σύστημα, ενώ διατηρήθηκε πιστά η λοιπή ορθογραφία.

κτικά όργανα συμπληρωμένα και διατηρεί εις αρίστην κατάστασιν έναν από τους αρχαιότερους ελληνικούς χάρτας της υδρογείου, ο οποίος είνε από τους πρώτους εκτυπωθέντας εν Ελλάδι, με έτος εκδόσεως το 1843.

Αξιολογώτατο χωριό, αν και μικρό, είνε κι' ο Γοργοπόταμος πλάι στον ομώνυμο ποταμό, που κυλάει «γοργά» πράγματι τα νερά του το χειμώνα, χάρις στην κατηφοριά της κοίτης του. Το χωριό έχει μόνον 65 σπίτια, αλλά είνε πολύ πρωδευμένο. Εντύπωση μας κάνει μια επιγραφή στην πέτρινη βρύση που συναντούμε μπαίνοντας στο χωριό. Γράφει «Μη πλύνετε ακάθαρτα» και μαρτυρεί μια φροντίδα εξαιρετική για την καθαριότητα του χωριού. Πιο πάνω βλέπουμε μια νέα δενδροστοιχία στο μεγάλο δρόμο που διασχίζει το χωριό. Πυκνά δενδράκια έχουν φυτευθή, έχουν περιφραχθή κι επάνω μια επιγραφή αποτείνεται σ' όλους τους διαβάτες και τους λέγει «Μη πειράζετε τα δένδρα».

Στην πλατεία του χωριού, στον Πλάτανο, άλλη επιγραφή απαγορεύει την στάθμευσιν ζώων στο κεντρικό αυτό μέρος, για να διατηρήται καθαρό.

Όλα αυτά που κάνουν εντύπωση στον ξένο, είναι έργα της «Ενώσεως Φιλοπροόδων Νέων» του χωριού, που ιδρύθη το 1928 και περιλαμβάνει ως μέλη της όλους τους νέους του Γοργοποτάμου, ξενητευμένους και μη. Η Ένωσις έχει αναπτύξει και προς άλλας κατευθύνσεις την δράσιν της. Έχει κάνει ακόμη και εμβολιασμούς αγρίων δένδρων που αφθονούν σ' αυτά τα μέρη της Ηπείρου και μπορούν να δώσουν ένα πρώτης γραμμής εισόδημα στους χωρικούς, αν καλλιεργηθούν συστηματικά.

Οι νέοι του Γοργοποτάμου απ' αυτής της απόψεως μπορεί να χρησιμεύσουν ως υπόδειγμα στους νέους άλλων χωριών της Ελλάδος, για τι αποδεικνύουν πράγματι ότι διψούν για μια προοδευτική δράση κι ότι μπορούν να προαχθούν οι ίδιοι και να ωφελήσουν το χωριό τους, έστω κι αν είνε κρυμμένο μέσα στα βουνά, έστω κι αν έχει μόνον 65 σπίτια.

Η παληές τέχνες, η Ξυλογλυπτική, η Αγιογραφία, η παληά αρχιτεκτονική, ζουν στην Ηπείρο

με όλες τις τιμές που είχαν γνωρίσει στο περασμένους αιώνες! Σήμερα στα ηπειρωτικά χωριά, τα χωριά του Ζαγοριού και της Κοτσας, τεχνίτες ξυλογλύπτες, αγιογράφοι, κατευθύνονται σ' όλη την Ήπειρο για την τέχνη τους. Τα χωριά αυτά δεν έχουν απογνωθή από την τέχνη, όπως κατά το πλειστόν τα χωριά της Παλαιάς Ελλάδος, που είναι έρημα από τεχνίτες και καλλιτέχνες κατά την παλαιότητα. Αν εδώ κάτω η τέχνη εγκατέλειψε τα χωριά, προσεβλήθη και αυτή από το μικρό του ουρμπανισμό και κατέφυγε στην πόλεις, στην Ήπειρο εξακολουθεί να ζητεί και βασιλεύει στα χωριά όπως και τον περασμένο και τον προπερασμένο αιώνα. Και ζητεί αναμέσα στους απλούς χωρικούς, με όλες τις τιμές που της αξίζει.

Εγράψαμε και εις προηγούμενόν μας σημείο, ότι πολλά ηπειρωτικά χωριά είνε ξακουστά για τους τεχνίτες που έχουν. Η Βούρμπιανη και η Πυρσόγιανη για τους καλούς κτιστάδες τους μαστόρους και τους πρωτομάστορες όλων των σπουδαίων κτιρίων που έχουν κτιστεί κατά καιρούς στα χωριά. Οι Χιονιάδες για τους αγιογράφους που έχουν ζωγραφίσει τις εκκλησίες και τα ξωκλήσια της Ήπειρου. Ο Γοργοπόταμος για τους ξυλογλύπτες του, τους πεφημούς «σκαλιστήδες» που έχουν σκαλίσει ωραιότερα βυζαντινά τέμπλα εκκλησιών κι εβδομάδες ναΐσκων στην Ήπειρο και Δ. Ελλάδα.

Περιεργότερη απ' όλες αυτές τις παλαιές τέχνες, που σχεδόν σήμερα να λησμονηθή, το μπετόν αρμέ και τις σύγχρονες κατακτήσεις και απλουστεύσεις της μοντέρνας αρχιτεκτονικής, η οποία τας έχει εκτοπίσει, είναι η Ξυλογλυπτική των βυζαντινών τέμπλων και άλλων ξυλίνων διακοσμήσεων του εσωτερικού των ναών. Σ' όλη την Ελλάδα έχουν αραιώσει «σκαλιστήδες» όπως λεγότανε άλλοτε οι ξυλογλύπται της ειδικότητος αυτής. Οι περισσότεροι τεχνίτες βρίσκονται ίσως ακόμη στο Άγιο Όρος, μεταξύ των καλογήρων καλλιτεχνών και στην υπηρεσία των μοναστηριών. Ακμάζουν όμως και στο Γοργοπόταμο και κάμποσα άλλα χωριά της Ήπειρου.

Στο Γοργοπόταμο οι ξυλογλύπτες αυτοί έχουν πια τα πραγματικά τους επώνυμα. Από την τέχνη τους πήραν και τ'όνομα. Και λέγονται πια επισήμως Σκαλιστήδες.

Μεταξύ τους είναι και ο Βασίλειος Σκαλιστής διασημότερος από τους τεχνίτες του χωριού και της Ήπειρου. Έμαθε όπως όλοι οι συν-

δελφοί του την τέχνη απ' τον πατέρα του, ετελειοποιήθη σπουδάζοντας στην Ιταλία και τώρα είνε πια διάσημος μεταξύ των καλλιτεχνών του είδους του στη Δυτική Ελλάδα. Έχει φτιάσει πολλά τέμπλα εκκλησιών στην Ήπειρο και τελευταίως στο Αγρίνι, κι οι συγχωριανοί του γοργοποταμίτες μιλούν γι' αυτόν με σεβασμό και με καμάρι.

Είνε ακόμα ο Μάρκος Σκαλιστής, ο Νικόλαος Σκαλιστής, ο Αγγελής Βούρης, ο Θεμιστοκλής Παπαγεωργίου και άλλοι, που ζουν αποκλειστικώς από την άγνωστη αυτή σχεδόν στην Ελλάδα τέχνη και κατορθώνουν να την υπηρετούν και να την προάγουν.

Όλους τους γοργοποταμίτες σκαλιστήδες, τους βρήκαμε τις άλλες, όταν περάσαμε από το Γοργοπόταμο, ταξιδεμένους για δουλειές τους σε διάφορα χωριά, κωμοπόλεις και πόλεις της Δ. Ελλάδος. Μόνος ο καλλιτέχνης Νικόλαος Σκαλιστής μας δέχτηκε στο χωριό του, μας ωδήγησε φιλόφρονα στο σπίτι του, και μας μίλησε για τους ηπειρώτες τεχνίτες και για τους συγχωριανούς του ιδιαιτέρως, με μια αγάπη πραγματική που φανέρωνε για την τέχνη του σε κάθε λέξι.

Οι σκαλιστήδες εργάζονται, είναι αλήθεια, όπως κι' οι αρχιτέκτονες επάνω σε σχέδια. Δημιουργική καλλιτεχνική εργασία είνε γι' αυτούς το σχέδιο που θα συλλάβουν με τη φαντασία τους και θα το στρώσουν στο χαρτί. Κι' είνε αλήθεια όλοι τους, όπως δα όλοι οι μεγάλοι καλλιτέχνες, φιλάργυροι στους θησαυρούς των εμπνεύσεών των. Ο καθένας ό,τι ωραίο σχέδιο φαντασθή και σχεδιάσει το κρατεί κρυφά από τον άλλον στο συρτάρι του. Κάποτε θα του χρειασθή σαν του τύχη ένας διαγωνισμός για τις ξυλογλυπτικές εργασίες μιας εκκλησιάς ή ενός αρχοντικού που κτίζεται σε μια γωνιά της Ήπειρου, των νησιών ή της άλλης Ελλάδος. Και τότε το σχέδιο που θα προκριθή στο διαγωνισμό, είνε για τον καλόν τεχνίτη η αμοιβή τόσων κόπων, αγωνιών και καλλιτεχνικών στοχασμών και το ψωμί της φαμίλια του.

Γι' αυτό μ' αληθινή συγκίνησι και αγάπη έβγαλε από το συρτάρι του τα σχέδιά του και μας τάδειξε στο σπίτι του ένα προς ένα κι' ο Νίκος Σκαλιστής. Ήταν σχέδια για προσκυνητάρια, δεσποτικά, επιταφίους, τέμπλα μεγάλων εκκλησιών, τέμπλα εξωκλησιών απλά και ώμορφα, ταβάνια σκαλιστά, στασίδια, μεσοτάβανα, ό,τι μπορεί να υπάρχη με μια λέξι στο νου ενός καλ-

λιτέχνη, ενός σκαλιστή. Και δείχνοντάς μας, μας μίλησε για τους άλλους συγχωριανούς του τεχνίτες μ' αγάπη, μας μίλησε μ' αγάπη για τους αγιογράφους των Χιονιάδων που συμπληρώνουν με το χρώμα τους την τέχνη των σκαλιστών, και μας είπε πως κατόρθωσε να ζήσῃ η τέχνη στα ηπειρωτικά χωριά, απ' το μεσαίωνα ως τώρα, χωρίς να φυγαδευθή.

Τον παλιό καιρό στα χωριά της Ήπειρου κάθε τεχνίτης θεωρούσε χρέος του να μάθη την τέχνη του στα παιδιά του. Και να την μάθη καλά, όπως την ήξερε κι' ο ίδιος, όπως την είχε μάθει απ' τον πατέρα του. Για τους ηπειρώτες τεχνίτες ήταν αυτό μια ιερή υποχρέωσις, που εννοούσε καθένας να τη σεβασθή. Έτσι μετεδίδετο η τέχνη από πατέρα σε γιο, από παππού σ' εγγονό και δισέγγονο. Ο γιούς του κτίστη γινόταν καλύτερος κτίστης. Ο γιούς του αγιογράφου αγιογράφος, ο γιούς του σκαλιστή σκαλιστής. Κι' όταν δεν είχε δουλειά στα χωριά τους, πήγαιναν πιο πέρα, ταξίδευαν. Έφερναν την τέχνη τους ως τα ξένα, κι' έστελναν στα σπίτια τους τα μικρά ή μεγαλύτερα κέρδη τους για να ζήσουν κι' εκείνοι στο χωριό.

Έτσι δημιουργήθηκε η παράδοσις των τεχνίτων στα χωριά της Ήπειρου, συνυφάνθη με τη ζωή κι' έζησε και ζη ακόμα και σήμερα στο πείσμα των χρόνων και των καινοτομιών της ζωής του αιώνος μας. Ήταν κι' αυτό ένας πολιτισμός που ζη και τιμά την Ήπειρο και τα χωριά της.

Η παλιά «Σχολή» στο μεσοχώρι

του Θωμά Β. Ζιώγα

Όλοι οι Δροσοπηγιώτες καμαρώνουν και επαίρονται για το εξαίρετο «Πνευματικό – Συνεδριακό Κέντρο Δροσοπηγής», δηλ. το Σχολείο¹ του χωριού μας, όπου από το 1927/30 και μετά φοίτησαν πολλές γενεές συγχωριανών μας. Πράγματι, είναι ένα πληρέστατο από κάθε σύγχρονη εγκατάσταση οίκημα, που διατήρησε, με την λιθοδομία των όψεών του, την αρχιτεκτονική αισθητική, χωρίς να φαίνεται παράταιρο, λόγω της εντέλειας και του μεγέθους του, προς τα λοιπά πετρόκτιστα σπίτια του χωριού. Δίκαια, συνεπώς, οι Δροσοπηγιώτες περηφανεύονται γι' αυτό και τέρπονται από τις πνευματικές και πολιτιστικές υπηρεσίες που παρέχει και θα παρέχει. Είναι το «καμάρι» μας. Καλό είναι να το διαφυλάξουμε και να το λειτουργήσουμε σωστά, για να είναι αειφόρος η προσφορά του στο χωριό, και όχι μόνον.

Συνεπαρμένος και εγώ από το «καμάρι» μας, έκανα τη σκέψη ότι κάτι πρέπει να γραφεί και για τη Σχολή¹, δηλ. το παμπάλαιο μικρό σχολείο που υπήρχε άλλοτε μέσα στο χώρο της σημερινής πλατείας, στο μεσοχώρι. Σ' αυτήν έμαθαν τα λιγοστά τους γράμματα οι παππούδες και οι πατέρες των σημερινών ενήλικων χωριανών. Ήταν το αρχικό φυτώριο της παιδείας και των γραμμάτων στο χωριό μας, το σπορείο του διαφωτισμού. Γράφω, λοιπόν, το παρόν άρθρο, για να την ανασύρω από το έρεβος της λησμονιάς, λαμβάνοντας αφορμή και από το παρακάτω κείμενο², (ιδέ παρακείμενο φωτοέγγραφο), που περιήλθε σε μένα πρόσφατα:

**Σφραγίδα κυκλική
(περιφερειακά) ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΒΕΛΛΑΣ
1895
(εσωτερικός κύκλος) πλήρης με αραβικά γράμματα.**

**Ο Βελλάς και Κονίτσης Κωνσταντίνος βεβαιώνει
(υπογραφή μητροπολίτου)**

Σήμερον την 1ην Ιουλίου του 1900 έτους οι υποφαινόμενοι κάτοικοι του χωρίου Κάντσικ συνελθόντες εις συνεδρίαν υπό την προεδρία του Μητροπολίτου³ ημών Βελλάς και Κονίτσης. Κωνσταντίνου περιοδικώς ενταύθα ευρισκόμενου και συσκεφθέντες περί εκλογής καταλήλων εφόρων προς ανέγερσιν της ετοιμορρόπου ημών Σχολής και παραλαβήν των χρημάτων των ευρισκομένων εις χείρας του Νικολάου Δημητρίου Κοτσίνα ταμίου της εν Αθήνας εδρευούσης Αδελφότητος των πατριωτών ημών, ως τοιούτους ομοθύμω γνώμη εξελέγοντας τους κ.κ. Αντώνιον Γεωργίου, Σπύρον Οικονόμου και Χαράλαμπον Γεωργίου τους οποίους εξουσιοδοτούμεν να φροντίσωσι την όσταχιον ανέγερσιν της Σχολής, την είσπραξιν της δε ομολόγου οφειλόντων τη εκκλησία της Κονότητος ημών και εν γένει έχωσι την επίβλεψη επί της κοινοτικής λειτουργίας και περαιτέρω προαγωγής της Σχολής ημών. Εφ' ω συνετάτο παρόν πρακτικόν υπογεγραμμένον παρά του Μητροπολίτου ημών εδόθη εις χείρας των ειρημένων εφόρων ίνα τοις χρησιμεύση όπου δει.

Οι προύχοντες του χωρίου Κάντσικον

Ιωάννης Β. Μακρής	(υπογραφή)
Μιχαήλ Οικονόμου	(„)
Δημήτριος Β. Λύτρας	(„)
Κώστας Βασιλ. Μακρής	(„)
Δημήτριος Κοτύλας	(„)
Χαρίσης Γιάνν... ...	(„)
(ίσως Γιαννάκης)	
Γιώργος Κοτής	(„)
Σπύρος Ι. Σιούτης	(„)
Νικόλαος Δημητρ... ...	(„)
(ίσως Δημητρούλης)	
Δημήτριος Γιάννη Σιμούλης	(„)
Στέργιος Κοτής	(„)
Γιώργος Κρούλης	(„)
Κοτύλας Πα... ...	(„)
(ίσως Παναγιώτης)	
Κώστας Κοτσίνας	(„)

**Κυκλική σφραγίδα
(πλήρης με αραβικά ψηφία)**

1. Υιοθετώ τον όρο «Σχολή» για το παλιό μικρό σχολείο στο μεσοχώρι, και τον όρο «Σχολείο» για το νεότερο μεγάλο σχολείο, ώστε να γίνεται εύκολα η διάκριση μεταξύ των δύο.
2. Το κείμενο καταγράφεται εδώ μονοτονικά, για τεχνικούς και μόνον λόγους, ενώ είναι γραμμένο πολυτονικά.
3. Ο μητροπολίτης είναι ο Κωνσταντίνος ο Ροδοστόλου, ο μετέπειτα Τραπεζούντας.

He left us for his first vacation

Empresario y el 17 de junio del 1800 iban
al incendio que tuvieron los lugares Históricos
y monumentos de Madrid que se produjo en la
Noche del 16 de Junio. Dijo que el incendio se
debió a la explosión de un cohete que explotó
en la parte alta de la Puerta del Sol. El incendio
se extendió rápidamente por la ciudad y duró
más de 12 horas. Se perdieron numerosos
edificios históricos y monumentos, incluyendo
la Catedral de la Almudena, la Casa de la Villa,
el Palacio Real y la Biblioteca Nacional. El
incendio causó daños estimados en más de
100 millones de pesos y dejó miles de personas
heridas y muertas. El presidente de la
República, Francisco Goya, y el ministro de
Relaciones Exteriores, José de Villamil, se
negaron a reconocer la responsabilidad del
gobierno por el incendio. La situación
política y social en España era muy tensa
en ese momento, con conflictos entre las
clases y la oposición al régimen.

Για τους πολύ νέους και όσους άλλους δεν γνωρίζουν τίποτε για τη Σχολή, τους πληροφορώ ότι ήταν ένα μικρό, χαμηλό, ισόγειο και δίχωρο κτίσμα, με μονοκλινή στέγη που ακουμπούσε στον σημερινό ανάντι τοίχο της πλατείας, ακριβώς απέναντι από την εκκλησία, στην κόγχη όπου ήταν το παλιό «ηρώο». Οι μαθητές αυλίζονταν στον ομαλό χώρο μπροστά από το νάρθηκα του παλιού ναού της αγίας Παρασκευής. Στο χώρο δίπλα από τη βόρεια όψη του ναού είχε κατασκευαστεί, περί το έτος 1880, μεμονωμένο κωδωνοστάσιο (καμπαναριό), που ερειπωμένο διασωζόταν μέχρι το 1955 περίπου. Το γήπεδο της σημερινής πλατείας δεν υπήρχε, γιατί από εκεί διερχόταν ο λάκκος που κατέβαινε από τους Σιμαίους. Το ρέμα αυτό καλύφθηκε μερικώς κατά την δεκαετία του 1880/90, και ολοκληρωτικώς κατά το έτος 1927, αφού πρώτα κατασκευάστηκε υπόνομος (αυτός που είναι και τώρα). Στο μικρό γήπεδο που είχε διαμορφωθεί φυτεύτηκε, την περίοδο 1886/89, ο σημερινός πλάτανος, όταν δασκάλευε στο χωριό μας ο Χαράλαμπος Γ. Κοτσίνας (Δασκαλάκης), [ιδέ βιβλίο⁴, σελ. 63, όπου ιστορείται το πως φυτεύτηκε], που έμελλε να γίνει τεράστιος και να είναι διαχρονικός αυτόπτης και αυτήκοος μάρτυρας όλων των συμβάντων του χωριού. Η ημερομηνία φύτευσης του πλάτανου είναι έγκυρη, διότι ακόμη ζούσε ο Δασκαλάκης, όπως πληροφορούμαστε από γραφή σε εικόνα του ναού της αγίας Παρασκευής: «Ο Άγιος Αθανάσιος Αλεξανδρεύς. Δαπάνη Γεωργίου Νικολάου Τζήμου, 1888 Αυγούστου 25 ημέρα Πέμπτη. Ο γράφων εστί Χαραλάμπης Κοτζίνας».

Αυτή η μικρή Σχολή, που καθαιρέθηκε συθέμελα το 1927/30 για να διαμορφωθεί η κεντρική πλατεία του χωριού, ήταν ο πρόγονος του νέου μεγάλου Σχολείου, που χτίστηκε την ίδια εποχή και μετατράπηκε τώρα σε «Πνευματικό – Συνεδριακό Κέντρο Δροσοπηγής». Όλοι οι συγχωριανοί, που ήσαν μαθητές μέχρι το 1930, σ' αυτήν τη Σχολή πήγαν να μάθουν γράμματα. Οι ελάχιστοι που βρίσκονται ακόμη εν ζωή τη θυμούνται. Δυστυχώς, μέχρι τώρα δεν βρέθηκε κάποια φωτογραφία που να τη δείχνει, όπως συμβαίνει και με την παλιά

Το πρωτότυπο έγγραφο της Ιεράς Μητροπόλεως Βελλάς με τις υπογραφές των προχούντων του χωριού μας.

4. Ο όρος «βιβλίο» αναφέρεται στο «ΚΑΝΤΣΙΚΟ – ΔΡΟΣΟΠΗΓΗ, Συγγραφή για ένα μαστοροχώρι της Ηπείρου, Αθήνα 1993».

εκκλησία της αγίας Παρασκευής στο μεσοχώρι. Κάπου πρέπει να υπάρχει κάτι, διότι από το 1927/30 υπάρχουν αρκετές φωτογραφίες χωριανών που φωτογραφήθηκαν στο χωριό. Ας ψάξουμε καλύτερα στα «παρακούτια» των παλιών σεντουκιών. Ίσως κάτι βρεθεί.

Το πότε ακριβώς χτίστηκε η Σχολή και ποια χρονιά έγιναν τα «θυρανοίξια» της προς τα τότε παιδόπουλα του χωριού δεν το γνωρίζουμε. Ούτε και έχουμε κάποια σχετική προφορική ή γραπτή μαρτυρία. Ωστόσο, μάθαμε πρόσφατα, από τις «Επιγραφαί Καντσίκου» του Χιονιαδίτη ιερέα Γεωργίου Παΐσου, [ιδέ περιοδικό «Καντσιώτικα», τεύχος 17/2011], μερικούς παλιούς δασκάλους που θήτευσαν στη Σχολή, κατά τον 19ο αιώνα, και είναι κατά σειρά οι ακόλουθοι:

Το έτος 1847 ο Χριστόδουλος, Χιονιαδίτης στην καταγωγή ; το έτος 1856 ο Πρόθυμος Φώτης, άγνωστης καταγωγής ; την περίοδο 1857 έως 1860 ο παιδαγωγός και δάσκαλος Ιωάννης Αναστασίου από το χωριό Καβάσιλα Κονίτσης ; το διάστημα 1870 έως 1875 ο Χαράλαμπος Γ. Κοτσίνας από το Κάντσικο. Ο τελευταίος, επονομαζόμενος και Δασκαλάκης, δασκάλεψε κατά περιόδους πολύ περισσότερα χρόνια, αφού σ' αυτόν αποδίδεται, από έγκυρες προσωπικές μαρτυρίες γερόντων, και το φύτεμα του πλάτανου στο μεσοχώρι, την περίοδο 1886/89, όπως προαναφέραμε. Μνημονεύεται ως δάσκαλος και κάποιος άλλος χωριανός, ονόματι Καραγκούνης Αναστάσιος. Αυτός δεν μπορεί να είναι παλιότερος από τους προαναφερόμενους, αφού λέγεται ότι το επώνυμο Καραγκούνης προέκυψε από Θεσσαλό (= Καραγκούνη) σώγαμπρο, που εγκαταστάθηκε στο χωριό μετά το «ναυάγιο» (γύρω στο 1850). Συνεπώς, δεν τεκμηριώνεται ότι είναι ο πρώτος επίσημος δάσκαλος που δίδαξε στη Σχολή, [ιδέ βιβλίο⁴, σελ. 63]. Μετά από αυτούς, πολλοί άλλοι δάσκαλοι, γνωστοί ή άγνωστοι τώρα, δίδαξαν στη Σχολή, εμφυτεύοντας την πολύτιμη γνώση και παιδεία στους νέους του χωριού, στοιχεία που, μαζί με την υγεία, είναι τα ύψιστα αγαθά του έλλογου ανθρώπου. Τελευταίοι διδάξαντες, εν έτει 1929, στη Σχολή της Κοινότητας «Καντζικού Κονίτσης» ήσαν οι δάσκαλοι: Δημήτριος Δάνος, Θωμάς Ζέρβος και Κωνσταντίνος Βασιλάς, άπαντες αγνώστου καταγωγής τώρα. Αυτοί οι τρεις, κατά πάσα πιθανότητα, θα ήσαν και οι πρώτοι δάσκαλοι στο νέο Σχολείο.

Επιπρόσθετα, για την ύπαρξη και τη λειτουρ-

γία της Σχολής, έχουμε την εξής γραπτή αναφορά για το έτος 1874/75: «Κάντσικον. Κατακείται υπό 125 οικυγενειών, έχει σχολείον και νόν εις ο φοιτώσι μαθηταί 28. Ο διδάσκαλος λαμβάνει μισθόν γρόσια 1400 εκ της εκκλησίας και υπό των μαθητών», [Επετηρίς του εν Κασταντινουπόλει Ηπειρωτικού Φιλεκπαιδευτικού Συλλόγου – 1875]. Αυτό το «σχολείον κοινού» είναι η Σχολή στο μεσοχώρι, και την περίοδο αυτή ήταν δάσκαλος ο Δασκαλάκης, όπως προείπαμε. Αυτός δίδασκε στα παιδιά «αλφβητάρι» και «αριθμητική», καθώς και τα εκκλησιαστικά «ευαγγέλιο», «οκτωήχι» και «ψαλτιρί», όπως τουλάχιστον μολογούσε η γιαννιτσαί μου Θεοδώρα (1884 – 1965), που ήταν η μεν λύτερη κόρη του Δασκαλάκη και κατόπιν στη Θωμά I. Ζιώγα, ίσως η μόνη από τις γυναίκες γενεάς της που ήξερε γράμματα, τα οποία έμαθε από τον πατέρα της.

Από το δημοσιευόμενο εδώ έγγραφο διαστώνουμε ότι το έτος 1900 η Σχολή ήταν πλέον ετοιμόρροπη και έπρεπε να επισκευαστεί. Γι' αυτό, άλλωστε, έγινε και η εκλογή της αρμοδίων εφόρων, παρουσία του μητροπολίτη και με τη βούλα του. Οι έφοροι που εκλέχθηκαν θα παραλάμβαναν και θα διαχειρίζονταν χρήματα που είχε συγκεντρώσει γι' αυτόν τον σκοπό η «Εν Αθήναις Αδελφότητα Καντζιών», με ταμία τον Νικόλαο Δημ. Κοτσί Ασφαλώς και τα χρήματα δόθηκαν και έγινε επισκευή της Σχολής, αφού αυτή άντεξε τη λειτούργηση μέχρι το 1927/30. Διαφορετικά είχε καταρρεύσει.

Γι' αυτήν την εν Αθήναις Αδελφότητα ελάχιστα πράγματα γνωρίζουμε, κυρίως από ομολογίες γερόντων των δεκαετιών 1950 και 1960, δια «Το 1940, τυπικά και ουσιαστικά, διαλύεται η Αδελφότητα των εν Αθήναις Καντζιωτών», [βιβλίο⁴, σελ. 59]. Μήτε το καταστατικό της σώθηκε, ούτε και κάποιο άλλο έγγραφο. Διαστάθηκε δυνατό να ευρεθεί το καταστατικό διότι το αρμόδιο τμήμα του Πρωτοδικείου Αθηνών είχε αρχεία από το 1929 και μετά. Είναι πασίγνωστο σε όλους τους χωριανούς ότι αυτή συνέδραμε το χωριό με ερανικά χρήματα κατά τις τρεις πρώτες δεκαετίες του 20ου αιώνα. Η μόνη διασωθείσα σχετική γραφή, και αυτή εκ μεταφοράς και δανεισμένη από τον τύπο των Αθηνών, είναι η ακόλουθη:

«Οι εν Αθήναις παρεπιδημούντες εκ του χωριού Καντσικού της επαρχίας Κονίτσης συνέστησαν κατά τον Μάιον του 1892 σύλλογον φιλεκπαι-

δευτικόν ούτινος σκοπός είναι να κτίση σχολείον εις Κάντσικον να διατηρή αυτό να μισθοδοτή διδάσκαλον και διδασκάλισσαν. Επιτροπή αποτελουμένη εκ των κ.κ. Νικόλ. Κοτσίνο, Στέργ. Κ. Κοτρομπίνα, Αθαν. Ι. Σοτούλη, Κων. Κωτσινούλη και Γ. Κωτσινούλη εξέδωκαν επίκλησιν προς τους φιλομάνους Ηπειρώτας και συνέλεξαν ήδη ικανόν χρηματικόν ποσόν.»

[εφημερίς Ιωαννίνων «Ηπειρωτικός Αγών» - 1957]

Το απόκομμα της οποίας (ιδέ παρακείμενο φωτοέγγραφο) κράτησε και μου παρέδωσε για δημοσίευση, με δική του χειρόγραφη υποστομίωση πριν από 40 περίπου χρόνια, ο φιλομάθεστας συγχωριανός μας ράφτης Κώστας Κοτσίνας (Κωτούλας). Το κείμενο είναι καταχωρημένο και στη σελ. 40 του βιβλίου^{4]}. Αναφορά σ' αυτήν την Αδελφότητα υπάρχει και στις γραφές των εικόνων του τέμπλου στο εξωκλήσι της «Παναγιάς». Αυτές είναι όλες καμωμένες στην Αθήνα και είναι «Δωρεά των εν Αθήναις Καντζιωτών συνδρομητών Κοίμησις της Θεοτόκου 1902».

Άλλο καθήκον των εφόρων ήταν να εισπράξουν (το ομόλογο) και να αποδώσουν στην Εκκλησία τα οφειλόμενα (μάλλον παρελθόντων ετών) από τους χωριανούς ποσά. Φαίνεται πως και πριν από το 1900 οι Καντσιώτες δεν ήσαν συνεπείς στις πληρωμές τους προς τη μητρόπολη. Η τακτική τους αυτή, εσκεμμένη ή εξ ανάγκης, συνεχίστηκε και μετά, όπως δείχνει το γεγονός «της εντολής του δεσπότη προς τους ιερείς του χωριού, το έτος 1904, να εισπράξουν απροφασίστως την εισφορά προς την μητρόπολη του παρελθόντος έτους (1903) και να την αποδώσουν», [περιοδικό «Καντσιώτικα», τεύχος 16/2011, σελ. 37, 38, άρθρο του Χαρίλαου Γκούτου]. Αυτές οι δυο αναφορές, αν συνδυαστούν με το γεγονός ότι το Κάντσικο, μαστοροχώρι μεσαίου μεγέθους τότε, είχε και έχει τις λιγότερες εκκλησίες από όλα τα άλλα Μαστοροχώρια, οδηγούν τη σκέψη στο ότι οι Καντσιώτες, ενώ ήσαν πολύ ευσεβείς, δεν καλοέβλεπαν τους μεγαλόσχημους εκκλησιαστικούς και δεν τηρούσαν τις προς αυτούς χρηματικές καταβολές, παρόλα τα αυστηρά «απροφασίστως», μάλλον επειδή θεωρούσαν αχρείαστα και δυσβάστακτα τα υποχρεωτικά προς εκείνους δοσίματα.

Κάπως έτσι ανασυντίθεται, με βάση τα υπάρχοντα στοιχεία, η ιστορία της παλιάς μικρής Σχολής στο μεσοχώρι του Καντσίκου, όπου

ΠΡΟ 65ΕΤΙΑΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ

— Οι άξιότιμοι πληρεξούσιοι τοῦ Ζαγορίου κ. κ. Δούμας διεμθυντής τῶν σιδηροδρόμων Πελοποννήσου, 'Αθαν. Λιούμας, δικηγόρος καὶ Νικόλ Τσιγαράς ζητήσαντες ἀκρόασιν παρὰ τοῦ κ. προέδρου τῆς κυβερνήσεως ἐγένοντο δεκτοὶ καὶ ἀνέπτυξαν τὰς παραδιάσεις τῆς διαθήκης ποῦ ἀοιδίρου Ριζάρη δι' ἣς οὐτος ρητῶς ἐπιτάσσει, Ήνα οἱ Ζαγορίσιοι γίνενται δεκτοὶ ἀνευ ἔξετάσεων ἀρκεῖ τὰ παρουσιάζωσι τὸ ἔνδεικτικὸν τοῦ διδασκάλου πων. Ή οἱ πρόεδρος τῆς κυβερνήσεως ἡκρόασσατο ταῦτα πάντα καὶ ἀνεγνώρισε τὰ δίκαια τῶν Ζαγορισίων.

— Οι ἐν Ἀθήναις παρεπιδημοῦντες ἐκ τοῦ χωρίου Κάντσικου τῆς ἐπαρχίας Κονίτσης συνέστησαν κατὰ τὸν Μάιον τοῦ 1892 σύλλογον φιλεκπαιδευτικὸν οὐτινὸς σκοπὸς εἶναι τὰ κτίση σχολείον εἰς Κάντσικον τὰ διατηρῆ αὐτὸς καὶ μισθοδοτῆ διδάσκαλον καὶ διδασκάλισσαν. Επιτροπὴ ἀποτελουμένη ἐκ τῶν κ. κ. Νικόλ. Κοτσίνη, Στέργ. Κ. Κοτρομπίνα, 'Αθαν. Ι. Σοτούλη, Κων. Κωτσινούλη καὶ Γ. Κωτσινούλη ἔξεδωκαν ἐπίκλησιν πρὸς τοὺς φιλομάνους Ηπειρώτας καὶ συνέλεξεν ἕνδεκαν χρηματικὸν ποσόν.

έμαθαν τα λιγοστά, αλλά πολλαπλώς χρήσιμα, κολλυβογράμματα οι πρόγονοί μας. Αυτά τους φώτισαν να κατανοήσουν την ωφελιμότητα της παιδείας, με την ευρύτερη έννοιά της, και να ενεργήσουν ταχινά να χτιστεί το νέο μεγάλο Σχολείο, αυτό που τώρα λειτουργεί ως «Πνευματικό - Συνεδριακό Κέντρο Δροσοπηγής» και το καμαρώνουμε όλοι.

Αθήνα, Μάρτιος 2013

Ένα εκκλησάκι στο Γκολέμι στα χρόνια του πολέμου

του Αργύρη Πετρονώπη
& Βασίλη Γ. Παπαγεωργίου

Αφιέρωση στη Μνήμη του Χαράλαμπου Γ. Κατσιμήτρου, Υποστράτηγου, Διοικητού VIII Μεραρχίας, ζυγίζοντας όσα υπέρ ως Πρωτομάστορας της Νίκης του '40 έπραξε, με όσα μείον ευθύς μεταγενέστερα υπέπεσε.

Η αρχή του άρθρου είναι απόσπασμα από δημοσίευσή μας για τους Κονιτσιώτες χτιστάδες¹: «Και ήρθε ο Πόλεμος του '40. Οι μαστόροι από τα Μαστοροχώρια στρατεύθηκαν κατά κανόνα στο Ανεξάρτητο Τάγμα Κονίτσης. "Πρώτο νεκρό του πολέμου" θεωρούν στην Πυρσόγιαννη τον οργανοπαίχτη Σωτήρη Χαλκιά, ετών 25, στο φυλάκιο [της προκάλυψης] πάνω από τους Χιονιάδες τις πρώτες πρωινές ώρες της Δευτέρας της 28ης Οκτωβρίου 1940. Σε κείνο το φυλάκιο ακριβώς τότε υπηρετούσε και ο Πυρσόγιαννης μάστορας Στέφανος Σερίφης (1917-1998). Όμως χωρίς να είναι απαραίτητο διαφορετικά, διαβάζουμε στον επίσημο κατάλογο της Διεύθυνσης Ιστορίας Στρατού/Γενικού Επιτελείου Στρατού, Αγώνες και Νεκροί του Ελληνικού Στρατού κατά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Αθήνα. 1990, σ. 498 λ: «Χαλκιάς Σωτήριος του Κωνσταντίνου. Στρατιώτης. Γεννήθηκε στην Πυρσόγιαννη Κόνιτσας Ιωαννίνων το 1915, του 85ου Σ[υντάγματος] Π[εζικού]. Φονεύθηκε στη Λυκόρραχη [!] Κόνιτσας στις 29 Οκτωβρίου 1940". Άραγε ποιό είναι το σωστό; (Άλλωστε και άλλοι τόποι διεκδικούν τον "πρώτο νεκρό του Πολέμου 1940", όπως το γειτονικό Βρυσοχώρι (πριν Λεσινίτσα), βλ. Γ.Σ. Οικονόμου, [Μνήμες και Μνημόσυνα του '40, Ιωάννινα] 1997, σ. 33, ονομάζοντας τον Τσιώμο ή Τσομίδη Αναστάσιο του Νικολάου, Λοχία γενν. 1909 του 85ου Σ.Π., φονευθέντα «στη μάχη Ηπείρου στις 28 Οκτωβρίου 1940, σύμφωνα με τον

παραπάνω κατάλογο ΔΙΣ/ΓΕΣ, σ. 483 λ.). Πολέμησαν οι Πυρσογιαννίτες, όπως ο Σκρά-της Μάνθου Πύρσος (1913-1982), πεπονομάστηκε «Γκραμπάλας», γιατί κατά τις πρώτες μέρες της ιταλικής εισβολής το 1940 πολέμησε στο ομώνυμο ύψωμα κοντά στο Καλπάκι. Πολέμησαν μάλιστα και οι Πυρσογιαννίτες σε μια συγκεκριμένη περίπτωση που τουλάχιστον γνωρίζουμε, με τόνα χέρι στον ουφέκι και το άλλο στο μυστρί και στο σφυρί. Όπως μας πληροφορεί ο Πυρσόγιαννης μάστορας - στρατιώτης Σωτήρης Νικολάκη Γαλάνης (1912-1992) μαζί με τους πατέρες του, συστρατιώτες και ομότεχνους Θεόδωρο Αθαν. Περώνη (1917-1996), Στέφο της Μένιου (= Αγαμέμνονα) Μπάτσκα (1910-1978) και τον Αντώνη Γκουντή (1915-1994) γιο του Μήτσου «Λίσβα» έχτισαν στο Μέτωπο μια εκκλησούλα. Την έχτισαν κοντά στο χωριό Γκολέμι [εικ. 1], στους πρόποδες του βουνού Μάλι-Σπατ, όχι μακριά από το άπαρτο Τεπελί. Ήταν μια μικρή εκκλησία βέβαια πέτρινη σχέδιο σταυρού, που σχεδίασε ο ανθυπαστάρης Γκάζαρος. Ο γιος του παραπάνω Σωτήρης Νικ. Γαλάνη, ο Τάκης (= Δημήτρης) Γαλάνης (1941) προσθέτει (με γράμμα του της 7 Μαρτίου 2009 στον Βασίλη Παπαγεωργίου) ακόλουθα: η εκκλησούλα χτίστηκε με πελεκτές πέτρες "εις μνήμη του λοχαγού Λαμπρινίου που καταγόταν από την Κόνιτσα"... "στη θερινή λίωση του ναού αυτού είχε παρευρεθεί και ο Στρατηγός Κατσιμήτρος"... "αλλά πριν κακά, αναφέρει, να ολοκληρώσει [ο πατέρης του μεταξύ άλλων] το έργο αυτό, αποχώρησε ο στρατός μας από την Αλβανία".

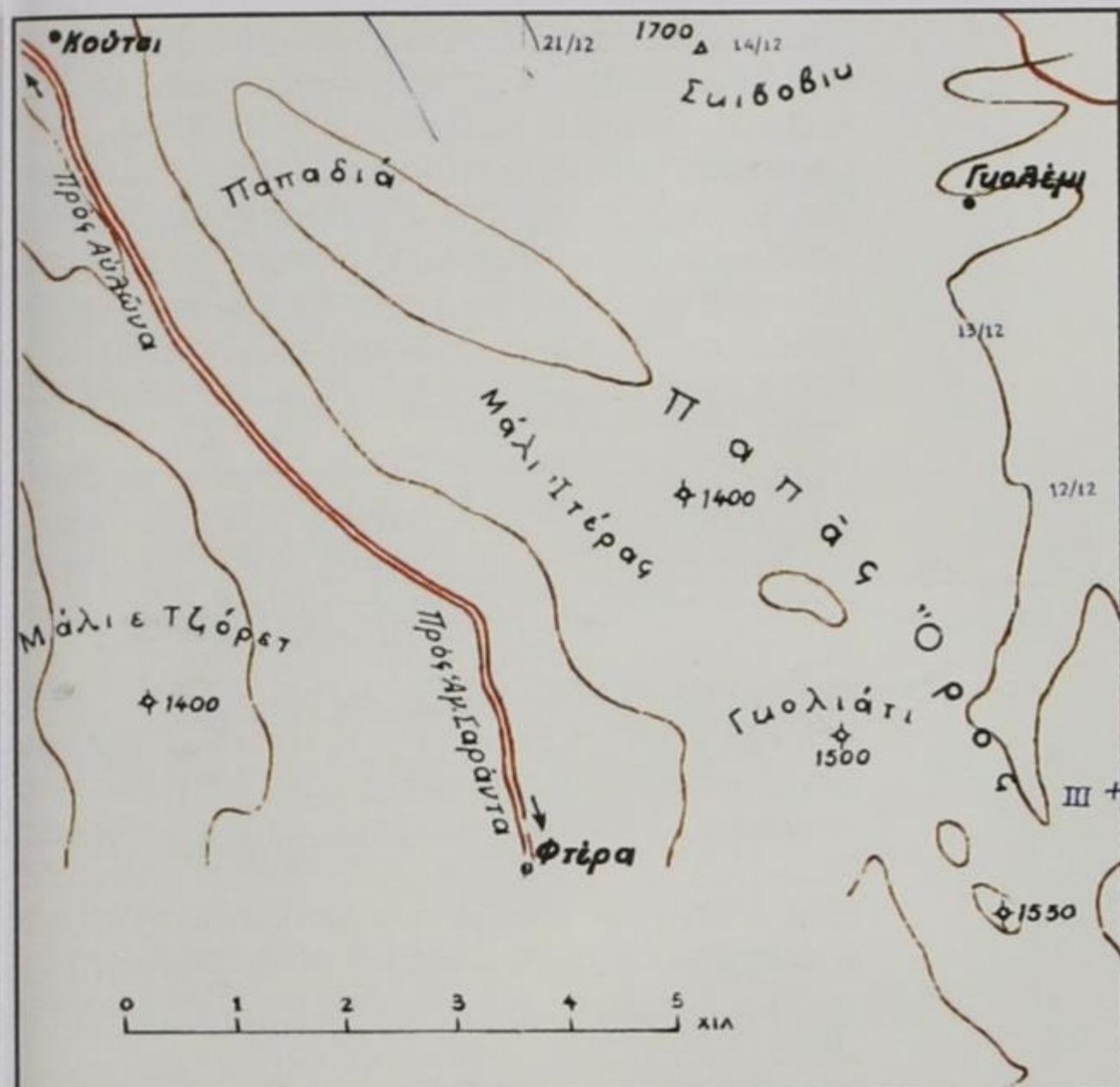
ΠΡΟΣΘΗΚΗ. Στα χέρια μας έχουμε τώρα ένα πολύκομμα εφημερίδας Ιωαννίνων, δυστυχώς χωρίς να γνωρίζουμε ποιάς. Πρόκειται για άρθρο συνεργάτη της εφημερίδας που έστησε από την Ηγουμενίτσα του Απριλίου 1979. Το άρθρο περιέχει απόσπασμα πολεμικού ημερολογίου του ως άνω συνεργάτη. Ο ίδιος το υπέγραψε αργότερα:

«Το παρόν, ανήκει εις τον Επιλοχία Μαιρούμητης Ιωάννη 85ου Συντάγματος πεζικού 11 Λόχος. Διμοιρήτης 4ης Διμοιρίας. Έν Μάλε Σπάτ 13-4-1914».

Παραθέτουμε το μέρος του ημερολογίου Μαιρούμητης κι αυτού Πυρσογιαννίτη με προσθετικές πληροφορίες για την εκκλησία:

«Από τις αρχές του Μάρτη [1941] μια έντονη διάδοση στο μέτωπο, κυκλοφόρησε από στό-

1. Αργύρης Π.Π. Πετρονώπης / Βασίλης Γ. Παπαγεωργίου, Μαστόροι χτίστες από τα Μαστοροχώρια της Κόνιτσας. Τομ. Α' Ιωάννινα: εκδ. Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ιωαννίνων. Ήπειρος Α.Ε. 2008 [2009], σελ. 499 § 197.

Εικ. 1. Αλβανία. Περιοχή Ν-ΝΔ Τεπελενίου. Εμφανίζονται τα τρία αναφερόμενα χωριά εδώ; Γκολέμι και εν συνεχείᾳ Κούτσι και Φτέρα. Χάρτης βάσει σχεδιαγράμματος αριθ. 27α στην έκδοση Διευθύνσεως Ιστορίας Στρατού/ΓΕΣ,... Η ελληνική αντεπίθεσις (14 Νοεμβρίου 1940 - 6 Ιανουαρίου 1941)... Αθήνα, 1966. Σημ. Προσέξτε ότι η οδική σύνδεση των χωριών Φτέρα και Κούτσι είναι τμήμα του δρόμου Αυλώνα - Αγίων Σαράντα.

σε στόμα ότι: στο Τουρκικό χωριό Γκολέμη, ένας ανθυπασπιστής του 1)40 [του Ι Τάγματος, του 40ου Συντάγματος] ευζώνων οραματίστηκε την Παναγία, η οποία τον επεφώρτησε να αναφερθεί στους ανωτέρους του και να τους πει να χτίσουν σε σαράντα μέρες μια εκκλησία σε σημείο που του υπέδειξε, αφιερωμένη στην Παναγία. Να είναι έτοιμη μέχρι τις 17 Απριλίου γιατί τότε θα υπογραφεί ειρήνη και θα σταματήσει ο πόλεμος.

»Αμέσως έγινε έρανος μεταξύ των αξικών και οπλιτών και ο Στρατηγός Κατσιμήτρος ο ίδιος έκαμε τα εγκαίνια της θεμελιώσεως. Διετάχθη από τη Μεραρχία ο 8ος Λόχος Σκαπανέων της 8ης Μεραρχίας να χτίσει την εκκλησία. ... Επί κεφαλής δε του Συνεργείου του λόχου Μηχανικού που έχτισε την Εκκλησία, ήτο ο επιλοχίας Μηχανικού Σωτήριος Γαλάνης από την Πυρσόγιαννη με Διοικητή του λόχου το Λοχαγό Κων/νο Νικολάκη, από την Κρήτη... σε δύο μήνες η εκκλησία είχε χτιστεί και σκεπαστεί με τα κεραμμύδια καθώς είχαν έλθει και ο τέμπλος και η καμπάνα αλλά δεν πρόλαβαν να τοποθετηθούν γιατί ήρχισε η υποχώρηση στις 14 Απριλίου... Αυτή είναι η Ιστορία της Εκκλησίας της Παναγίας στο χωριό Γκολέμη που έμεινε ημιτελής και δεν πρόλαβε να λειτουργήσει.

»Όπως έμαθα πολύ αργότερα, ή μάλλον πρόσφατα, ο ανθυπασπιστής αυτός του 1)40 ευζώνων στον οποίο παρουσιάστηκε η Παναγία είναι ο Νικόλαος Γκότζαρος που μένει στα Γιάννενα καταγόμενος εκ βορείου Ηπείρου».

ΜΙΑ ΔΙΟΡΘΩΣΗ: Ωστε ο ανθυπασπιστής που σχεδίασε την εκκλησία μήπως ήταν ο Νικόλαος Γκότζαρος, όχι Γκάζαρος, όπως γράψαμε εμείς πιο πάνω; [Πρβλ. επόμενα κείμενα].

ΚΑΙ ΜΙΑ ΠΑΡΑΚΛΗΣΗ. Μας έχουν πληροφορήσει ότι η παρουσία στην εκκλησούλα του τότε Υποστράτηγου Χαράλαμπου Κατσιμήτρου, Διοικητού της Βησσαροβούνιας, τεκμηριώνεται από φωτογραφία. Θερμά παρακαλούμε τον κατέχοντα ή γνωρίζοντα να μας την δανείσει (ώστε να την «σκανάρουμε» εμείς όσο καλλίτερα γίνεται) ή ενημερώσει πώς και σε ποιο ακριβώς δημοσίευμα μπορεί να βρεθεί.

«ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΙΕΣΤΗΡΙΟΥ» (ΜΕ ΝΕΑ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗ & ΜΙΑ ΕΠΙΔΙΟΡΘΩΣΗ)

Ήταν έτοιμο το παραπάνω κείμενο, όταν σήμερα (12 Απρίλη 2013) αναπάντεχα ανιχνεύτηκε σε ημερολόγιο του από το Βλαχώρι πολεμιστή του 15ου ενεργού Συντάγματος Πεζικού Ιωαν-

Εικ. 2. Αναστάσιος Λαμπρίδης. Κληρωτός 15ου Σ.Π.
(από το οπισθόφυλλο του ως άνω βιβλίου του)

νίνων Αναστάσιου Λ. Λαμπρίδη (εικ. 2) (βλ. το ίδιου Αναμνήσεις και Αφηγήσεις. Πολύδροσος Έκδοση : Φιλοπρόοδος Σύλλογος Πολυδροστών. 2001, σ. 52) η επόμενη συμπληρωματική (ως προς το ναΐδριο) και αναστηλωτική (ως προς το όνομα του οραματιστή ανθυπασπιστής Είδηση). Αξίζει τον κόπο να παρατεθεί και για κάποιο ακόμη λόγο, όπως θα διαβάσετε:

«Στις 19 Μαρτίου [1941] έγινε ένας έρανος από τους φτωχούς μισθούς μας απ' όλη τη δύναμη του Συντάγματος να χτιστεί μια εκκλησία της Παναγίας στο Γκολέμι όπου ο ανθυπασπιστής Γκάντζαρος οραματίστηκε την Παναγία. Οι μισθοί ήταν οι παρακάτω:

Στρατιώτης 6 δραχμές το μήνα

Δεκανέας 11 δραχμές το μήνα

Λοχίας 80 δραχμές το μήνα

Μας κράτησαν τον μισθό 20 ημερών για το έρανο που έγινε σε όλες τις μονάδες».

Προστίθεται μια ακόμα συμβολή στο θέμα έντονη δε εικαστική χροιά, δημιουργία ακόβως εκείνης της εποχής και εκπονηθείσης χάριν αυτού του ναΐσκου μας. Ολοκληρώνατο κείμενο, όταν βρεθήκαμε μπροστά σ' ένα ανέλπιστο εύρημα: Σε παλαιό επετειακό φύλτης εφημερίδας Αθηνών *Καθημερινής της Κυριακής* 28ης Οκτωβρίου 1997 βρήκαμε ένα από τα πάντοτε πολύτιμα ένθετα *Εποχής Ημέρες*, το αφιέρωμα «Πόλεμος του '40. Εικοστικά και σκιτσογραφία». Ήταν/είναι ένα πραγματικό κελεπούρι (εκ του τουρκικού *kelepir*). Στη σελίδα 14 μια γνωστή φωτογραφία του ζωγράφου Γιάννη Τσαρούχη φαντρου στην Αλβανία (εικ. 3). Η φωτογραφία αυτή μας είναι πολύ-πολύ γνωστή. Όμως τώρα προταπαντούσαμε με συνοδευτικό κείμενο τη δημιουργού του, κείμενο ερμηνευτικό και επλέον τεκμηριωτικό για το θέμα μας, το οποίο γράφουμε αυτολεξεί, και όπως θα διαπιστώσετε ο αναγνώστης πολλά από τα γραφόμενα εκτός ενός και κυρίου, συμπίπτουν, με όσα διάβασε πριν:

«Ο Γιάννης Τσαρούχης με την Παναγία Βραφοκρατούσα που ζωγράφισε στο χωριό Φτέρα, πάνω σε καπάκι από κιβώτιο ρέγκας, εικόνα ήταν «παραγγελία» του στρατού, ύστορα από την απόφαση να χτιστεί εκκλησάκι στο χωριό Κούτσι. Αιτία, ένα όνειρο που είχε ο ίδιος ανθυπασπιστής. Ο ίδιος ο Τσαρούχης θυμάται: «Πριν πάμε στη Φτέρα, οπισθοχωρ

Εικ. 3. «Αλβανία 1941. Ο Γιάννης Τσαρούχης με την Παναγία Βρεφοκρατούσα που ζωγράφισε στο χωριό Φτέρα, πάνω σε καπάκι από κιβώτιο ρέγκας». (Τίτλος από το ένθετο).

ντας από το χωριό Κούτσι, όπου έμεινα πολύν καιρό, έκανα μιαν αυτοπροσωπογραφία με μολύβι βλέποντας σ' ένα μικρό καθρεφτάκι της τσέπης. Ακόμα, το Τάγμα μου παράγγειλε μια Παναγία σ' ένα καπάκι κιβωτίου από ρέγκες, για να μπει στην εκκλησία που χτίσανε οι στρατιώτες - μάλλον τροποποίησις ορθογωνίου ερειπωμένου μύλου σε εκκλησία. Η εκκλησία αυτή ήταν στον τόπο που εμφανίστηκε η Παναγία και ανήγγειλε ότι τη Λαμπρή θα ήμασταν στο σπίτι μας. Σε λίγες μέρες μπήκαν οι Γερμανοί και ο πόλεμος τέλειωσε. Στο κάτω μέρος της Παναγίας έβαλα δύο μικρές εικόνες: την εμφάνιση της Παναγίας μες στις κουμαριές και τον ανθυπασπιστή που πάει να τη σκοτώσει νομίζοντας ότι είναι μια κατάσκοπος Αρβανίτισσα και δίπλα τους στρατιώτες του ΣΤ Μηχανικού που χτίζουν την εκκλησία. Την εικόνα την αποτελείωσα στη Φτέρα και εκεί παρεδόθη στο διοικητή που την παρέδωσε σ' έναν Έλληνα χωροφύλακα να την πάει στην εκκλησία, στο Κούτσι. Ένας στρατιώτης μου είπε πως ο χωροφύλακας δεν θα την πήγε στην εκκλησία, επειδή το μέρος εκείνο εβάλλετο πολύ από τους Ιταλούς και

επειδή είχε μια μάνα θεοφοβούμενη κι ο ίδιος ανήκε σε θρησκευτική οργάνωση. Μάλλον θα την κράτησε για το σπίτι του». (Η φωτογραφία και το αυτοβιογραφικό κείμενο είναι αναδημοσίευση από τον τόμο «Γιάννης Τσαρούχης - Ζωγραφική», εκδ. «Ιδρυμα Γιάννη Τσαρούχη», 1990). Επιπλέον λεπτομέρειες για την εικόνα αυτή υπάρχουν σε προφορική μαρτυρία του ζωγράφου, δημοσιευμένη στον τόμο «Μαρτυρίες '40-41» των Κ. Χατζηπατέρα και Μ. Φαφαλιού (εκδ. «ΚΕΔΡΟΣ», 1982). Το ίδιο κείμενο, μαζί με άλλα του Τσαρούχη, βρίσκεται αναδημοσιευμένο στο «Μάτην ωνείδισαν την ψυχήν μου» (εκδ. «ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗΣ», 1992)).

Θέλαμε να αποσπάσουμε από τις παραπάνω Μαρτυρίες 19 '40-41. 1982, σελίδες 29-31 μόνο συμπληρωματικές πληροφορίες. Ωστόσο θεωρήσαμε χρήσιμο να παρουσιαστεί ολόκληρο αυτό το δημοσίευμα. Αυτό γιατί μαθαίνουμε κάποιες λεπτομέρειες και κυρίως υλικό πρωσπογραφικό για τον ίδιον τον Τσαρούχη, μάλιστα αυτοβιογραφικό κατά προφορική του μαρτυρία:

«Η θαυματουργή εικόνα

Ο πόλεμος είναι σαν μια κακοσχεδιασμένη εκδρομή όπου κρυώνεις, πεινάς και χάνεις το αίσθημα της ιδιοκτησίας. Ό,τι έχεις το κουβαλάς στην πλάτη σου, και ότι βαραίνει το πετάς...»

Τις τελευταίες μέρες του πολέμου της Αλβανίας, στο χωριό Κούτσι, την ώρα που παίρναμε συσσίτιο στα σκοτεινά, ακούσαμε το εξής νέο: «Ότι η Παναγία παρουσιάστηκε σ' έναν ανθυπασπιστή και αυτός την εξέλαβε για αλβανίδα, προφανώς κατάσκοπο, και πήγε να την πυροβολήσει με το ρεβόλβερ του. Αυτή σήκωσε την παλάμη της να τον σταματήσει και του είπε: «Μη με χτυπάς. Ένα έχω να σου πω: τη Λαμπρή θα είσαστε στα σπίτια σας». Οι σωφέρ του τάγματος είπαν ότι είναι πράκτορας της 5ης φάλαγγας κι ότι πρόκειται να συνθηκολογήσουμε σε λίγες μέρες και το θαύμα είχε εφευρεθεί για να προετοιμάσει τους στρατιώτες στην είσοδο των Γερμανών που εμπήκαν σε λίγες μέρες και στη συνθηκολόγηση. Αμέσως δόθηκε διαταγή να χτιστεί εκκλησία στο μέρος όπου παρουσιάστηκε η Παναγία, ή μάλλον να επισκευασθεί ένας γκρεμισμένος μύλος, χειρόμυλος [!]. Οι μύλοι όλοι στην Αλβανία είναι τετράγωνα κτίρια για καλαμπόκι. Μου πρότεινε ο διοικητής να κάνω τοιχογραφίες αλλά ήταν πολύ δύσκολο. Εκτός αυτού το μέρος αυτό εβάλλετο πολύ από τους Ιταλούς και φοβόμουν. Δέχτηκα όμως να κάνω 4 εικόνες για το τέμπλο, αν βρουν 4 σανίδες. Μπογιές είχε μαζί του ο Λοχαγός μου, ο μακρίτης Γεωργόπουλος, με την ελπίδα ότι θα μπορέσω να κάνω σκηνές από μάχες. Αυτές οι μπογιές εχρησίμευσαν στην αρχή του πολέμου για να καμουφλαριστούν τα νίκελ του αυτοκινήτου του Διοικητού και αργότερα για να κάνω μερικά πορτραίτα του λοχαγού αυτού που ήταν φιλότεχνος και βιβλιόφιλος. Έκανα κατ' απαίτησίν του πολλά πορτραίτα με μολύβι ή ακουαρέλα. Σώζονται όλα στη χήρα του Αγλαΐα Γεωργοπούλου. Τρία έχουν ενδιαφέρον για μένανε γιατί τα δύο παριστάνουν ένα τζάκι αλβανικό στο φόντο με χρωματισμένα ανάγλυφα και το άλλο ένα εσωτερικό με πολύ χρωματιστές πόρτες νεοκλασικές. Ο ιδιοκτήτης του σπιτιού της Αλβανίας μου παράγγειλε το πορτραίτο της οικογενείας του και ζωγράφισα τη γιαγιά, το γιο της και τη γυναίκα του και τα δύο τους παιδιά. Η αμοιβή μου ήταν 1/4 γίδας που έσφαξε, αλλά μου εξήγησε ότι το

δέρμα δεν μπορούσε να μου το δώσει. Δρογούμανοι σε τέτοιες συζητήσεις ήταν πάντοι οι Αλβανόφωνοι από τα Μεσόγεια.

Υστερά από πολλές έρευνες βρέθηκε ένα καπάκι από κιβώτιο ρέγγας το οποίο βραμούσε αρκετά. Δεν βρήκαν άλλα τρία. Εκ απάνω ζωγράφισα την Παναγία της Νίκης έχοντας ως πρότυπο μια κακοζωγραφισμένη Παναγία που κυκλοφορούσε σε δελτάρια. Όταν τέλειωσε, την εθαύμασαν όλοι οι στρατιώτες, και ένας λοχαγός με παζάρευε να το κάνω μια ίδια για την Κέρκυρα.

Ο διοικητής του τάγματος έμενε μακριά απ' τη σπίτια που μέναμε εμείς, σε μια σκηνή καμοφλαρισμένη με κούμαρα. Στο σπίτι που έμεναν ζωγράφισα πάνω από την πόρτα έναν άγγελο ως τη μέση με καφέ χρώμα. Οι άλλοι στρατιώτες έπαιζαν χαρτιά περιμένοντας διαταγές. Είχαμε ήδη τελειώσει τους δρόμους και τους παρακαμπτηρίους για να περάσει το πυροβολικό.

Ο διοικητής εζήτησε να δει την εικόνα. Ήταν μακριά η σκηνή του, και έστειλε έναν μοτοκλεπτιστή εξαιρετικά ωραίο και πολύ μάγκα για με κουβαλήσει εκεί που έμενε. Επήρα την εικόνα μαζί μου και καβάλησα τα καπούλια της μοτοσυκλέττας. Καθώς πηγαίναμε προς το διοικητή, έφραξαν σχεδόν το δρόμο Έλληνες στρατιώτες από την Άρτα, που είχαν στρατεύσει εκεί κι είχαν πληροφορηθεί για την ύπαρξη της εικόνας. Ήδη το ταπεινό μαέργο, που δεν είχε στεγνώσει ακόμα, είχε απεκτήσει τη φήμη θαυματουργής εικόνας και στρατιώτες οι Αρτινοί σε έξαλλη θρησκευτική έκσταση απαιτούσαν η θαυματουργή εικόνα να μείνει ένα βράδυ τουλάχιστον στην κατεσκήνωσή τους. Άκουγες φωνές από παντού. Όλοι οι στρατιώτες φωνάζανε: «Η Παρθένα, Παρθένα. Να την αφήσετε μια βραδιά». Εκείνη την ώρα βάρεσε συναγερμός, δηλαδή ένας στρατιώτης με μια σάλπιγγα τυλιγμένη με ιμάντες από γκέτες από χακί ύφασμα σάλπισε. Εγώ και ο μοτοσικλετιστής πέσαμε μπρούμπα σύμφωνα με τις διαταγές που είχαμε. Κανενας Αρτινός δεν έκανε το ίδιο. «Βρε συνάδε φε» μου είπε ένας, «βαστάς την Παρθένα και φοβάσαι;» «Όχι, φίλε», του απάντησα, «αλλά είμαι και στρατιώτης και ακούω τις διαταγές των ανωτέρων».

Όταν σάλπισε η λήξη του συναγερμού ανεβαίναμε στη μοτοσυκλέττα για να φύγουμε. Αμ

σως έρχεται ένας και μου αρπάζει την Παναγία από τα χέρια. Γίνηκε άγρια πάλη μεταξύ μοτοσικλετιστή και Αρτινού. Ο μοτοσικλετιστής μου είχε πει προηγουμένως: «Μην κάνεις κανένα αστείο και αφήσεις σ' αυτούς τους ψειριάρηδες τέτοιο ωραίο πράγμα». Πολύ γρήγορα την πήρε στα χέρια του ο μοτοσικλετιστής λέγοντάς του: «Ξέρεις ποιος είναι αυτός ο συνάδελφος; Είναι ο ζωγράφος που φτιάξε την εικόνα και έχω διαταγή να την πάω να τη δη ο διοικητής». Εγώ πρόσθεσα: «Άμα τη δει ο διοικητής, στο γυρισμό την αφίνουμε για μια βραδιά».

Κι έτσι φύγαμε εν ειρήνη για τη σκηνή του διοικητή. Όταν με είδε ο διοικητής με γένια και κακοτυλιγμένες γκέτες μου είπε: «Έλληνας στρατιώτης είσαι εσύ ή Βούλγαρος αιχμάλωτος; Για να δούμε την εικόνα. Την έχεις κάνει άγρια την Παναγία σαν Αρβανίτισσα. Και ο Χριστός είναι κι αυτός αγριωπός».

Για να τον θαμπώσω του είπα κάτι από τους ψαλμούς του Δαυίδ: «Ευλογητός ει Κύριε ο διδάσκων τας χείρας μου εις πόλεμο, τους δακτύλους μου εις παράταξιν». «Βλέπω είσαι και θεοφοβούμενος» μου απάντησε. Φώναξε τον κουρέα να με ξουρίσῃ, και ένας στρατιώτης με βοήθησε να τυλίξω καλά τις γκέτες μου. Αισθανόμουνα σαν ηθοποιός του κινηματογράφου που τον ετοιμάζουν για γύρισμα. Και ο διοικητής είπε σε έναν ανθυπολοχαγό να μου βγάλει μια φωτογραφία με την εικόνα μαζί. «Τώρα που είναι αξιοπρεπής Έλληνας στρατιώτης». Όταν γύρισα μετά τον πόλεμο στην Αθήνα μου παραδώσανε αυτή τη φωτογραφία και την έχω ακόμα. Η εικόνα παρίστανε την Παναγία με τον Χριστό, και στο κάτω μέρος τα θαύματά της. Αριστερά τον ανθυπασπιστή που πάει να πυροβολήσει την Παναγία και δεξιά τους στρατιώτες που πάνε να χτίσουν τον μύλο για να τον κάμουνε εκκλησία.

Γυρίζοντας προς το σπίτι στη Φτέρα περάσαμε πάλι από τους Αρτινούς, αλλά ο μοτοσικλετιστής δεν στάθηκε να παραδώσει την εικόνα. «Ας' τους ψειριάρηδες να περιμένουν» μου είπε. Τότε άρχισαν να μας πετούνε πέτρες για να σταθούμε. Έβαλα την Παναγία στο σβέρκο μου με το ένα χέρι και έτσι γλύτωσα. Τα νέα ήταν πολύ θλιβερά στο σπίτι. Οι σωφεραίοι είχαν αναγγείλει ότι μπήκαν οι Γερμανοί στην Ελλάδα, και στο απέναντι σπίτι τρία παιδάκια είχαν σκοτωθεί από χειροβομβίδα. Το ένα ψυχομαχούσε, λέγοντας «κρυώνω», τα

δύο ήταν ήδη νεκρά. Την άλλη μέρα είδαμε την κηδεία τους. Τα είχανε τυλιγμένα μέσα σε πανιά σαν κατεψυγμένα κρέατα, και τα πήγαν στο νεκροταφείο, οι άνδρες μόνο, οι δε γυναίκες μοιρολογούσαν.

Την άλλη μέρα φύγαμε για τα Γιάννενα. Πρωί πρωί άρχισαν τα μοιρολόγια οι Αλβανές, σα να πιάναν μεροκάματο. Πάνω σε ένα φορτηγό είμαστε στριμωγμένοι και μερικοί τραγουδούσαν το «έχε γεια καῦμένε κόσμε» και κανένα ταγκό της Βέμπο. Μερικοί απληροφόρητοι νόμιζαν ότι πανηγυρίζαμε και μας ρωτούσαν: «Έπεσε το Τεπελένι;» Πριν φύγουμε ένας χωροφύλακας Έλληνας πήγε και παρέλαβε την εικόνα να την πάει στην εκκλησία που είχε ήδη χτιστεί. Ένας στρατιώτης που τον ήξερε μου είπε: «Αυτός δεν θα την πάει στην εκκλησία, θα την πάει στο σπίτι του να τη δώσει της μάνας του. Είναι πολύ θρήσκα και αυτός ο ίδιος ανήκει σε θρησκευτική οργάνωση». Δεν έμαθα ποτέ μου που βρίσκεται αυτή η εικόνα. Άραγε στο Κούτσι με τα Δαντικά τοπία; Ή στο σπίτι του χωροφύλακα; Αγνοώ τελείως».

Προφορική μαρτυρία Γιάννη Τσαρούχη

Σχόλια στη μαρτυρία Τσαρούχη: Το ότι η εικόνα ζωγραφίστηκε στο χωριό Φτέρα, δεν τίθεται σε αμφισβήτηση. Όμως αυτή δεν προορίζόταν για εκκλησία στο χωριό Κούτσι, αλλά στο Γκολέμι βέβαια. Στο Γκολέμι όπως βεβαιώνουν οι οικοδόμοι του, καθώς και ο Λαμπρίδης & ο Μαυρομμάτης που κρατούσαν ημερολόγιο, ενώ ο Τσαρούχης περιγράφει βάσει αναμνήσεων.

Σημειώνουμε ότι τα τρία αναφερόμενα χωριά είναι γειτονικά, όπως φαίνεται στον παρατεθέντα πριν χάρτη (**εικ. 1**): Η Φτέρα (κάτω αριστερά) απέχει από το Γκολέμι (πάνω δεξιά) 7 χιλιόμετρα βάσει της γραμμικής κλίμακας του χάρτη, και από το Κούτσι (πάνω αριστερά) 8 ½ χιλιόμετρα. Η δε απόσταση ανάμεσα Κούτσι και Γκολέμι είναι πάλι περίπου 8 ½ χιλιόμετρα (πάντοτε στο χάρτη). (Το Τεπελένι, το άπαρτο, βρίσκεται στα Β-ΒΑ από το Γκολέμι, ευθεία γραμμή περίπου 17 χλμ.).

Επισύρουμε την προσοχή σας για το συνδετικό στοιχείο που ενώνει εικόνα και εκκλησάκι: στην κάτω δεξιά γωνία του εικονίσματος υπάρχει εικονίδιο που παριστάνει το οικοδομούμενο εκκλησίδιο στο Γκολέμι, προφανώς κατά φαντασίαν και εκτός κλίμακος.

Εκφράζουμε την επιφύλαξή μας για την πληροφορία ότι το εκκλησάκι προήλθε από την μετασκευή μύλου. Εξεταστέον.

Ο αναφερόμενος «Λοχαγός μου, ο μακαρίτης Γεωργόπουλος» δεν φέρεται πεσών εν πολέμω στον κατάλογο Διευθύνσεως Ιστορίας Στρατού / ΓΕΣ, Αγώνες και Νεκροί του Ελληνικού Στρατού κατά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Αθήνα 1990, σσ. 22, 523 ή 600. (Και ο εν αρχή αναφερόμενος λοχαγός Λαμπρινίδης δεν ανιχνεύεται στον ως άνω κατάλογο, σσ. 31 & 523).

Ο όρος «χειρόμυλος» που χρησιμοποιεί, ήτοι «χερόμυλος» είναι αδόκιμος, αφού σημαίνει μικρόν χειροκίνητον μύλον για άλεση. – Διατηρήσαμε και την γραφή (με δυο ταυ) των λέξεων «μοτοσικλετιστής» και «μοτοσικλέττα», αφού την προτιμάει ο επιμελητής της έκδοσης, – προστλωμένος βέβαια στην γαλλική λέξη motocyclette, μα τότε λέμε θα ήταν πιο συνεπές να γραφόταν «μοτοσυκλέττα» & «μοτοσυκλετιστής».

Επ' ευκαιρία μια κριτική παρατήρηση: τον Γιάννη Τσαρούχη επιστρατευμένο στον πόλεμο, φαίνεται ότι συστηματικά τον χρησιμοποιούσαν για μπογιατζή στα προς παραπλάνηση / απόκρυψη έργα με χρωματισμούς παραλλαγής (camouflage). Γράφει ο φιλότεχνος φίλος του Αλέξανδρος Σιούγας, έφεδρος Ανθυπολοχαγός μάχιμος (και οδοντίατρος) στα 1940-1941 του 5ου Συντάγματος Πεζικού ενεργού Τρικάλων. Κάποτε γυρνώντας από υπηρεσία στα Γιάννενα θυμόταν: «Στην επιστροφή ήταν πιο τυχερός: συνάντησε τον Αμερικανό πολεμικό ανταποκριτή Ίρβινγκ Στόουν, που τον πήρε στ' αμάξι του, θυμάται μία κούρσα Μπουϊκ. Στο δρόμο για το Μέτωπο συνάντησαν αναπάντεχα τον στρατευμένο Γιάννη Τσαρούχη (Εικ. 3): του είχαν αναθέσει να «καμουφλάρει» με χρώματα μια γέφυρα. Εργαζόταν και ο ίδιος. Τα χέρια του γεμάτα μπογιές. Σταμάτησαν να τον δουν και να τον χαιρετήσουν· ο Αμερικανός έσπευσε να του τείνει το χέρι του. Συνεσταλμένος ο Τσαρούχης αποτραβήχτηκε, λέγοντας ότι τα χέρια του είναι λερωμένα. "Και όμως, απάντησε ο ξένος δημοσιογράφος, είναι τα πιο καθαρά που έχω δει"»².

Άραγε ο σημαντικός αυτός καλλιτέχνης δεν μπορούσε να χρησιμοποιηθεί σε σοβαρότερα έργα της πολύτιμης ειδίκευσής του; Να ζωγραφίσει συστηματικά σκηνές και θέατρα

πολεμικών επιχειρήσεων, οπλίτες και ηγέτες: Σπίτια και οικισμούς του μετώπου; Μια ερμηνεία υπάρχει στην υποτίμηση αυτή, εάν δώσουμε πίστη στα λεγόμενα του Αθηναίου υπερρεαλιστή ποιητή, ζωγράφου (και μετέπειτα καθηγητή του Πολυτεχνείου) Νίκου Εγγονόπουλου (1910-1985). Ο Εγγονόπουλος έλαβε μέρος στον πόλεμο και ως μόνη εμπειρία (προφανώς και έκφραση ψυχικού μαζί τραύματος) είναι τούτο: στην τότε επιστράτευση και στον πόλεμο του '40 οι διανοούμενοι και λόγιοι ήταν ύποπτοι, δεν τους είχε εμπιστοσύνη το καθεστώς.

Καλός και άγιος, και σταθερός ο Μεταξάς από καιρό να πολεμήσουμε τον εισβολέα. Όμως...: Ο Γιώργος Σεφέρης (Σεφεριάδης το πραγματικό του όνομα: 1900-1971), ο πρωτοπόρος ποιητής, Διδάκτωρ Νομικής της Σορβόνης, υπηρέτησε ως διπλωματικός υπάλληλος. Εργαζόταν σε καίρια κυβερνητική υπηρεσία και σε καθημερινή βάση γνώριζε τα τεκταινόμενα και τη συμπεριφορά υπουργών και παραγόντων καθοριστικών των τυχών της χώρας. Μας βεβαιώνει ότι ήδη ο «κ. πρόεδρος» (ο Μεταξάς) ήταν αποφασισμένος να αντισταθεί / να αντισταθούμε από την 7ην Απριλίου 1939, όταν οι Ιταλοί αποβιβάστηκαν και κατέλαβαν την Αλβανία. Όμως μας αποκαλύπτει ο Σεφέρης (και άλλοι) ότι ολόκληρος ο ηγετικός περιγυρος του Μεταξά, (μην ξεχνάμε δική του επιλογή!), αποτελείτο από ηττοπαθείς και γερμανόφιλους: Ήτοι όλη η υπόλοιπη ηγεσία, και η στρατιωτική (μηδέ του Παπάγου εξαιρουμένου) και η πολιτική (με εξαίρεση τον Νικολούδη)³.

2. Αργύρης Π.Π. Πετρονώτης. Ένας Τρικαλινός στα υψώματα Μπούμπεσι, 731 και 717 το 1941 και ένα εκεί τότε σπάνιο εύρημά του ανάγλυφον κλασικής τέχνης. Ανάτυπο από «Τρικαλινά», τ. 20ος (2009)... Τρίκαλα 2009, σσ. 107-152 ιδίως σ. 112.

3. Γιώργος Σεφέρης. Μέρες Γ'. 16 Απρίλη 1934-14 Δεκέμβρη 1940. Αθήνα: Ίκαρος, 1984, σσ. 324, 225, 228, 258-259 & Μέρες Δ'. 1 Γενάρη 1941 - 31 Δεκεμβρίου 1944. Αθήνα Ίκαρος 2007.

Περί Παπάγου: ο Βρετανός πρεσβευτής Palairat προσπροΐσταμένους του από Αθήνα, 28 Σεπτεμβρίου 1940 έγγραφο R 8560/491/19, σύμφωνα με τον Γιάννη Ανδρικό πουλο. «Η πολιτική της συνθηκολόγησης και η κατάρρευση του μετώπου, 1941» στο συλλογικό έργο Ελλάδα 1936-1944. Δικτατορία - Κατοχή - Αντίσταση... Επιστημονική Επιμέλεια X.(άγκεν) Φλάσερ & N.(ίκος) Σβορώνος, Αθήνα Μορφωτικό Ινστιτούτο Α.(γραπτικής) T.(ράπεζας) E.(λλάδος) 1989, σσ. 185-201, ιδιαίτερα σ. 186 σημ. 9 & 10.

Παράλληλα είχε δημιουργηθεί καθεστώς αντιδημοκρατικό, φυσικά με τις ευλογίες και οδηγίες του ίδιου του Μεταξά, αντιπνευματικό, καταπιεστικό, αστυνομοκρατούμενο. Αυτό το κλίμα συνεχίστηκε και κατά την πολεμική περίοδο. Αυτού του κλίματος πρακτικό αποτέλεσμα ήταν το να μη χρησιμοποιηθούν στον πόλεμο οι 600 αξιόλογοι δημοκρατικοί έμπειροι αξιωματικοί απότακτοι του 1933 & 1935 και να απαξιώνονται οι επιστρατευμένοι διανοούμενοι. Χτυπητό παράδειγμα ο Σαραντάρης. Ο Γιώργος Σαραντάρης (1908-1941) υπαρξιακός φιλόσοφος, πρωτοποριακός ήδη και αναγνωρισμένος ποιητής είχε μετοικίσει στο διάστημα 1912-1931 στην Ιταλία. Εκεί σπούδασε νομικά και ανεδείχθη Διδάκτωρ. Στον πόλεμο του '40 αντί να τοποθετηθεί ως λαμπρός γνώστης όχι μόνο της γλώσσας, αλλά και της νοοτροπίας των Ιταλών σε γραφείο ανάκρισης αιχμαλώτων ανώτερης μονάδας, τον κατέταξαν απλό οπλίτη στο μάχιμο 7ο έφεδρο Σύνταγμα Πεζικού Χαλκίδας. Είχε δε ακόμα και μεγάλο πρόβλημα με τα μάτια του, που και γι' αυτό ακόμη έπρεπε να του επιφυλαχτεί ιδιαίτερη μεταχείριση. Το πρόβλημα δε αυτό τον οδήγησε και στον θάνατο. Λέγεται ότι σε ώρα βομβαρδισμών απώλεσε τα γυαλιά του, παραπάτησε, έπεσε σε λάκκο με νερό, αρρώστησε και πέθανε στην ιδιωτική κλινική Γεωργιάδου στην Αθήνα στις 25 Φεβρουαρίου 1941.

Τέλος τώρα και η μαρτυρία του ίδιου του Κατσημήτρου!:

Στο βιβλίο του μετέπειτα αντιστράτηγου ε.α. Χαρ. Κατσημήτρου⁴, Διοικητού VIII Μεραρχίας (1938-1941) *Η Ήπειρος προμαχούσα. Η δράσης της VIII Μεραρχίας κατά τον πόλεμον 1940-41*, Αθήναι: χωρίς εκδότη, 1954, στις σελίδες 226-227, εν μέσω των περιγραφών των πολεμικών επιχειρήσεων, διαθέτει χώρο για περιγραφή του θέματός μας, που δείχνει την ζωηρή του εντύπωση από το περιστατικό με τίτλο:

«Η ΥΠΕΡΜΑΧΟΣ ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ».

«Κατά τα μέσα του μηνός Μαρτίου εν συνταρακτικόν και συγκλονιστικόν γεγονός, ήλθεν εις ενίσχυσιν του ηθικού των ανδρών και εκρατάσσε ψυχικάς αυτών δυνάμεις, προς συνέχι-

σιν του ιερού αγώνος υπέρ της ελευθερίας της Πατρίδος.

Την εσπέραν της 14ης Μαρτίου ο τότε Ανθ/στής Πεζικού ΚΑΝΤΖΑΡΟΣ Κ. ανήκων εις το 1/40 Τάγμα Ευζώνων, όπερ διέμενεν εις το χωρίον ΓΚΟΛΕΜΙ ως εφεδρεία της Μεραρχίας, εξήλθεν εις περίπατον μόνος άμα τη δύσει του ηλίου εις τα πέριξ του χωρίου υψώματα.

Ενώ δε ευρίσκετο εις μικράν από του χωρίου απόστασιν, όλως αιφνιδίως και έκθαμβος, είδεν εν ΘΕΩ ΟΡΑΜΑΤΙ την εικόνα της ΘΕΟΜΗΤΟΡΟΣ, υπό μορφήν γυναικός μελανειμούσης, ΉΤΙΣ έστη προ αυτού και ανέκοψεν τον δρόμον του.

Έντρομος ο Ανθ/στής εγονυπέτησεν αυθορμήτως και μετά δέους προσέβλεψε προς την ΘΕΙΑΝ ΜΟΡΦΗΝ, οπότε ήκουσε παρ' ΑΥΤΗΣ τους εξής λόγους:

«ΜΗ ΦΟΒΕΙΣΑΙ! ΕΙΜΑΙ Η ΠΑΝΑΓΙΑ!

»ΠΗΓΑΙΝΕ ΣΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΗ ΣΟΥ ΚΑΙ ΕΙΠΕ ΤΟΥ ΟΣΑ ΕΙΔΕΣ ΚΑΙ ΗΚΟΥΣΕΣ!».

Και μετά ταύτα διελύθη η ΘΕΙΑ ΟΠΤΑΣΙΑ, ο δε Ανθ/στής εν τω μεταξύ λιποθυμήσας εκ του τρόμου, κατέπεσεν αναίσθητος.

Σπεύσαντες τότε Στρατιώται τινές, τυχαίως ευρεθέντες εκεί και ιδόντες τούτον καταπίποντα επί του εδάφους, τον ανήγειραν και τον επανέφεραν εις τας αισθήσεις του, νομίσαντες ότι έπαθε δυστύχημά τι.

Ευθύς ως συνήλθεν ούτος, αφηγήθη εις τους Στρατιώτας, περιδεής ακόμη, το Θείον όραμα, είτα δε σπεύσας αμέσως ανέφερε το γεγονός εις τον Διοικητήν του Τάγματος Ταγματάρχην ΧΡΥΣΟΧΟΟΥ Α.Α., ούτος δε εις τον Αρχηγόν του Πεζικού της Μεραρχίας Σ/ρχην τότε ΓΙΑΪΤΖΗΝ ΔΗΜ.

Αστραπιαίως διεδόθη αμέσως το γεγονός εις άπαντας τους Αξιωματικούς και Οπλίτας του εκεί Τάγματος, είτα δε από Τηλεφώνου προς απάσας τας Μονάδας της Μεραρχίας.

Πάντες μετά βαθείας Θρησκευτικής κατανύξεως και ευλαβείας επίστευσαν εις την ΘΕΙΑΝ ΑΡΩΓΗΝ της ΥΠΕΡΜΑΧΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ, η οποία δια της εν θείω οράματι παρουσίας ΤΗΣ κατεδείκνυεν ότι ήτο ισχυρά Παραστάτις και Προστάτις του αγώνος.

Απεφασίσθη αμέσως όπως ανεγερθή Εικονο-

4. Στα βιβλία Διευθύνσεως Ιστορίας Στρατού καταγράφεται ως Κατσημήτρος, τύπο που και εμείς ακολουθούμε συνήθως.

Εικ. 4. «Ιεροτελεστία και Κατάθεσις Θεμελίου Λίθου Ιερού Ναού ΘΕΟΤΟΚΟΥ εις χωρίον ΓΚΟΛΕΜΙ».
(Εικόνα & τίτλος από βιβλίο Κατσημήτρου).

στάσιον εις τον χώρον ἐνθα η ΘΕΙΑ ΟΠΤΑΣΙΑ και προς τούτο εγένετο προαιρετικός ἔρανος, όστις απέδωκεν αμέσως σημαντικόν ποσόν.

΄Ητο λίαν συγκινητικόν και χαρακτηριστικόν της βαθείας Πίστεως των μαχητών προς την ΘΕΙΑΝ ΔΥΝΑΜΙΝ, το γεγονός ότι ἀπαντες κατέθηκαν όσα χρήματα είχον, ιδία δε οι πτωχοί εκείνοι ἀνδρες, οίτινες εξεκένωσαν το πενιχρόν βαλάντιόν των υπέρ του Ιερού σκοπού.

Ο ἔρανος επεκταθείς ταχέως εις όλας τας Μονάδας της Μεραρχίας, απέφερεν εις ελαχίστας ημέρας το σημαντικόν ποσόν δια την εποχήν εκείνην των 800 χιλιάδων δραχμών, εις χείρας του Συντ/ρχου ΓΙΑΪΤΖΗ όστις ανέλαβε την όλην οργάνωσιν.

Απεφασίσθη τότε να ανεγερθή ναΐσκος επ' ονόματι της ΥΠΕΡΜΑΧΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ.

Την 25η Μαρτίου ο Διοικητής της Μεραρχίας μεταβάς εκεί, κατόπιν Θρησκευτικής Τελετής ἐθεσε τον Θεμέλιον λίθον του ανεγερθησομένου Ναΐσκου και ωμίλησε σχετικώς προς τους ἀνδρας, τονίζων ότι πάντοτε η Πίστις προς την ΘΕΙΑΝ ΔΥΝΑΜΙΝ εκραταίωσε τους αγώνας μας [εικ. 4].

Προσέθεσε δε ότι: «ΕΔΩ ΘΕΤΩ ΚΑΙ ΤΑ ΘΕΜΕΛΙΑ ΤΩΝ ΣΥΝΟΡΩΝ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΔΟΣ ΗΜΩΝ».

Σχόλια στο κείμενο Κατσημήτρου, 1954: Το ωράνω κείμενο συνετέθη προφανώς βάσει πρωτότυπων πηγών, εγγράφων, ίσως και σημειώσεων, αλλ' όμως και αναμνήσεών του του 1953 όταν συνέγραψε. Γι' αυτό και δεν συμφωνούν οι αναφερόμενες από αυτών χρονολογίες με αυτές που καταγράφηκαν πριν, βάσει ημερολογιακών σημειώσεων Μαυρομμάτη και Λαμπρίδη.

Υπάρχει και ένα άλλο περιστατικό αμφίβολης ανάμνησης (έστω ήσσονος) σημασίας: Στο βιβλίο του σελ. 69 διαβάζουμε: «28η Οκτωβρίου 1940. Την 3 και 45' της ιστορικής αυτής ημέρας, παρατεταμένοι κωδωνισμοί του τηλεφώνου, δεν κατέστη δυνατόν να αφυπνίσωσι τον Διοικητήν της Μεραρχίας. Ήκουσεν όμως τούτους η μικρά αυτού θυγάτηρ...» η οποία συνομίλησε με τον τηλεφωνούντα και αυτός της είπε «Ξυπνήσατε επειγόντως τον Στρατηγόν». Ήταν το ιστορικό τηλεφώνημα από τα Γενικόν Επιτελείον εξ Αθηνών που ανήγγειλε την κήρυξη του πολέμου.

Πού έγκειται η αμφίβολη ανάμνηση; Ο εξ ημών Αργύρης Πετρονώτης συνομιλώντας από τηλεφώνου με τον γιο του Χαρ. Κατσιμήτρου, τον Γεώργιον, τότε αντιστράτηγον (ε.α. ;), τον βεβαιώσε ότι αυτός ξύπνησε την ιστορική εκείνη ώρα τον πατέρα του.

Βέβαια και εάν πρόκειται για *lapsus memoriae*, πράγματι είναι ξέχασμα ήσσοντος σημασίας. Το θαυμαστό και σπουδαίο βρίσκεται αλλού. Ενώ ήδη από την προηγούμενη περίμεναν την κήρυξη του πολέμου, ακόμα και στη διάρκεια της νύχτας (βλ. σελ. 67), ο Χαρ. Κατσιμήτρος είχε κάνει μαζί με τους συνεργάτες του τέτοια πετυχεμένη προετοιμασία βέβαιας νικηφόρας αντιμετώπισης της αναμενόμενης ιταλικής επίθεσης ήταν ήσυχος τόσο, ώστε εκοιμάτο τον νήδυμον.

Υ.Γ.

ΕΠΑΝΑΛΗΨΗ ΠΑΡΑΚΛΗΣΗΣ

Η προηγούμενη αναφερθείσα παράκλησή μας για μια φωτογραφία Κατσιμήτρου με το εκκλησάκι ισχύει και τώρα, γιατί πρόκειται για πιο σαφή & αντιπροσωπευτική απεικόνισή του!

Αργύρης Πετρονώτης & Βασίλης Γ. Παπαγεωργίου

Τ.Θ. 170 83 / 542 01 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο:
doumbas@otenet.gr

Θεσσαλονίκη 12.05.2013

Η Μεταλαβιά

του Χρήστου Τσιγκούλη

Ο επίγειος παράδεισος στα Μαστοροχώρια είναι πιο σωστός απ' τον άλλο, γιατί είναι ανακατεμένος με την κόλαση...

- Ακούς εκεί να βρίζονται μέσ' στην εκκλησιά,
Και τι δεν είπαν οι δυο τσομπαναραίοι μπροστά στον παπά, λίγο πριν έρθει η σειρά τους να κοινωνήσουν.

Χαμένε, ο ένας – ξωπαρμένε, ο άλλος – ψεύταρε, χαλέ, κλέφταρε.... κι άλλα τέτοια που αναστάτωσαν το εκκλησίασμα.

Κάποιος απ' τα πίσω στασίδια είπε:

- Ωρέ τ' αγρίμια... εδώ βρήκαν να τσακωθούν για τα παλιά;

Αιτία κι αφορμή η σειρά στην μεταλαβιά. Όταν ο πρώτος ήταν έτοιμος, με ανοιχτό το στόμα να δεχτεί τη θεία κοινωνία, ο άλλος φώναξε:

- Από πότε παπά κοινωνάς και τους κλέφτες ;

Τα' χασε ο παππάς και δεν συνέχισε, αφού άρχισαν οι δυο τσομπαναραίοι να μαρτυρούν κλεψιές και ραδιουργίες.

Ήταν την εποχή της περισσότερης άγνοιας όλα αυτά, των στερήσεων και των ενστίκτων, που έβρισκαν διέξοδο στον πλησίον, παρά το λόγο της ορθοδοξίας περί το «αγαπάτε αλλήλους».

Για πολλά χρόνια αργότερα ο τσακωμός των δυο τσομπαναραίων ήταν το απαραίτητο ενθύμιο, συμπλήρωμα σχολιασμού, ασέβειας και γέλιου, σαν μια πετριά στα ήσυχα νερά της γαλήνης, κάθε φορά που γιόρταζαν την Πεντηκοστή.

Ήταν μια γιορτή, σαν υποχρεωτικός περίπατος στον επίγειο Παράδεισο, με την ανάλογη, καθαρτήρια επίδραση της μεταλαβιάς, ένα έθιμο καθιερωμένο την προτελευταία Κυριακή της Πεντηκοστής.

Ο βουνίσιος παράδεισος στο Κάντσικο, πριν από την ορφανική του ερημιά, είχε την εποχή

του από το Μάη μέχρι το τέλος Ιουνίου. Είναι η εποχή της απόλυτης ομορφιάς, εικόνες μαγευτικές, χρώματα, ήχοι, φρεσκοπλυμένος ουρανός, αρώματα λουλουδιών και αγωνιώδη βελάσματα μέσ' στον αχό του δάσους. Ένα ατελείωτο ψιθύρισμα ζωής στο φυσικό διάκοσμο με όλα καθαρά σαν αναστημένα και με την άγραφη απαίτηση αλλαγής και στην ανθρώπινη, ψυχοσωματική παρουσία.

Είχαν πολλή δουλειά οι παπάδες αυτή την Κυριακή με τα δισκοπότηρα, το κουταλάκι με το κόκκινο καθαγιασμένο κρασί, να μεταλαβαίνουν τον κόσμο σε μια σειρά, μεγάλοι, μικροί, προπαντός οι γυναίκες, οι γέροντες και τα μικρά παιδιά δασκαλεμένα απ' το σπίτι κι όλοι να εκτελούν την ιεροτελεστία, γεμάτοι ευλάβεια, περιέργεια, φόβο του λάθους, κατάνυξη και ικανοποίηση θριαμβευτική όταν τελείωνε το καθήκον.

Όταν ήρθε η σειρά των τσομπαναραίων κι έγινε ο τσακωμός, θυμωμένος ο ιερέας τους μάλωσε κι απαίτησε να εξομολογηθούν «αλλιώς δεν θα σας μεταλάβω» τους είπε.

Δέχτηκαν μια σύντομη εξομολόγηση έξω απ' την πύλη του ιερού και οι πιστοί άκουγαν «εξομολογείσθαι τω Κυρίω ότι αγαθώς Κύριε, συγχώρησον τας αμαρτίας ημών»

Τέλειωσε η λειτουργία, σιωπηλοί οι πιστοί έβγαιναν απ' την εκκλησία της Αγίας Παρασκευής έξω στο προαύλιο και είχαν την αίσθηση μιας σύντομης απελευθέρωσης απ' τα δεσμά της σαρκικής φυλακής και τον αναγκαστικό εξαγνισμό.

Δροσερός ο αγέρας ανατολικά χάιδευε πρόσωπα και ψυχές και έδιωχνε τη σκόνη του κακού από παντού.

Δεν είναι εύκολο, γι' αυτό και πολύ ονειρεμένο, να ζει κανείς σε μιαν άλλη πραγματικότητα, μακριά απ' τις ιδιοτροπίες της βιοπάλης και της ασχήμιας του τοπίου τις υπόλοιπες εποχές του χρόνου.

Ανθοφορίας το ανάγνωσμα... τοπία στολισμένα με μάραντα και φρεσκοπλυμένες παπαρούνες, σαν νύφες κοκκινοφορεμένες μ' ένα μικρό διαμάντι στη μέση. Ένας κούκος αγαθός να ψάχνει τις χορωδίες των πουλιών, ξαφνιασμένος πότε πότε, απ' τα ομαδικά τραγούδια των γυναικών στα χωράφια.

«τώρα Μάης, τώρα δροσιά κι αει πουλάκι μου... τώρα το καλοκαίρι...»

Μονάχα οι δυο τσομπαναραίοι δεν άντεξαν για πολύ τις εντολές του επίγειου Παραδείσου και μια εβδομάδα αργότερα ξανατσακώθηκαν στη μέση του δρόμου, φωνές, κακό και μια γριά απ' τη διπλανή αυλή, ακούγοντάς τους είπε σε ήχο μοιρολογιού «αει να κουρευησέστε... πάει και η μεταλαβιά χαμένη, κρίμα και το ξομολόγημα...»

Περισσός, Ιούνιος

Έκοιμήθη η γιαγιά «Κούλη» του Κώστα Παπαδημητρίου

Την 28-12-2012 έφυγε για πάντα από κοντά μας, πλήρης ημερών, σε ηλικία 94 ετών, η Αγγελική¹ Κουτρουμπίνα, συζ. Ιωάννη, η «Κούλη» ή «Λαντζιάρω», όπως ήταν πιο γνωστή στο χωριό.

Από πολύ νέα ήταν πολύ άτυχη. Ήταν αρραβωνιασμένη μ' ένα παλληκάρι το οποίο χάθηκε πολύ νέος. Για να ξαναφτιάξει τη ζωή της αποφάσισε να παντρευτεί τον μπάρμπα Γιάννη Κουτρουμπίνα (γνωστός και ως Λαντζιάρης), αποίος είχε και αυτός την ατυχία να χάσει τη γυναίκα του πολύ νέος, έχοντας τέσσερα παιδιά: τον Βασίλη, την Ιφιγένεια, την Όλγα και την Ανδρομάχη/Μάχη. Μπήκε σε μια πολυμελή οικογένεια με πεθερικά και παιδιά, που τ' αγάπησε στοργικά σαν πραγματική μάνα. Σιγά - σιγά έφτιαξε και τη δική της οικογένεια, αποχώντας άλλα τέσσερα παιδιά: τον Θανάση τον Κώστα, τον Χρήστο και την Στέλλα.

Μεγάλη οικογένεια και οι δυσκολίες επιβίωσης πιο μεγαλύτερες. Ο άντρας της δούλευε στα ξένα ως οικοδόμος και η Κούλη, όπως όλες ο

1. (Σ.Σ.Ο.) Ήταν κόρη του Κώστα Καρ(ρ)ά και της Περιστέρως/Τέλως Σπέλλα/Τενεκέ. Όπως η ίδια η γιαγιά «Κούλη» μολογούσε, το πατρικό της επώνυμο «Καρ(ρ)άς» προέκυψε ως απλολογία από το «Καρα(γκιόζης)», αφού έτσι λεγόταν παλιά αυτό το γένος στο Κάντσικο. Γένος «Καραγκιόζης» υπήρχε άλλοτε και στην Πυρσόγιαννη.

Το δικό μας περιοδικό τίμησε εν ζωή την γιαγιά «Λαντζιάρω», δημοσιεύοντας στο τεύχος αρ. 12/2009, σελ. 1, τη πορεία της ζωής της, όπως η ίδια τη διηγήθηκε στη δημοσιογράφο και συγγραφέα Γεωργία Σκοπούλη, το έτος 2006.

γυναίκες του χωριού, ρίχτηκε στη βιοπάλη, καλλιεργώντας τα χωράφια, τους κήπους και συντηρώντας τα οικόσιτα ζώα. Μάλιστα, για να ενισχύει κάπως το οικογενειακό εισόδημα, δούλευε κάπου - κάπου και ως μαγείρισσα, καθαρίστρια, πλύστρα στο σταθμό χωροφυλακής του χωριού μας.

Τα χρόνια περνούσαν, τα παιδιά της μεγάλωναν, παντρεύτηκαν και δημιούργησαν δικές τους οικογένειες. Και ήρθε ο καιρός να καμαρώνει τους καρπούς της κοιλιάς της, περιζωμένη από νύφες, γαμπρούς, εγγόνια, δισέγγονα. Τους έλεγε πάντα με χαμόγελο τα δικά της «σιακάδια» (= αστεία). Ο χρόνος, όμως, είναι αμείλικτος για όλους μας και σιγά - σιγά σε αναγκάζει να κόψεις όλες τις δραστηριότητες. Έτσι και την κυρά Κούλη την υποχρέωσε να μη μπορεί να βγαίνει ούτε στο πλάτανο του χωριού. Έγινε, επίσης, αισθητή η απουσία της, με το να μην μπορεί ούτε να εκκλησιαστεί, παρότι η Αγία Παρασκευή ήταν πολύ σιμά στο σπίτι της. Έβγαινε κάπου - κάπου στο μπαλκόνι και με περίσσεια χάρη έλεγε την καλημέρα της σε όποιον περνούσε κάτω στο δρόμο.

Δεν έφταναν τα γηρατειά, αλλά είχε την ατυχία να πέσει και να σπάσει το πόδι της. Χειρουργήθηκε και, παρά τα χρόνια της, άρχισε να αναρρώνει χάρη στη φροντίδα της θυγατέρας της Στέλλας και του γαμπρού της Νίκου Κοτσίνα. Και ο γυιός της Χρήστος, όταν του επέτρεψαν οι εργασίες και γύρισε στο χωριό, ανέλαβε μαζί με τη συμβία του Ρενάτε τη φροντίδα της μέχρι την τελευταία της πνοή.

Περνούσαν οι μέρες και την καθήλωσαν στο κρεβάτι. Σε κάθε επίσκεψή μας και στην ερώτηση «Τι κάνεις, κάκω;» η απάντηση ήταν μια και μοναδική: «Τι να κάνω τώρα εγώ, μωρέ, παιδιά μου; Ήρθαν τα χρόνια, ήρθε η ώρα να φύγω, να ησυχάσω και εγώ και τα παιδιά μου. Θα φύγω ευχαριστημένη από τη ζωή. Καμάρωσα παιδιά, γαμπρούς, νύφες, εγγόνια και δισέγγονα».

Η μέρα που μάθαμε το θλιβερό νέο δεν άργησε να έρθει. Η Κούλη Λαντζιάρω έφυγε για το αγύριστο ταξίδι. Όταν μαθεύτηκε το μαντάτο του θανάτου της έτρεξαν όλα τα παιδιά της, γαμπροί, νύφες εγγόνια και δισέγγονα, όπου και αν ήταν. Ήρθαν να πουν το στερνό «αντίο» στην τρανή τους μάνα. Για κάποια στιγμή, αντίκρισα μέσα στην εκκλησία τη δισέγγονη της Κωνσταντίνα, που με αναφιλητά σκούπιζε

Η Αγγελική Κουτρουμπίνα, "Κούλη ή Λαντζιάρω" (1918- 2012), και κάτω σε παλαιότερη φωτογραφία σέρνει το χορό.

συνέχεια τα δάκρυά της. Ε! πώς να μην έφυγε ευχαριστημένη αυτή η γυναίκα; Τα γεγονότα το μαρτυρούν. Στην τελευταία κατοικία της τη συνόδευσαν συγγενείς, χωριανοί και φίλοι. Ας είναι ελαφρύ το πάτριο χώμα που σε σκεπάζει, κυρά Κούλη! Αιωνία σου η μνήμη!

Δροσοπηγή, 20-01-2013

Αντώνης Βασ. Σίμος*

Επεισόδια από τη ζωή του.

του Νικολάου Δ. Καθάριου

Ο Αντώνης ο Σίμος, όπως και όλα τα παιδιά του χωριού που είχαν γονιό μάστορα (κτίστη), όταν έβγαλε το Δημοτικό σχολείο ακολούθησε το επάγγελμα του πατέρα και περνούσε τη μαστορική του ζωή πότε σε μπουλούκι και πότε κοντά σε εργολάβο.

Δούλευε υπομονετικά και φιλότιμα, αλλά δεν αγαπούσε τη δουλειά. Έτσι το άγχος, η ταλαιπωρία και η κούραση κάνανε τον Αντώνη να σκέπτεται το πώς θ' αλλάξει επάγγελμα. Αποφάσισε να γίνει τσομπάνος, να πάρει πρόβατα και να είναι ο ίδιος αφεντικό και να μην έχει άλλον πάνω στο κεφάλι του.

Ξεκίνησε αγοράζοντας καμιά ογδονταριά πρόβατα και δεν άργησε να τα κάνει διακόσια. Αγάπησε τη δουλειά και τα ζωντανά του. Εργαζόταν μαζί με τη γυναίκα του σκληρά και με όρεξη. Έχτισε καλύβες για τα πρόβατά του: Μία στα Τέρνια που χρησιμοποιούσε για χειμαδιό, γιατί στα Τέρνια δεν έπεφτε τόσο χιόνι όσο αλλού, άλλη μια έφτιασε στις Αμανίκλες, μια στην Κερασιά και μια στην Σκαματίνη. Έκανε και το ανάλογο κουμάντο για ξεχείμασμα, στην καλύβα, στα Τέρνια. Από καρπό, τριφύλλι και κλαδαριές. Παρέα το χειμώνα στα Τέρνια είχε τον Τρίχα, (Στέργιος Μακρής, ήταν το κανονικό του όνομα, αλλά επειδή ήταν πολύ λεπτοκαμωμένος του είχαν κολλήσει το παρατσούκλι «Τρίχας»). Όταν τα καλοκαίρια βάζανε κλαδί στις κλαδαριές και τύχαινε να είναι ο Τρίχας στη μια ράχη και στην άλλη ο Αντώνης, τον πείραζε ο Τρίχας φωνάζοντάς του:

- «Άντε μπαγάσα Αντώνη, σ' κλι είσαι».
- «Τι να σε κάνω Τρίχα, έχεις προσωπικό και μου τ' νάζεσαι, Τί να σου κάνω εγώ ρε μια Μάχη».

Ο Αντώνης και η Μάχη, η γυναίκα του, ήταν πολύ φιλότιμοι και πολύ φιλάνθρωποι. Όσοι ένοι περνούσαν απ' το σπίτι τους όχι μόνο φιλοξενούνταν, αλλά τους εφοδίαζαν και μόνο, οι άλλοι είχαν ανάγκη, ακόμα και με ρουχισμό. Πήγαιναν κι εγώ να τους δω, πράγματι από συμπάθεια, ήθελα να βλέπω λίγο την κάκω¹ της Βασίλω, γιατί ήταν αόμματη και να τη βοηθήσω αν χρειαστεί. Έβγαζε λίγο τυρί και κρασί και με κερνούσε. Όταν το είπα στον Αντώνη ότι από συμπάθεια έρχομαι να σας δω, ξέρετε τι μου είπε; «Μήπως έρχεσαι να μας δεις; Έρχεσαι γιατί "νογάς τροχό"² και γκαμπριάνο³ Αστεία βέβαια.

Ο Αντώνης ήταν κοινωνικός, έκανε καλή παρέα και ήταν πολύ μερακλής στο χορό και στο τραγούδι. Μόνο που δεν διέθετε μπόι και παλλή καριά. Ζήλευε το Σίμο του Αλκιβιάδη και το Χρήστο Κοτολούλη, γιατί αυτοί είχαν σχεδόν διπλάσιο μπόι από το δικό του: «Εμείς», έλεγε «μπροστά σ' αυτούς είμαστε "ζιουσκάρια"⁴».

Εκτός από χορό και τραγούδι είχε και πνευματική ικανότητα. Έγραφε ποιήματα. Σε κάθε δυσκολία που του συνέβαινε την αποθανάτιζε γράφοντας την περίπτωση αυτή σε ποίημα. Ένα ήταν το «αγκάθι» που τον βασάνιζε, ο αγροφύλακας ο Κώστας Μουκούλης, που ήταν πολύ καλός στη δουλειά του και οι χωριανοί μένανε ευχαριστημένοι. Ο Αντώνης είχε ένα μικρό ελάττωμα. Για να να βγάζουν τα πρόβατά του πιο πολύ γάλα από των άλλων κτηνατρόφων του χωριού τα πήγαινε για βοσκή κοντά στα σπαρμένα και κοντά "στο απαγαρευμένο". Του φεύγανε τα πρόβατα και έκανε ζημιά και ανάγκαζε τον αγροφύλακα να το βάζει μαζί του και να του κάνει συχνά μήνυση. Μια μέρα βοσκούσε στην Κουνιά, κοντά στα σπαρμένα. Ο Αντώνης μέσα στον τουρβά δεν είχε μόνο το φαγητό της ημέρας, αλλά κάποιος του έδωσε και περιοδικά με άσεμνο υλικό. Έβγαλε τα περιοδικά και τα περιεργάζόταν με πολύ ενδιαφέρον τόσο που τα πρόβατα βρήκαν την ευκαιρία και ανενόχλητα μπήκαν στην ταή⁵ του Καρανάσιου. Όταν ο Αντώνης το πήρε χαμπάρι, τα πρόβατα την ταΐ την είχαν κάνει λόζιο⁶. Τα έβγαλε και ίσιαζε τα στάχια λέγοντας: «κάτστε και κάνα όρθιο ρε έρμα ν γλιτώσω και καμιά δραχμή...». Ξεχνώντας ότι τα πρόβατα όπου πήγαιναν γέμιζαν τον τόπο γκαγκαράτσες και θα τις έβλεπε ο αγροφύλακας. Ευτυχώς που ο αγροφύλακας δεν ήταν εκεί κοντά. Αυτός όμως που παρουσιάστηκε την άλλη μέρα ήταν ο Καρανάσιος, που πήγ

* Βλ. Θωμά Αθανασίου Μουκούλη: Αντώνης Σίμος (Αντωνάκης) – Ένας Καντσιώτης λαϊκός λυρικός ποιητής, «ΤΑ ΚΑΝΤΣΙΩΤΙΚΑ», τ. 2/2004, σ.7.

να θερίσει. Βλέπει την ταή ανακατωμένη. Έβαλε τις φωνές μήπως ο αγροφύλακας ήταν εκεί κοντά. Ο Αντώνης με την παρέα του αρμέγανε στα Τρανά τα Σιάδια. Τα πρόβατα τα χτυπούσε η Αντώναινα. Ακούει τον Καρανάσιο να φωνάζει και λέει στον Αντώνη:

— «Αντών' ο Καρανάσιος φωνάζει του ντράγατ', μήπως έκανες τίποτα;».

— «Εσύ βάρα», της είπε καμένος ο Αντώνης.

— «Εγώ βαραίνω», λέει η Αντώναινα, «αλλά τήρα εσύ τι θα πεις στον Καρανάσιο...». Και η παρέα του είπε:

— «Αντώνη, αν έκανες καμιά ζημιά, σύρε να συμβιβαστείς με τον Καρανάσιο, να μην τα βάλει με μας».

— «Να πάω, ε! Ν' αρπάξει καμιά φορτωτήρα ο Καρανάσιος...!!».

Δεν άργησε να κάνει άλλη ζημιά. Άφησε τα πρόβατα και μπήκαν στο νεοφυτευμένο μέρος, στο Ντριμπούζι. Κι αυτή τη φορά ο αγροφύλακας δεν του τη χάρισε, έκανε μήνυση. Στο δικαστήριο ακούστηκε απ' το στόμα του Προέδρου το όνομα:

— «Αντώνης Σίμος».

— «Παρών», είπε ο Αντώνης και σηκώθηκε.

— «Ξανά εσύ, κύριε Σίμο;», του λέει ο Πρόεδρος.

— «Αφού με μισούν, κύριε Πρόεδρε».

— «Μπήκες στο απαγορευμένο», του λέει ο αγροφύλακας.

— «Ψεύδεται ο αγροφύλακας, κύριε Πρόεδρε», λέει ο Αντωνάκης με έντονο ύφος.

— «Μα πώς ψεύδεται», του λέει ο Πρόεδρος, «ο αγροφύλακας είναι ορκισμένος να λέει την αλήθεια. Σε είδε και ο Παύλος ο Ζώτος...».

— «Ποιος Ζώτος, κύριε Πρόεδρε, αυτός δεν με χωνεύει γιατί βγάζω περισσότερο γάλα απ' αυτόν. Ας μην είχε τις κοπατσιάρες⁷ και θα του λεγα εγώ...».

— «Αυτό δεν μας αφορά», του λέει ο Πρόεδρος και του επέβαλε ποινή 500 μεταλλικές.

Από διακόσια τα πρόβατα τα έκανε τριακόσια. Έπρεπε να βρει λιβάδι να ξεχειμωνιάσει. Σκέφτηκε να πάει στην Πελασγία που είχε γνωστούς από τότε που δούλευε εκεί ως μάστορας. Πήρε μια τσάντα, έβαλε μέσα ψωμοτύρι και ξεκίνησε. Έφτασε στην Πελασγία και άρχισε να ρωτάει αυτούς που γνώριζε. Απ' όλους λάβαινε αρνητικές απαντήσεις. Του ήρθε ιδέα να πάει στην Εύβοια. Μπήκε στο καΐκι και κατέβηκε στην πρώτη πόλη που τον κατέβασε το καΐκι. Άρχισε να ρωτάει τον καθένα που έβρισκε μπροστά του, αλλά απ' όλους έπαιρνε

αρνητική απάντηση. Νύχτωσε και πήγε στο ξενοδοχείο. Ρωτάει τον κλειδοκράτορα αν υπάρχει κρεβάτι.

— «Έχουμε», του λέει ο νεαρός.

— «Πόσο έχει;», του λέει ο Αντώνης.

— «Εβδομήντα δραχμές», του λέει το παιδί.

— «Ακριβά δεν είναι;», του λέει ο Αντώνης, «δεν το κατεβάζετε λίγο;».

— «Παζάρια θα κάνουμε, κύριε;», του λέει το παιδί.

Έφυγε ο Αντώνης σκεπτικός. Κι εκεί που περπατούσε χαζεύοντας τις βιτρίνες, του ήρθε μια ιδέα. Θα πάω, λέει μέσα του, στο σινεμά. Εκεί θα καθίσω μέχρι να τελειώσουν οι παραστάσεις και μετά βλέπουμε. Έβγαλε εισιτήριο, μπήκε μέσα και έπιασε μια άκρη, προβλέποντας μήπως τον πιάσει ο ύπνος κι αρχίσει το ροχάλισμα. Την πρώτη παράσταση και τη δεύτερη την έβλεπε καλά. Στην Τρίτη όμως τον πήρε ο ύπνος κι άρχισε «να βράζει το τραχανάς⁸». Οι διπλανοί του τον σκουντούσαν κάθε τόσο. Στο τέλος και της τρίτης παράστασης, ενώ όλοι φεύγανε, ο Αντώνης έμεινε στη θέση του, κάνοντας πως δεν κατάλαβε το τέλος και μήπως δεν τον αντιληφθούν, να ξημερώσει εκεί να γλιτώσει το ξενοδοχείο. Να όμως που ο νεαρός τον είδε. Πάει κοντά του, τον σκούντηξε και τον ανάγκασε να βγει έξω. Πήρε το δρόμο για το ξενοδοχείο. Μεσάνυχτα, σκέφτηκε, θα πληρώσω κάτι παρακάτω. Ρώτησε ξανά το νεαρό αν είχε κρεβάτι.

— «Έχουμε», του λέει ο νεαρός, και άρχισε το παζάρεμα.

— «Μα σας είπα κύριε», του λέει ο νεαρός, «εβδομήντα».

— «Ακατέβατα;», του λέει ο Αντώνης.

Δεν έπεισε το νεαρό να κατεβάσει την τιμή, λόγω της περασμένης ώρας.

— «Άντε ρε μαύρε, που θα σου δώσω εγώ εβδομήντα για μισή νύχτα!».

Βγήκε έξω, καλοκαίρι ήταν, η νύχτα ζεστή. Τσίμπησε λίγο ψωμοτύρι που είχε στο τσαντάκι και έψαχνε να βρει κάνα απάνεμο μέρος, καμιά άκρη να τον τσακίσει ώσπου να φέξει. Ο δρόμος που πήρε τον έβγαλε στην ακροθαλασσιά. Είδε τις βάρκες αραγμένες αλλά ήταν στο νερό. Βλέπει πιο πέρα μια βάρκα τ' απίπκα. Πηγαίνει τη σηκώνει και λάρωσε⁹ από κάτω. Το πρωί τον ξύπνησαν οι ψαράδες με τις φωνές τους. Έβγαλε το κεφάλι σαν τη χελώνα, είδε ότι ήταν πολύ πρωί και ξαναξάπλωσε. Σηκώθηκε όταν ο ήλιος είχε ανέβει μια ξιάλα¹⁰ σιαπάνω. Πήρε το τσαντάκι και πήγε στο πρακτο-

Αντώνης Β. Σίμος (Αντωνάκης) με το κοπάδι του.

ρείο, πήρε εισιτήριο, μπήκε στο καΐκι και πήρε το δρόμο της επιστροφής, χωρίς αποτέλεσμα.

Ένα μεσημέρι βρέθηκε στον Άι-Νικόλα. Άφησε τα πρόβατα στο στάλο κι αυτός θεώρησε καλό να μπει στην εκκλησία να ψάλλει μια και είχε όρεξη. Κρέμασε τον τρουβά σ' ένα τσιατάλ¹¹ και μπήκε μέσα. Έμεινε για αρκετή ώρα ψέλνοντας. Βγαίνει έξω, βλέπει τα πρόβατα ανακατωμένα και τα όρνια να πέφτουν χαμηλά. Δαγκώθηκε. «Κάτι δεν πάει καλά», σκέφτηκε.

Έβλεπε τα σκυλιά ξαπλωμένα αμέριμνα. Φέρνει γύρω στα πρόβατα. Αχπίσου στο λάκκο βλέπει μια προβατίνα μισοφαγωμένη απ' το λύκο. «Ε! καλά μ' γίνεται», λέει, «ο κερατάς, ήθελα να ψάλλω!». Τα βάλε με τη Φούλα τη σκύλα. «Ε! ρε Φούλα. Δεν ξεκολλάς κι εσύ απ' τον τρουβά». Το πάθημα αυτό το μολόγησε και κάποιος του είπε:

— «Τα σκυλιά, ρε Αντώνη, δεν πήραν χαμπάρι;».

— «Ποια σκυλιά; Αυτά γκαφαλνούν¹², σα ν λένε στο λύκο εδώ είμαστε, έλα φάε εσύ ν φάμε κι εμείς!».

Άλλο ένα περιστατικό συνέβη όταν μαζί με τη μπάρμπα-Βασίλη το Γκιζά ξεκίνησαν να πάντα με τα πρόβατα στο χειμαδιό στην Πελασγία. Γιώργος, το παιδί του μπάρμπα-Βασίλη, μόνος κάτοικος της Πελασγίας, έκανε κουμάντα και για τον Αντώνη. Βρήκε μέρος που να ξεχει μωνιάσει και ο Αντώνης. Ξεκίνησαν κάνοντα τα δύο κοπάδια ένα, απ' το χωριό φτάνοντα στα Χάσια. Νύχτωσαν και έπρεπε να βγάλουν το βράδυ εκεί. Του λέει ο μπάρμπα-Βασίλης — «Αντώνη, απόψε να μην κοιμηθείς, γιατί εδώ υπάρχουν λύκοι θα μας κάνουν ζημιά».

— «Έτσι ε; Θα 'χω το νου μου», λέει Αντώνης Το πρωί σηκωθήκανε χωρίς να πάθουν τίποτα

— «Ε! ρε μπάρμπα-Βασίλη, πού είναι οι λύκοι;

— «Εμ! είχαμε τύχη», του λέει ο μπάρμπα-Βασίλης και ρωτάει:

— «Ω ρε Αντών', σ' άκουσα να γκαλφανούσε τη νύχτα!».

— «Ναι, έκανα ορισμένες φωνές σκυλιών για νομίσει ο λύκος ότι έχουμε πολλά σκυλιά...!».

Αυτά είναι λίγα απ' τα πολλά παθήματα του Αντώνη.

ΓΛΩΣΣΑΡΙ

1. κάκω: θεία
2. τροχός: κρασί (μαστόρικη λέξη)
3. γκαβριάνος: τυρί (μαστόρικη λέξη)
4. ζιουσκάρι/ζιούσκα: καρούμπαλο
5. ταγή: βρώμη
6. λόζιος: χόρτα ή στάχυα μπερδμένα, κυλισταριά άγριου ζώου
7. Κοπατσιάρης: κάτοικος των πεδινών χωριών των Γρεβενών
8. βράζει ο τραχανάς: (φράση) ροχαλίζω
9. λαρώνω: ηρεμώ, ησυχάζω, γαληνεύω
10. (α) ξυάλα/(α) ξυάρα: βουκέντρα
11. τσιατάλι: δίχαλο, καυλός κλαδιού
12. γκαφαλνώ: γαυγίζω αλαχτώ.

Το άλλο της μάτι ...

του Νίκου Γ. Δημητρούλη

Η μητέρα του είχε μόνο ένα μάτι... Ντρεπόταν γι' αυτήν κι ώρες ώρες τη μισούσε.

Η δουλειά της ήταν μαγείρισσα στη φοιτητική λέσχη. Μαγείρευε για τους φοιτητές και τους καθηγητές για να βγάζει τα έξοδά τους.... Δεν ήθελε να του μιλάει για να μην μαθαίνουν ότι είναι παιδί μιας μητέρας μεένα μάτι. Οι φοιτήτριες έφευγαν γρήγορα, όποτε την έβλεπαν να βγαίνει από την κουζίνα κι έλεγαν πως δεν άντεχαν το θέαμα και πως τους προκαλούσε μια ανυπόφορη ανατριχίλα....

Μα από μικρός είχε πρόβλημα με την εικόνα της μητέρας του.

Μια μέρα όταν ακόμη πήγαινε στο δημοτικό, πέρασε η μητέρα του στο διάλειμμα να του πει ένα γεια. Ένοιωσε πολύ στεναχωρημένος. «Πώς μπόρεσε να του το κάνει αυτό;»... αναρωτιόταν..... Την αγνόησε, της έριξε μόνο ένα μισητό βλέμμα κι έτρεξε. Την επόμενη μέρα ένας από τους συμμαθητές του φώναξε: «Εεεε, η μητέρα σου έχει μόνο ένα μάτι!....». Ήθελε να πεθάνει. Ήθελε να εξαφανιστεί. Όταν γύρισε σπίτι της είπε: «Αν είναι όλοι να γελάνε μαζί μου τότε καλύτερα να πεθάνεις!».

Αυτή δεν του απάντησε....

«Δεν μ' ένοιαζε τι είπα ή τι αισθάνθηκε, γιατί ήμουν πολύ νευριασμένος», έλεγε αργότερα σ' ένα φίλο του. «Ήθελα να φύγω από εκείνο το σπίτι και να μην έχω καμία σχέση μαζί της. Έτσι διάβασα πάρα πολύ σκληρά με σκοπό να φύγω μια μέρα για σπουδές.... και τα κατάφερα, μα ήλθε κι έπιασε αυτή τη δουλειά στη λέσχη για να με βοηθάει..... Δεν μπορούσε να πάει κάπου αλλού; ...».

Αργότερα παντρεύτηκε. Αγόρασε ένα δικό του σπίτι. Έκανε δικά του παιδιά κι ήταν ευτυχισμένος με τη ζωή του, τα παιδιά του, τη γυναίκα του και τη δουλειά του!

Μια μέρα – μετά από χρόνια απουσίας, όπως ο ίδιος της το ζήτησε – η μητέρα του πήγε να τον

επισκεφθεί. Δεν είχε δει ποτέ από κοντά τα εγγόνια της. Μόλις εμφανίστηκε στην πόρτα, τα παιδιά του άρχισαν να γελάνε. Θύμωσε επειδή είχε πάει χωρίς να του το ζητήσει και χωρίς να τον προειδοποίησε. Τότε της φώναξε: «Πως τολμάς να έρχεσαι ξαφνικά στο σπίτι μου και να τρομάζεις τα παιδιά μου; Βγες έξω! Φύγε!». Η μητέρα του απάντησε γαλήνια: «Αα, πόσο λυπάμαι, κύριε! Μάλλον μου έδωσαν λάθος διεύθυνση», κι εξαφανίστηκε, χωρίς να καταλάβουν τα μικρά πως είναι η γιαγιά τους.....

Πέρασαν χρόνια και μια μέρα βρήκε στο γραμματοκιβώτιό του σπιτιού του μια επιστολή για τη σχολική συγκέντρωση της τάξης του από το δημοτικό σχολείο, που θα γινόταν στην πόλη που γεννήθηκε..... Είπε ψέματα στη γυναίκα του ότι θα έκανε ένα επαγγελματικό ταξίδι και πήγε. Όταν τελείωσε η συγκέντρωση των συμμαθητών του, πήγε στο σπίτι που μεγάλωσε, μόνο από περιέργεια.... Οι γείτονες του είπαν ότι η μητέρα του είχε πεθάνει πρόσφατα. Δεν έβγαλε ούτε ένα δάκρυ. Του έδωσαν ένα γράμμα που είχε αφήσει γι' αυτόν:

«Αγαπημένε μου γιε, σε σκέφτομαι συνέχεια. Λυπάμαι που ήρθα στο σπίτι σου και φόβισα τα παιδιά σου. Έμαθα ότι έρχεσαι για τη σχολική συγκέντρωση κι ένοιωσα πολύ χαρούμενη. Άλλα φοβάμαι ότι μπορεί να μην είμαι σε θέση να σηκωθώ από το κρεβάτι για να έρθω να σε δω. Έγραψα αυτό το γράμμα να στο δώσουν αν δε με προφθάσεις. Στεναχωριέμαι που σε έφερα σε δύσκολη θέση και ντρεπόσουν για μένα όσο ήσουν μικρός. Βλέπεις... όταν ήσουν πολύ μικρός, είχες ένα σοβαρό ατύχημα κι έχασες το μάτι σου. Δε θα μπορούσα να σε βλέπω να μεγαλώνεις με ένα μάτι. Έτσι σου έδωσα το δικό μου. Ήμουν τόσο περήφανη που ο γιός μου θα έβλεπε τον κόσμο με τη δική μου βοήθεια, με το δικό μου μάτι... Έχεις πάντα όλη την αγάπη μου. Η μητέρα σου».

[Το παραπάνω κείμενο και ο τίτλος του προέρχεται από ένα συγκινητικό δημοσίευμα σε έγκριτη ελληνική εφημερίδα που έγραψε ο Χρήστος Α. Πίσσας].

.....

Κοινωνικό φαινόμενο απρεπούς συμπεριφοράς με συνέπεια δυσάρεστες οικογενειακές συγκρούσεις. Οι πολύμοχθες θυσίες των γονιών μας που φρόντισαν τη διατροφή και εκπαίδευση με τη μύχια επιθυμία να μας δουν σε καλύτερη μοίρα από τη δική τους, είναι πράγματι αποκαρδιωτικό να βλέπουν ότι οι επί-

πονες προσπάθειές τους έπεσαν στο κενό. Αυτή δυστυχώς είναι η σύνθεση της «πολιτισμένης» κοινωνίας μας από την οποία δεν λείπει το φάσμα της απονιάς, αφήνοντάς μας ανάλγητους στον πόνο, και το κακό όλο και διογκώνεται. Η σύγχρονη ζωή αλλοτρίωσε τους ανθρώπους. Οι ΥΠΕΡ εξελιγμένοι της εποχής μας, τυφλωμένοι από το θάμβος της μοντέρνας ζωής και ευδαιμονίας, καλούν τη «μάνα» με το όνομά της ή απλώς «γριά». Την τότε οικογενειακή συντροφικότητα ήλθε να επισκιάσει η καλπάζουσα αποξένωση, όπου ο ατομικισμός εκθρόνισε το σεβασμό και την υιική στοργή.

Ως φαίνεται απωλέσαμε την ανθρωπιά μας και αντί να βηματίζουμε προς τα εμπρός, αλματίζουμε προς τα πίσω. Γνωστός τροβαδούρος απέδιδε μελωδικότατα το άσμα, σμιλευμένο από την πένα ενός μεγάλου δημιουργού, με τους παρακάτω στίχους: «Μάνα πως μεγαλώνεις τα παιδιά / με χίλιους πόθους και φροντίδες / κι αυτά σ' αφήνουν μια βραδιά / με μόνη σου παρηγοριά / τις αναμνήσεις και ρυτίδες.».

Οι περασμένες γενεές τράφηκαν στο σπίτι με φαγητό μαγειρεμένο από τη μητέρα και ταξίδευαν με τα συνήθη υποζύγια. Την σήμερον ημέραν η πληθώρα των εξοχικών και η ποικιλία των συγχρόνων τροχοφόρων είναι τα μέσα με τα οποία οι νεολαίοι μας οχούνται και ευωχούνται. Τα πάντα εξελίσσονται. Ανιχνεύοντας το παρελθόν διαπιστώνει κανείς ότι, τηρουμένων των αναλογιών, κάθε νεότερη γενιά είχε τις ιδιαιτερότητές της. Το παντελόνι αντικατέστησε τη φουστανέλα, στο κάποτε καλώς καλυμμένο στήθος έλαβε τώρα θέση το αβυσσαλέο «ντεκολτέ», όπου η εκτεθειμένη γυναικεία σάρκα αδρανοποίησε τη φαντασία. Η αποκαλυπτική ενδυμασία της γυναικάς συνεχώς κουτσουρεύεται» ασύστολα με γοργούς ρυθμούς και ξεπέρασε τα όρια του επιτρεπτού, καθιστώντας ορατά και τα πλέον απόκρυφα. Και τις οίδε, μελλοντικά ενδέχεται αν αντικατασταθεί με «φύλλο συκής».

Πας ασυμμόρφωτος με τις επιταγές της μόδας θεωρείται καθυστερημένος. Οι καιροί όχι μόνον δε συμμορφώνονται, αλλά μας επιβάλ-

λουν να συμπορευόμαστε μ' εκείνους. «Τα χρονια άλλαξαν, αλλάξαν οι καιροί» διαλαλούσε αείμνηστος Νίκος Γούναρης. «Ο tempore! ο tempore!», δηλ. «Ω καιροί! Ω ήθη!» αναφώνησε κάποτε ο Ρωμαίος Κικέρων. Πρέπει εδώ να σημειωθεί μια λεπτή διευκρίνιση: Το «καλωσορισες εξέλιξη» δεν σημαίνει «αντίο παράδοση».

Προ καιρού συνάντησα φίλο μου ο οποίος με οδήγησε σ' ένα κέντρο απόκεντρο όπου φάγαμε, ήπιαμε και τα είπαμε. Μεταξύ άλλων μας ανέφερε ένα παρόμοιο περιστατικό. Το δράμα ενός 80άρη πατέρα 7 παιδιών που βρέθηκε πεταμένος στους πέντε δρόμους, άστεγος ρυπαρός και ρακένδυτος. Ο γέρος φανέρωσε στο φίλο μου τη γυμνή πραγματικότητα και την αδιαστρέβλωτη αλήθεια και ό,τι είπε το αψεύδες του στόμα ήταν απαύγασμα της πείρας του. Οι γυναίκες των παιδιών του, τουτέστιν η νύφες του, με τα λουλουδοστόλιστα καπέλα των που ομοιάζουν με φορητούς κήπους, τα απεχθάνονται και με ελευθεριότητα αθυρίστομίας εκστομίζουν με αδιάντροπη τόλμη ανείπωτες ύβρεις εναντίον του. Ο δύσμοιρος πεθερός αποπέμφθηκε σκαιότατα και πληγώμένος από ψυχική ταραχή που του προξένησαν τα «εξ αμάξης» εκτοξευόμενα ψέλλια μόλις λίγες άναρθρες δυσνόητες φράσεις που δεν ακούστηκαν καθαρά και απομακρύνθηκαν καταποημένος. Οι δε γιοί του, οσάκις επιχειρεί ο τάλας πατέρας να τους επισκεφθεί στο σπίτι τους, εκείνοι τον υποδέχονται με υψωμένες τας ράβδους. Οι καλοθρεμμένοι κανάκοι ρηδες, γαλουχημένοι στην ευμάρεια, έγιναν σκληροί τιμωροί του καλακάγαθου ευεργέτων, και αντί να τον επιβραβεύσουν τον απαθούν, βλέποντάς τον με μορφασμό δυσαρσκειας. Εδώ ταιριάζει το γνωστό: «Ουδείς αχριστότερος του ευεργετηθέντος». Ο δυστυχημένος απώλεσε συν τα υπάρχοντά του και τον vous. Την ώρα που ο ταλαίπωρος περιμενει να δρέψει τους καρπούς των κόπων του, εκείνοι προσέφεραν στον προστάτη τους «αντου μάννα χολήν, αντί του ύδατος όξος».

1. [Σ.Σ.Ο.] Τον μυθικό Αινεία, όταν θα πέσει η Τροία, οι νίκτες τον σέβονται και του επιτρέπουν να βγει από την πόλη χωρίς να τον πειράξει κανένας. Ο Αινείας προχωρεί προ την έξοδο της πυρπολούμενης πόλης, κουβαλώντας στόμα του τον γέροντα τυφλό πατέρα του και κρατώντας στόμα του χέρι εικόνες των θεών και στο άλλο το μικρό του για Ασκάνιο. Η ευσέβειά του έκανε μεγάλη εντύπωση στους Έλληνες που τον άφησαν ελεύθερο με όλους τους δίκιους να αποπλεύσει από την Τροία. {πηγή: Εγκυκλοπαίδεια ΥΔΡΙΑ}.

Η προστασία των γονιών μας έπαψε πλέον να είναι επιταγή των καιρών μας. Τι τρομερό πατέρας - μάνα να ρίχνεται στων αχρήστων τον κάλαθο, σαν παλαιό φθαρμένο σκεύος !!! Ξύπνα Αινεία¹ να δεις το άθλιο κατάντημά μας! Προς απαλλαγήν του δήθεν αφόρητου γι' αυτούς φορτίου γονικής μέριμνας, επινόησαν την εναλλακτική λύση, που τείνει να γίνει κοινώς αποδεκτή, δηλ. στο άνευ οίκτου πέταγμα στον «καιάδα» του γηροκομείου, παρατώντας τους στο έλεος μιας άστοργης περίθαλψης περί της οποίας πολλά άτοπα ακούστηκαν. Αμερικανός διανοούμενος ανέφερε ότι: «Κοινωνίες που δεν φροντίζουν τους ηλικιωμένους στο τέλος αυτοκαταστρέφονται». Στους καιρους μας οι αξίες έπαψαν να έχουν αξία, ο δε βασιλιάς «μαμωνάς», με την προ πολλού ανοδική του πορεία, βρίσκεται σήμερα στον κολοφώνα της δόξης του, υπεράνω πατέρα και μητέρας.

Χαρά σ' αυτούς που η αχαλίνωτη υλιστική πεζότητα δεν τα κατάφερε ν' αποσπάσει το ενδιαφέρον και την αγάπη προς τα λατρευτά αυτά πρόσωπα.

Απρίλης 2013, Καναδάς

Το πλατανόφυλλο¹

του Σταύρου Ζηκούλη

Το χωριό είναι άδειο από κόσμο το 1949. Οι περισσότεροι άνδρες και γυναίκες έχουν επιστρατευθεί από τον Δ.Σ.Ε., τα παιδιά έχουν φύγει από το 1948 για τις Λαϊκές Δημοκρατίες. Όταν γύρισαν από το Κεράσοβο², που είχαν εκτοπιστεί, οι λίγοι που απόμειναν βρήκαν ένα ρημαγμένο χωριό. Και προσπάθησαν να ξαναστήσουν τη ζωή τους.

Η κατάσταση όμως δεν είναι ευνοϊκή. Είχε λήξει ο εμφύλιος, αλλά εκείνο το «το όπλο παρά πόδα» έδινε λαβή στους νικητές να εγκαταστήσουν ένα κλίμα κατάπιεσης και αυστηρού ελέγχου, ειδικά στις παραμεθόριες περιοχές, όπως το χωριό μας. Οι Μ.Α.Υ.³ και τα Τ.Ε.Α.⁴ ήταν το άγρυπνο μάτι της εξουσίας, μαζί με τη βασιλική χωροφυλακή. Δεν μπορούσες να κυκλοφορήσεις χωρίς άδεια από τις αρχές. Από τα Γιάννενα για το χωριό περνούσαν από τρεις ελέγχους. Ήταν επιτηρούμενη ζώνη και ζωή!

Η άλλη πλευρά, ο ηπτημένος Δ.Σ.Ε., φυγάδευσε τους τραυματίες στις τότε Λαϊκές Δημοκρατίες και τους ικανούς στην Ε.Σ.Σ.Δ., στην Τασκένδη. Τους εγκατέστησαν σε στρατόπεδα και έπιασαν δουλειά στα εργοστάσια. Οι συνθήκες δύσκολες. Δεν γνώριζαν τη γλώσσα, ζουν σε μεγάλους θαλάμους με διπλά (πάνω-κάτω) κρεβάτια, με πειθαρχία και επιθεωρήσεις, γιατί το δόγμα «το όπλο παρά πόδα» έχει ισχύ.

1. Το περιστατικό μου αφηγήθηκε ο Κώστας/Κωτούλας Κοτσίνας (ράφτης) στη δεκαετία του 1960. Πληροφορίες για τη ζωή στην Τασκένδη μου έδωσε ο Στέργιος Καρράς του Αθανασίου.
2. Κεράσοβο: Η σημερινή Αγία Παρασκευή. Οι Καντσιώτες εκτοπίστηκαν εκεί από την άνοιξη του 1949 (συγκεκριμένα από την 21 Μαΐου, ημέρα του Αγίου Κωνσταντίνου) ως το φθινόπωρο ως ανταρτόπληκτοι και εν όψει εκκαθαριστικών επιχειρήσεων στο χώρο από τον τακτικό στρατό.
3. Μ.Α.Υ. = Μονάδες Αμύνης Υπαίθρου.
4. Τ.Ε.Α.= Τάγματα Εθνοφυλακής Αμύνης.

Αφού πέρασε αρκετό χρονικό διάστημα τους πληροφόρησαν ότι μπορούν να γράψουν στην Ελλάδα. Τότε ανέλαβε ο Γιώργος Μακρής να γράψει στον αδερφό του Νίκο εκ μέρους όλων και να ενημερώσουν το χωριό ποιοι ζούσαν, ποιοι είχαν τραυματιστεί ή σκοτωθεί. Και να μάθουν κι αυτοί νέα από το χωριό.

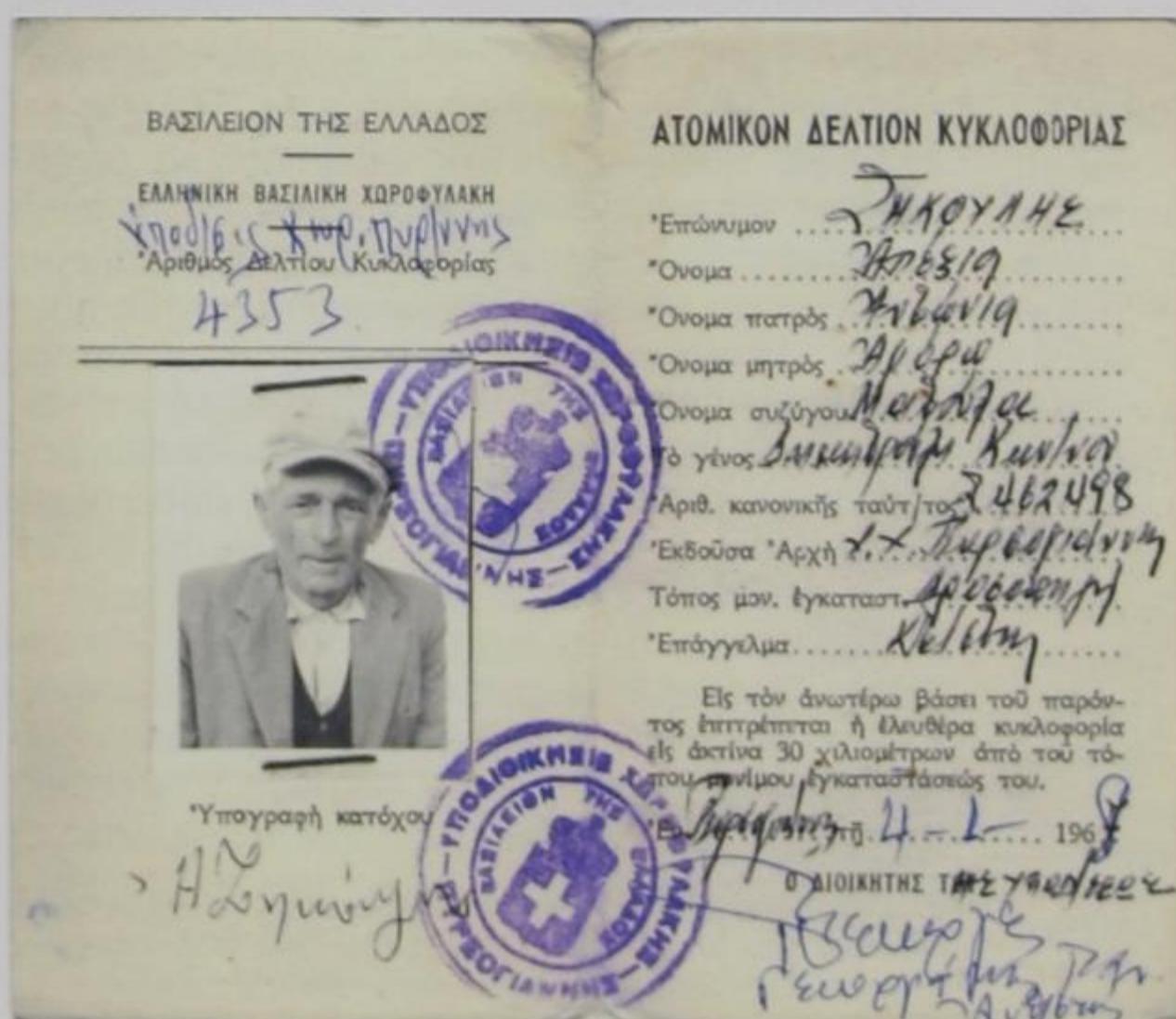
Όταν πήραν στο χωριό το γράμμα, κάθε οικογένεια, που έμαθε νέα για τους δικούς της, είχε και την ανάλογη αντίδραση. Χαρά για τους ζωντανούς, κλάματα για τους τραυματίες και τους σκοτωμένους. Πήραν κι αυτοί να απαντήσουν και να ενημερώσουν για την κατάσταση στο χωριό, να στείλουν τα χαιρετίσματά τους. Πριν κλείσουν το φάκελο, κάποιος είχε την ιδέα να βάλλουν μέσα ένα φύλλο από τον πλάτανο της πλατείας.

Στην Τασκένδη, όταν μετά τη δουλειά γύρισαν στο θάλαμο οι Καντσιώτες, βρήκαν το γράμμα και με λαχτάρα το άνοιξαν. Από μέσα βγήκε με το χαρτί και το πλατανόφυλλο! Σάστισαν στην αρχή, αλλά στη συνέχεια βούρκωσαν. Στο μυαλό του καθενός ήρθαν αναμνήσεις από τη ζωή του στο χωριό. Οι μεγαλύτεροι θυμήθηκαν τα γλέντια της Αγίας Παρασκευής και του Δεκαπενταύγουστου κάτω από τον πλάτανο. Στα αυτιά τους ζωντάνεψαν οι ήχοι από το

βιολί του Θεμιστοκλή και της κομπανίας του Κάποιοι θυμήθηκαν τις αρραβωνιαστικιές, παάφησαν πίσω και ήταν άγνωστο αν και πότε θα αντάμωναν. Οι μικρότεροι τις ξένοιαστες στη μέση, όταν έβοσκαν τα μανάρια στον Άι Θανάση ή στα Παλιάμπελα. Άλλοι τις σκανταλιές που έστηναν για τα κοτσύφια, τις πλάκες που έκαναν μεταξύ τους, όταν κοιμούνταν παρέες στη βουνό με τα ζώα την άνοιξη. Θυμήθηκαν το μόχθο του αλωνιού, τη χαρά του τρύγου και το στόμα τους ήρθε η γλύκα του μούστου..

Διαβάστηκε τελικά και το γράμμα με τα νέα από το χωριό. Μετά καθένας έπιασε μια γωνία στο κρεβάτι του και συνέχισε να συλλογιέται. Κανένας δεν είχε περισσότερο κουράγιο να παρηγορήσει τον άλλο. Κι η πίκρα της ξενιτίδας έγινε αβάσταχτη...

Δροσοπηγή, Ιούνιος 2011

"Ατομικόν Δελτίον Κυκλοφορίας"

Το εξέδιδε η Ελληνική Βασιλική Χωροφυλακή για τους μόνιμους κάτοικους των παραμεθόρων περιοχών που ήταν υποχρεωμένοι να το επιδεικνύουν στις αρχές, στα σημεία ελέγχου του οδικού δικτύου.

Το μέτρο αυτό ίσχυε ανελλειπώς και επί χούντας και καταργήθηκε με την μεταπολίτευση από τον Ευάγγελο Αβέρωφ, τότε υπουργό άμυνας.

Οι μη μόνιμοι κάτοικοι των περιοχών μας ήσαν υποχρεωμένοι, για να πάνε στο χωριό τους, να πάρουν ειδική άδεια από τις αρχές ασφαλείας του τόπου όπου κατοικούσαν και εργάζονταν, η οποία άδεια παραχωρούταν ή όχι με βάση τα κριτήρια εθνικοφροσύνης του αιτούντος.

(σχόλιο της Σ. Λαζαρίδη)

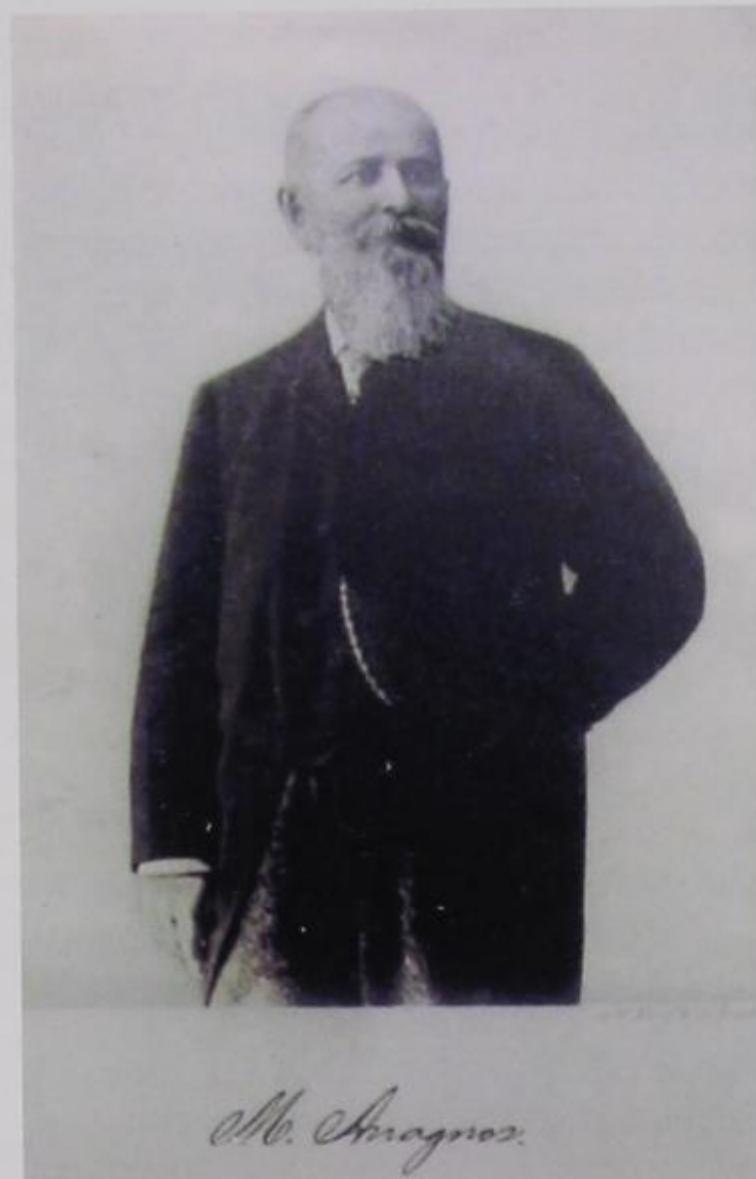
**Αναγνωστοπούλειος
Γεωργική Σχολή Κονίτσης
Ίδρυμα ευεργεσίας και προσφοράς**

Επιμελητής παρουσίασης: Θωμάς Β. Ζιώγας

{Όλοι οι καταγόμενοι από την επαρχία Κόνιτσας κάτι γνωρίζουν ή έχουν ακούσει για την Αναγνωστοπούλειο Σχολή. Τουλάχιστον ξέρουν ότι βρίσκεται στις παρυφές της πόλης της Κόνιτσας. Είμαι βέβαιος ότι δεν διαφεύγει από την προσοχή και των επισκεπτών, έτσι κοντά που βρίσκεται, με ορατές τις τόσο μεγάλες κτιριακές κατασκευές που έχει. Πολύ αμφιβάλλω αν, πέρα από την παραπάνω εικονική γνώση, γνωρίζουν κάτι περισσότερο γι' αυτήν και τον ίδρυτη της Μιχαήλ Αναγνωστόπουλο (1837 – 1906).

Θέλοντας να γράψω ένα σχετικό ενημερωτικό άρθρο χωρίς να κατέχω σχετικά στοιχεία, ζήτησα τη συνδρομή του φιλεύρευνου φίλου και συμμαθητή Τάκη/Δημήτρη Φασούλη του παπά Θωμά, από τη Λυκόρραχη/Λούψικο. Και την είχα με το παραπάνω. Ο Τάκης, ενθουσιώδης συμπατριώτη, ακάματος ερευνητής και δεινότατο «ψαχτήρι» στοιχείων για την επαρχία μας, KonitsoGoogle θα τον ονόμαζα, βρήκε και μου παρέδωσε ό,τι δημοσιεύεται παρακάτω (έγγραφα και φωτογραφίες). Όλοι, όσοι γνωρίζουν την ανιδιοτελή προσφορά του, τον ευχαριστούμε και τον τιμούμε για ό,τι κάνει για τον τόπο μας.

Το έγγραφο που δημοσιεύεται πιο κάτω, είναι μια αναφορά/ενημέρωση, που έγινε το έτος 1928, από τον τότε πληρεξούσιο της διαχειρίστριας αμερικανικής εταιρείας της Σχολής κ. Ιωάννη Παρμενίδη, προς το ελληνικό υπουργείο παιδείας και θρησκευμάτων. Σ' αυτό περιέχονται, πλήρως και λεπτομερώς, όλα τα στοιχεία, (ιστορικά, βιογραφικά, ιδρυματικά, οικονομικά, περιουσιακά, κ.λπ.) που πρέπει να ξέρει κάποιος για να θεωρεί τον εαυτό του ενήμερο πάνω στο θέμα της Αναγνωστοπούλειου Σχολής. Σκέψη, λοιπόν, να το δημοσιεύσω αυτούσιο, αντί να γράψω και εγώ διάφορα για τη Σχολή και τον ανθρωπιστή ίδρυτη της Μιχαήλ Αναγνωστόπουλο [Michael Anagnos, στην αμερικανική του εκδοχή], για να γίνει η ενημέρωση από

Μ. Αναγνός

Μιχαήλ Αναγνωστόπουλος (1837 - 1906)

το πρωτότυπο, χωρίς ενδιάμεσες μεσολαβήσεις. Η μόνη αναπόφευκτη παρέμβαση είναι τυπογραφική, για τεχνικούς λόγους, αφού η μεταφορά του εδώ γίνεται, δια το ευανάγνωστον του κειμένου, λόγω κακής απόδοσης της φωτοτυπίας, στο μονοτονικό σύστημα, ενώ αυτό είναι γραμμένο σε άπταιστη καθαρεύουσα και πολυτονικά, όπως ήταν τότε καθιερωμένο.

Το έγγραφο το δανείστηκε ο φίλος ο Φασούλης από την Ευφροσύνη Γεωργιάδου, κόρη του πρώτου διευθυντή της Σχολής, γεωπόνου Κωνσταντίνου Γεωργιάδη, Κερκυραίου, όπως ο ίδιος μου εδήλωσε. Οι φωτογραφίες προέρχονται από το αρχείο του Τάκη Φασούλη.

Τον ανωτέρω μνημονεύομενο Ιωάννη Παρμενίδη ο Δήμος της Κόνιτσας τον είχε ανακηρύξει «πολίτην Κονίτσης» την 10-09-1913, επί δημαρχίας Κ. Παπαδιαμάντη, όπως από το άλλο δημοσιευόμενο εδώ και ευκρινώς αναγνώσιμο έγγραφο προκύπτει. (βλέπε επόμενη σελίδα)

Δεν γνωρίζω αν τα παραπάνω έγγραφα και οι σχετικές φωτογραφίες πρωτοδημοσιεύονται τώρα εδώ ή έχουν δημοσιευτεί άλλοτε και σε άλλα έντυπα. Σε κάθε περίπτωση η παρουσίασή τους κρατάει νωπή την ιστορική μνήμη και τιμά τους ευεργέτες.}

λίβ. πον.
99.

Προς τον αριστερόν κ. Σωάμν
παραμετίδων.

Αριστερόν.

Το Ινστιτούτον έχει βούλευσε η κοινωνία συγγρό^ν
ομήρων της γενιάς των ανθρώπων να διατηρηθεί αριστερόν
τον Ινφαρέζον κ. κ. Λασαδιαμάντην και
για την ανάπτυξη της εγγονοφορίας και ανάπτυξης της
προστασίας, από την αριστερήν πλευράν της δορυφορικής εργασίας
και την αριστερήν πλευράν της εργασίας αναπούλευρης.

ΙΩΩΝΙΚΗΣ ΗΛΟΥΙΤΟΣ.

Καί ναραντερή ήματι ταί αίνοδηράτε τον λίτων λούτον είτε γιαγιότον λειτουργία.

μηδενος της εργάς ήματι οργανωμένη αναίρουν είγενομοσίνων. Οδηγήστε μεταξύ της ιεραρχίας της Αριστερής.

Ο Θημαρχος

· Κ. Λασαδιαμάντης

Το Ινστιτούτον έχει βούλευσε

την Αριστερήν

· Επικαρπίας της Αριστερής

την Αριστερήν

Το έγγραφο ανακύρηξης ως "Πολίτην Κονίτσης" από το Δημοτικόν Συμβούλιον Κονίτσης στις 10/9/1913.

Εν Αθήναις τη 15 Νοεμβρίου 1928

Προς
Το Υπουργείον της Παιδείας
και Θρησκευμάτων

Ενταύθα

Εις απάντησιν του εγγράφου του Υπουργείου 47403/351 από 25 Οκτωβρίου 1928, λαμβάνω την τιμήν να δώσω με πολλήν ευχαρίστησιν εις το Σεβαστόν Υπουργείον τας ακολούθους πληροφορίας, σχετικάς με το Αναγνωστοπούλειον Γεωργικόν Σχολείον Κονίτσης:

1) Ο Μιχαήλ Αναγνωστόπουλος, καταγόμενος από το Πάπιγκον (Ζαγορίου), αφού απεφοίτησεν από την Ζωσιμαίαν Σχολήν Ιωαννίνων, εσπούδασεν ως υπότροφος κάποιου κληροδοτήματος εις το Εθνικόν Πανεπιστήμιον Αθηνών, και έλαβε δίπλωμα διδάκτορος φιλοσοφίας και φιλολογίας. Κατόπιν, κατά την επανάστασιν του 1862, εξέδιδε την εφημερίδα "Εθνοφύλαξ" εν Αθήναις. Κατά το 1866, συστάσει του κ. Καλαποθάκη¹, προσελήφθη ως γραμματεύς παρά του Αμερικανού δόκτορος Χάου, (του παλαιού συναγωνιστού του Θ. Κολοκοτρώνη, εις την επανάστασιν του 1821),

όστις είχεν επανέλθει τότε εις την Ελλάδα, διανείμη βοηθήματα εις τους Κρητικούς επαναστάτας. Ο δ. Χάου τόσον τον εξετίμησε ώστε τον επήρε μαζί του εις την Αμερικήν κατόν διώρισε γραμματέα και διδάσκαλον εις τα διευθυνόμενον υπ' αυτού Σχολείον τα Τυφλών εν Βοστώνη, το "Perkin's Institution and School for the Blind". Εκεί ενυμφεύθη τη κόρην του δ. Χάου Ιουλίαν², γνωστήν ποιτριαν και συγγραφέα. Μετά τον θάνατον του Χάου η σύγκλητος του "Perkin's Institution" παμφηφεί διώρισε τον Μιχαήλ Αναγνωστόπουλον διευθυντήν του Καθιδρύματος.

Μετά πολλών ετών υπηρεσίαν ο Αναγνωστόπουλος είχε σχηματίσει από τας αυστηρούς οικονομίας του μικράν τινά περιουσίαν, περίπου 20.000 δολλαρίων, οπότε φίλος του τριπεζίτης εκ Φιλαδελφείας τον συμβούλευσε να συμμετάσχῃ εις επιχείρησιν Χαλκορυχείων, οποία τόσον επέτυχεν, ώστε ο Μ. Αναγνωστόπουλος αίφνης ευρέθη με περιουσίαν περίπου 350.000 δολλαρίων. Τούτο συνέβη κατά το 1900, οπότε αμέσως ήλθεν εις την Ελλάδα και επρότεινε να δωρίσῃ όλην του την περιουσίαν εις την Ζωσιμαίαν Σχολήν Ιωαννίνων, υπόρους, εκ των οποίων ο κυριώτερος ήτο

αφαιρεθή η διοίκησις και η διαχείρησις της Ζωσιμαίας από την Κοινότητα Ιωαννίνων και να δοθή εις επιτροπήν, Ηπειρωτών πάντοτε, διαμενόντων εν Αθήναις (όχι όμως ν' αλλαχθή το όνομα της Σχολής από Ζωσιμαίας εις Αναγνωστοπούλειον, καθώς κακοβούλως και ψευδώς διέδωσαν οι Κοινοτικοί έφοροι της Ζωσιμαίας εν Ιωαννίννοις). Οι έφοροι της Ζωσιμαίας ηρνήθησαν την προσφοράν και επέστρεψεν ο Αναγνωστόπουλος εις την Βοστώνη, απογοητευμένος και αφοσιωθείς πάλιν εις το έργον του μεταξύ των τυφλών. Είχε μεγίστην φήμην εν Αμερική και αντιπροσώπευσε πολλάκις τας Ήνωμένας Πολιτείας εις διάφορα συνέδρια περί τυφλών εν Αμερική και Ευρώπη. Από την Βοστώνη διηύθυνε και συνετήρει Σχολεία, τα οποία είχε ιδρύσει δαπάναις του εις το Πάπιγκον και τα οποία ωνόμασε Καλλίνεια Σχολεία εις μνήμην της μητρός του Καλλίνης.

Κατά το έτος 1906 ήλθε πάλιν εις την Ελλάδα, αλλ' επιστρέφων εις την Αμερικήν μέσον Ρουμανίας, δια να επισκεφθή τον θείον του Παναγιωτέσκου εις Τούρνον Σεβερίνον κατελήφθη υπό οξείας νεφρίτιδος και απέθανεν εκεί. Ο Αναγνωστόπουλος έχων την Αμερικανικήν ιθαγένειαν ετάφη δια νυκτός φροντίδι της Αμερικανικής Πρεσβείας Βουκουρεστίου, επειδή

κατά την εποχήν εκείνην εδιώκοντο³ οι Έλληνες εν Ρουμανίᾳ, απαγορευθείσης μάλιστα υπό της Αστυνομίας να ακολουθήσουν την κηδείαν του οι πολλοί εν Τούρνω Σεβερίνω πατριώται του, εις οὓς ήσαν γνωστά τα ενθουσιώδη πατριωτικά αισθήματά του. Επειδή ηπείλουν οι Ρουμάνοι ότι θα εκθάψουν το σώμα του και θα το ρίψουν εις τα σκυλιά, η Αμερικανική Πρεσβεία έστειλε να κτισθή τάφος ισχυρός εκ μπετόν αρμέ.

Ο αείμνηστος Αναγνωστόπουλος δια λόγους οικογενειακούς αφήκεν εκτελεστάς ως και απολύτους κυρίους της περιουσίας του Αμερικανούς φίλους του με δικαίωμα να διορίζουν τους διαδόχους των. Δια της Διαθήκης του διέτασσε να παραδοθή μετά δέκα έτη από του θανάτου του το 1/6 της περιουσίας του εις την εφορείαν των Καλλινείων Σχολείων, το οποίον και παρεδόθη τω 1916, νομίζω.

Γράφω τα ανωτέρω από μνήμης εκ των ομιλιών μου με τον Μ. Αναγνωστόπουλον, με τον οποίον συνεδέθην δι' εγκαρδίου φιλίας.

2) Η περιουσία, την οποίαν αφήκεν, ανήρχετο περίπου εις 320.000 δολλάρια.

Η "Αναγνωστοπούλειος Σχολή". Φωτογραφία περί το 1930 με φόντο την Κόνιτσα και τον παλιό τούρκικο στρατώνα.

Αναμνηστική φωτογραφία τον Δεκέμβριο του 1926, πιθανότατα σχολική εορτή. Σε πλήρη διάταξη μπροστά στην κεντρική είσοδο - κλίμακα της "Αναγνωστοπούλειου Γεωργικής Σχολής" οι μαθητές, γονείς, καθηγητές & οι τοπικές αρχές της πόλεως Κονίτσης.

3) Το Σχολείον ιδρύθη και λειτουργεί μόνον με τα εισοδήματα της κληροδοτηθείσης περιουσίας. Το κεφάλαιον δεν εθίγη διόλου. Η δε λειτουργία του ήρχισεν το 1925. Οι εκτελεσταί, οι αποτελούντες την Εταιρείαν Σχολών Μ. Αναγνωστόπουλου, αποφάσισαν την ίδρυσιν υποδειγματικού πρακτικού γεωργικού σχολείου εν Κονίτση, διότι εσχημάτισαν την γνώμην, κατόπιν επισταμένης μελέτης της πραγματικής καταστάσεως της εκπαίδευσεως εν Ελλάδι, ότι η μεγίστη υπηρεσία, την οποία δύναται τις να προσφέρη εις την χώραν, είναι η δια πρακτικών γεωργικών σχολείων παροχή πρακτικής γεωργικής μορφώσεως εις τα τέκνα των αγροτών. Διότι μόνον εάν ούτοι διδαχθούν καλλίτερα μέσα καλλιεργείας της γης και εκμεταλλεύσεως των γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων και καλλίτερον τρόπον διαβιώσεως εις την ύπαιθρον χώραν, θα καταστή δυνατόν να σταματήσῃ το ρεύμα των χωρικών προς τας πόλεις και η εις το εξωτερικόν μετανάστευσις, καθώς και να αυξήσῃ η γεωργική παραγωγή εν συνόλω.

Σκοπός επομένως του Αναγνωστοπούλειου σχολείου ετέθη η δι' επιστημονικών μεθόδων μόρφωσις, πρακτικώς και εγκυκλοπαιδικώς αποκλειστικώς τέκνων γεωργών ή εις τα γεωργικά ασχολουμένων. Δηλαδή προσλαμβάνονται ως μαθηταί όσοι παρέχουν τα περισσότερα εχέγγυα (απαιτούμεν δε και σχετικάς διαβεβαιώσεις εκ μέρους των) ότι αποφοιτώντες θα επιστρέψουν εις τους αγρούς, εγκαθιστάμενοι εις τα χωρία των ή καταγινόμενοι γενικώς εις την γεωργίαν ή εις κλάδον τινά γεωργικής βιομηχανίας. Το σχολείον προσπαθεί μόλια τα δυνατά μέσα να εμπνεύσῃ εις τους μαθητάς την ανάγκην προς την γην και την εξοχικήν ζωήν, τον σκοπόν δε τούτον θα εξακολουθήσῃ να επιδιώκη και εις το μέλλον.

4) Η σημερινή χρηματική περιουσία του σχολείου ανέρχεται περίπου εις 250.000 δολάρια, την οποίαν διαχειρίζεται η "Michaele Anagnos School Corporation", σωματείον ανεγνωρισμένον υπό της Πολιτείας της Μασσα

ουσέτης των Ηνωμένων Πολιτειών της Β. Αμερικής και εδρεύοντας στη Βοστώνη. Η διαχείριση αυτή εξελέγχεται κατ' έτος υπό των αρμόδιων δικαστικών αρχών, συμφώνως προς την μερικανικήν νομοθεσίαν. Δεν είμαι όμως εις έσιν να παράσχω λεπτομερή στοιχεία προς το Σεβαστόν Υπουργείον, διότι δεν έχω τοιαύτην διαχείρισιν. Το μόνον το οποίον γνωρίζω είναι ότι η κτηματική περιουσία του Σχολείου ευνίσταται από τα διάφορα κτίρια του σχολείου στη Κονίτση και περίπου 700 στρέμματα κείται σε πέριξ τούτων και αποκτηθέντα τα περισσότερα δυνάμει διαφόρων αναγκαστικών παλλοτριώσεων (επί πληρωμή όμως), ενεργηθεισών παρά των εκάστοτε ελληνικών υπερβερνήσεων τη εισηγήσει του υπουργείου Εργασιών.

Έγώ απλώς είμαι ο εν Ελλάδι πληρεξούσιος της Εταιρείας, εις την οποίαν λογοδοτώ επηγίως. Σύμβουλοι δε του Σχολείου είναι οι κύριοι Α. Α. Πάλλης⁴, Έλλην σύμβουλος εις την Επιτροπήν αποκαταστάσεως προσφύγων και ο Δ. Σ. Δραγούμης⁵, πολιτευτής, διορισθέντες απ' ευθείας παρά της Εταιρείας.

Επισυνάπτω φυλλάδιον το οποίον εκθέτει λεπτομερέστερον τον σκοπόν του σχολείου και τον κανονισμόν του και ων πρόθυμος να δώσω πάσαν άλλην πληροφορίαν.

Διατελώ μετά πλείστης τιμῆς

(υπογραφή) Ι. Παρμενίδης⁶

Πληρεξούσιος της
"Michael Anagnos School Co"

ούλια) Χάου (1819 – 1910), γνωστή αμερικανίδα συγγραφέας, ήταν σύζυγος του δ. Χάου και όχι κόρη του. Η θυγατέρα του ονομαζόταν Ρομάνα. [Πηγή: Εγκυκλοπαιδεία ΥΔΡΙΑ].

3. Για τις αναφερόμενες διώξεις ενημερωτικά καταχωρούμε τα εξής αποσπάσματα: «Στο διάστημα αυτό, (δηλ. το 1905), εξόν από άλλα εσωτερικά και εξωτερικά ζητήματα που αντικρισει τη κυβέρνηση Ράλλη - Μαυρομιχάλη, βρέθηκε σε πολύ δύσκολη θέση από τις επίμονες αξιώσεις της ρουμανικής κυβέρνησης. Ζητούσε η Ελλάδα ν' αναγνωρίσει τη ρουμανική επιφροή σ' ένα μεγάλο τμήμα της Μακεδονίας όπου κατοικούσαν Κουτσόβλαχοι ή Αρρωμούνοι. Η ρουμανική κυβέρνηση επέμενε ότι είναι Ρουμάνοι και ζητούσε ειδικά προνόμια (πολιτικά, σχολικά, και θρησκευτικά) γι' αυτούς. Επειδή η ελληνική κυβέρνηση αρνούνταν να δεχτεί τις ρουμανικές αξιώσεις, στη Ρουμανία άρχισε διωγμός των Ελλήνων που ήταν εγκαταστημένοι εκεί. Κι' ακόμα οργανώθηκαν στη Μακεδονία και ανταρτικές ομάδες από Κουτσόβλαχους που πολλές φορές συνεργάζονταν με τους Βουλγάρους κομιτζήδες. Ο Ράλλης όταν άρχισε ο διωγμός των Ελλήνων της Ρουμανίας άρχισε τις απελές και στο τέλος διέκοψε τις διπλωματικές σχέσεις της Ελλάδας με τη Ρουμανία.» {Γιάννης Κορδάτος, «Μεγάλη ιστορία της Ελλάδας», τομ. 13, σελ. 37, 38} και παρακάτω στη σελ. 45: «Ο ανθελληνικός διωγμός που άρχισε στη Βουλγαρία, άρχισε και στη Ρουμανία. Κι' εκεί, όπως ξέρουμε ήταν πολλοί Έλληνες. Είχαν σχολεία και πολλοί απ' αυτούς ήταν πρώτοι στο εμπόριο. Από το 1905 λοιπόν η προπαγάνδα των Ρουμάνων σοβινιστών είχε πιάσει και το ελληνικό στοιχείο έπαθε πολλά».

4. Είναι ο Αλέξανδρος Πάλλης (1883 – 1975), ο οποίος διατέλεσε και μέλος της επιτροπής ανταλλαγής των πληθυσμών την περίοδο (1923 – 1925), μετά την μικρασιατική καταστροφή του 1922. Είναι γιος του ομώνυμου ποιητή και γνωστού δημοτικιστή Αλέξανδρου Πάλλη.

5. Πρόκειται για τον συγγραφέα, πολιτικό και μετέπειτα κατ' επανάληψη υπουργό Φιλίππο Στεφ. Δραγούμη (1890 – 1980), αδελφό του γνωστού διπλωμάτη και συγγραφέα Ιωάννα Δραγούμη (1878 – 1920).

6. Περί του ευπατρίδη ανδρός Ιωάννη Παρμενίδη και τη σχέση του με την Κόνιτσα και την Αναγνωστοπούλειο Γεωργική Σχολή, ιδέ αρθρο του Βασίλη Τσιαλαμάνη, με τίτλο "Ιωάννης Παρμενίδης «πολίτης Κονίτσης»", στο περιοδικό «Κόνιτσα», τεύχος 169/2013, σελ. 105-108.

Αθήνα, Ιούνιος 2013

Εημειώσεις επιμελητή

1. Κατά πάσα πιθανότητα πρόκειται για τον Μιχαήλ Καλαϊθάκη/Καλοποθάκη (1825 – 1911), θεολόγο με σπουδές στην ΗΠΑ και ιδρυτή της «Ελληνικής Ευαγγελικής Εκκλησίας», ο οποίος, κατά την διάρκεια της Κρητικής επανάστασης 1866/69, είχε ιδρύσει, μαζί με τους συνεργάτες του και με τη συνδρομή πολλών ξένων, οργανισμό περίθαλψης των κιλιάδων αναξιοπαθούντων προσφύγων από την Κρήτη, που απειτούργησε αποτελεσματικά. Μάλλον θα συνεργάστηκε γι' αυτόν το σκοπό και με τον φιλέλληνα Αμερικανό δ. Χάου, του γι' αυτό ακριβώς είχε έλθει τότε στην Ελλάδα.
2. Η πληροφορία αυτή είναι λανθασμένη. Ο πληρεξούσιος Ι. Παρμενίδης μάλλον μπέρδεψε τα πρόσωπα. Η Ιουλία (Τζι-

Νάσος Μουκούλης, εικαστικός

του Θωμά Αθανασίου Μουκούλη

Στη μνήμη του αδελφού μου Γιάννη
και της νύφης μου Ανδριάνθης
(Ανθής) Μουκούλη

Είναι αλήθεια ότι «την σήμερον ημέραν» ξαφνιάζεται κανείς ευχάριστα, όταν ανοίγει το γραμματοκιβώτιό του και βρίσκει εκεί μέσα εκτός από συνηθισμένους φακέλους ανεπιθύμητης αλληλογραφίας (Εφορείας, ΟΤΕ, ΔΕΗ με τα χαράτσια της, τραπεζών με τα δάνεια τους...) και κάτι «διαφορετικό» και καλοδεχούμενο. Για παράδειγμα, ένα προσκλητήριο γάμου ή ένα κάλεσμα για να συμμετάσχεις σε «κάτι» που βρίσκεται πέρα και πάνω από την αισθητή πραγματικότητα, σε μιαν άλλη υπεραισθητή περιοχή· στο χώρο της Τέχνης.

Η Τέχνη εξ ορισμού στήνει γέφυρες ανάμεσα στο υλικό και το ιδεατό, ανάμεσα στο αισθητό και το ιδανικό, προτάσσεται ως το κατάλληλο όχημα για να ξεπεράσουμε την πολυπρόσωπη κρίση.

Στην προκειμένη περίπτωση το «διαφορετικό», που βρήκα στο γραμματοκιβώτιό μου, ήταν μια όμορφη πρόσκληση που έγραφε: «Η εικαστική ομάδα UNTILED, εκθέτει στο «Βρυσάκι», Χώρος Τέχνης και Δράσης. Έξι αυτόνομες προσεγγίσεις αναζητούν το διάλογο και τη σύνθεση στα πλαίσια μιας ομαδικής δυναμικής. Η ανθρώπινη μοναχική διαδρομή, τα αστικά πρότυπα, οι συνθέσεις με ανεικονικές φόρμες και οι *in situ* εγκαταστάσεις εναλλάσσονται σε μια ενδιαφέρουσα αλληλουχία τεχνοτροπιών και ύφους. Η απουσία θεματικής αναδεικνύει την ιδιαίτερη ταυτότητα κάθε πρότασης, που απαλλάσσεται πλέον από τη σχέση της με μία κεντρική έννοια. Οι καλλιτέχνες καταθέτουν δείγματα από τη δουλειά τους αναζητώντας το διάλογο και κοινά σημεία αναφοράς».

Ακολουθούν τα ονόματα των καλλιτεχνών: Χαρά Αγγελίδη, Ηλίας Κωβαίος, Bruno Mihali, **Νάσος Μουκούλης**, Γιώργος Νομικός, Sanja Percic. Ανάμεσα στους καλλιτέχνες και ο δικός

μας – Καντσιώτης- Νάσος Μουκούλης, με τα έργα του οποίου θα ασχοληθούμε στη συνέχεια.

Η ορολογία που χρησιμοποιείται στο κείμενο: «εκφραστική αυτονομία», «μοναχική διαδρομή», «ανεικονικές φόρμες» κτλ. προϊδεάζουν τον αναγνώστη και «εν δυνάμει» επισκέπτη της Έκθεσης ότι πρόκειται για έργα Σύγχρονης ή Μοντέρνας Τέχνης.

Ως Σύγχρονη Τέχνη, γενικά, αναφέρεται η καλλιτεχνική παραγωγή από το τέλος του 2ου Παγκοσμίου Πολέμου έως και σήμερα. Οι καλλιτέχνες της μεταπολεμικής περιόδου, έχοντας βιώσει τις καταστροφικές συνέπειες ενός ή και δύο παγκοσμίων πολέμων, με συνθέσεις μέσα από αυτά τα βιώματα, προσπάθησαν στο έργο τους να αποδομήσουν και να εξαφανίσουν την ανθρώπινη μορφή, δημιουργώντας μια τέχνη περισσότερο «πνευματική» και όχι τόσο απευθυνόμενη στις αισθήσεις. Αντί δηλαδή να καθοδηγούν τον θεατή, τον άφηναν να συλλάβει μόνος του το νόημα, ως άλλος καλλιτέχνης.

Η Μοντέρνα τέχνη ξεκίνησε ως ένα καλλιτεχνικό κίνημα στο χώρο της ζωγραφικής και κατόπιν στη γλυπτική και την αρχιτεκτονική. Από τα τέλη του 19ου αιώνα και μέχρι σήμερα αναπτύχτηκαν πολλές τάσεις και κινήματα Μοντέρνας τέχνης όπως: ο Ιμπρεσιονισμός, Εξπρεσιονισμός, Ρομαντισμός, Ρεαλισμός Συμβολισμός, Art Nouveau (ελλ. μφ. Νέα Τέχνη), Κυβισμός, Φουτουρισμός Αφηρημένη τέχνη, Εννοιολογική τέχνη κλπ., με επιρροές ανάμεσά τους ποικίλες και συχνά ετερόκλητες¹.

Η σύγχρονη τέχνη διέπεται από ένα παράδοξο: όσο εντονότερα επιδιώκει να παρέμβει στα δρώμενα του κοινωνικού συνόλου, τόσο πιο απόμακρα φαντάζουν κάποια δημιουργήματά της στο ευρύ κοινό.

Τη δυσκολία αυτή προσπάθησαν να θεραπεύσουν - στα μέσα της δεκαετίας του '60 - οι πρωτεργάτες της λεγόμενης **Εννοιολογικής Τέχνης** προτείνοντας την άμεση επαφή του έργου τέχνης με το κοινό του. Η αμεσότητα αυτή θα πραγματωνόταν ευκολότερα, αν το έργο συνοδευόταν εξ αρχής από την ερμηνεία που θα έδινε ο ίδιος ο καλλιτέχνης, με ένα

1. el.wikipedia.org/wiki/Μοντέρνα_τέχνη

τλο και κείμενο σε έκταση και λεπτομέρειες θα θεωρούσε αρκετές για τη κατανόηση έργου. Με άλλα λόγια ο καλλιτέχνης είναι υπότοκος που αποφασίζει τί είναι έργο τέχνης και όχι.

εννοιολογική τέχνη² δεν αφορά μορφές και ιδέες αλλά νοήματα³. Δεν ορίζεται τότε τα μέσα ή το ύφος αλλά περισσότερο από την ερωτήματά της για το τί είναι τέχνη. Επειδή το έργο δεν βρίσκεται σε συμβατική μορφή, παίτεί πιο δραστήρια ανταπόκριση και διαφορητική συμμετοχή του θεατή. Ο ίδιος δηλαδή γίνεται θεατής και ερμηνευτής του νοήματος, όπως άλλος καλλιτέχνης. Υπάρχει σε διάφορες μορφές: καθημερινά αντικείμενα, φωτογραφίες, χάρτες, βίντεο, σχεδιαγράμματα κλπ., όπως συχνά γίνεται και συνδυασμός αυτών των μορφών.

Νάσος, ο Καντσιώτης εικαστικός καλλιτέχνης. (Λίγα βιογραφικά)

Νάσος, είναι το καλλιτεχνικό ψευδώνυμο του θανατίου Μουκούλη του Ιωάννου και της Ανδριάνθης (Ανθής). Κατάγεται από τη Δροσοπηγή (Κάντσικο) της Κόνιτσας. Γεννήθηκε την Αθήνα το 1959. Μετά το πέρας των εγκυλίων σπουδών του φοίτησε στο ΤΕΙ Αθηνών πάντοια οποίο και έλαβε πτυχίο «Δομικών έργων». Εργάστηκε για μικρό χρονικό διάστημα ως υπάλληλος στο Δήμο Αγίου Δημητρίου (Μπραχάμι), αλλά γρήγορα κατάλαβε ότι το «υπαλληλίκι» δεν ήταν αρκετό για το ανήσυχο γενεύμα και το δυναμικό του χαρακτήρα. Έφεσε τη σίγουρη θέση στο Δήμο και πήρε το δικό του να σταδιοδρομήσει ως ελεύθερος επαγγελματίας. Συνέστησε δική του κατασκευαστική εταιρεία και ασχολήθηκε με την ανάληψη και εκτέλεση δημοσίων έργων και κυρίως την ανάπλαση πλατειών και δημοσίων κτιρίων κατά προτίμηση σχολείων).

Η ανάπλαση των δημόσιων πάρκων και πλατει-

2. Βλ. Τόνυ Γκόντφρεϋ, Εννοιολογική τέχνη, Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 2001, σ. 4.

3. Κατά τον Πλάτωνα τα αισθητά αντικείμενα είναι οι σκιές της ατελής αντίγραφα των ιδεών. Μόνο με τον νου μπορούμε να οδηγηθούμε στη γνώση των ιδεών και να έρθουμε σε επαφή με την ιδέα του Αγαθού το οποίο αποτελεί το μέγιστο μάθημα. Με άλλα λόγια στο ερώτημα αν μπορεί η κατασκευαστική μελέτη ενός κοινού φυσικού αντικειμένου να δηγήσει στη Θεωρία των ιδεών του Πλάτωνα, η απάντηση του δίνει ο καινοτομικός τρόπος παρουσίασης της έκθεσης, είναι ένα μεγάλο «ΝΑΙ».

Ο εικαστικός Νάσος Μουκούλης.

ών είναι ζωτικής σημασίας για τις σημερινές κοινωνίες: «Ο σύγχρονος άνθρωπος, ιδιαίτερα ο άνθρωπος της πόλης, καταπονημένος από το θόρυβο, τη ρύπανση, το συνωστισμό, τους βαριούς όγκους και την ψυχρότητα του πυκνού οικιστικού περιβάλλοντος, θέλει και προσπαθεί να φύγει, να πλησιάσει τη φύση ή τουλάχιστον να "εγκλωβίσει" στοιχεία της στους δικούς του χώρους, ιδιωτικούς (κήπους) ή δημόσιους (πλατείες και πάρκα) και εκεί να επικοινωνήσει μαζί της».

Πώς όμως θα γίνει ώστε ο "εγκλωβισμός" αυτός να ωφελήσει τον άνθρωπο και το περιβάλλον του χωρίς να βλάψει τα φυσικά στοιχεία (κυρίως τα **καλλωπιστικά φυτά**), που θα μεταφερθούν και θα χρησιμοποιηθούν; Μ' άλλα λόγια πως θα διαμορφωθούν (**διαμόρφωση μιας πλατείας**), θα διαρρυθμιστούν (**αρχιτεκτονική της πλατείας**) και θα φυτευτούν (**διακόσμηση της πλατείας**) καλύτερα αυτοί οι χώροι επαφής με τη Φύση;

Απάντηση ολοκληρωμένη με τις βασικές -σχετικές γνώσεις που είχε πάρει στη Σχολή του ο Νάσος δεν μπορούσε να δώσει. Έτσι -έχοντας και στο DNT του το ανάλογο ταλέντο-, αποφάσισε παράλληλα με τη δουλειά του να επεκτείνει τις σπουδές του και στην Τέχνη και πιο συγκεκριμένα στη Σύγχρονη-Μοντέρνα Τέχνη, με ιδιαίτερη κλίση προς την Εννοιολογική Τέχνη. Πήρε το πτυχίο του από το τμήμα Καλών Τεχνών της σχολής του και τώρα εποιείται για μεταπτυχιακές σπουδές στον αντίστοιχο τομέα.

Το έργο του Νάσου Μουκούλη

Συνολική αποτίμηση του καλλιτεχνικού έργου του Νάσου δεν μπορεί να γίνει τούτη τη στιγμή για δυο βασικούς λόγους: Πρώτα γιατί τα περιθώρια στα πλαίσια ενός άρθρου είναι περιορισμένα και δεύτερον και κυριότερο γιατί ο καλλιτέχνης τώρα κάνει τα πρώτα του δημόσια βήματα και δοκιμάζει τα φτερά του για το πέταγμα σ' έναν αφηρημένο και δύσκολα προσβάσιμο χώρο, όπως είναι ο χώρος της καλλιτεχνικής δημιουργίας. Επομένως μόνο μια δειγματοληπτική παρουσίαση έργων του που είδαν το φως της δημοσιότητας μπορεί να γίνει.

Τα έργα του κατατάσσονται στη μοντέρνα τέχνη. Τα θέματά του είτε είναι παρμένα από τη φύση (υλικά αντικείμενα), είτε από τον πνευματικό χώρο (ποίηση, λογοτεχνία, κοινωνικές επιστήμες, φιλοσοφία κλπ.) έχουν όλα φιλοσοφικό προσανατολισμό και θέτουν ερωτήματα για το τί και κυρίως το πώς; «Οι ερωτήσεις», κατά τον Φρήντχελμ Μένεκες, «είναι ανάσα ζωής για το ανθρώπινο πνεύμα. Οι αμφιβολίες και τα ερωτήματα μας έκαναν αυτοσυνείδητους, είναι ο τρόπος να προσεγγίσουμε το Θεό. Οι νέες ερωτήσεις ανοίγουν πάλι παλιές απαντήσεις. Οι απαντήσεις είναι η Ουτοπία μας και οι ερωτήσεις μας υπάρχουν συνέχεια, μέχρις ότου αναπαυθούν τελικά κοντά στο Θεό».

Τα έργα του

Αν και η θήτευση του Νάσου στον κόσμο της Τέχνης, όπως προανέφερα, είναι χρονικά σχετικά μικρή, η μέχρι σήμερα παραγωγική του δραστηριότητα μπορεί να χαρακτηριστεί ποιοτικά και ποσοτικά πλούσια και σημαντική. Αυτό τεκμαίρεται από τη συχνότητα παρουσίασης έργων του είτε σε ομαδικές εκθέσεις⁴, είτε μεμονωμένες παρουσιάσεις⁵.

Δειγματοληπτική παρουσίαση έργων του Νάσου Μουκούλη

Η εννοιολογική τέχνη είναι, όπως είπαμε, το κίνημα της τέχνης στο οποίο η έννοια έχει προτεραιότητα πάνω από την παραδοσιακή αισθητική. Η έννοια, ή ιδέα είναι το πιο σημαντικό μέρος του έργου. Ο σχεδιασμός και η λήψη της απόφασης γίνονται στο μυαλό του καλλιτέχνη από πριν, και η εκτέλεση είναι ένα δευτερεύον θέμα. Ένα έργο εννοιολογικής τέχνης λειτουργεί ως κατάθεση: «Αυτό είναι ένα γλυπτό που απεικονίζει» και μας εξηγεί ο ίδιος τις λεπτομέρειες, όπως θα δούμε στη συνέχεια το Νάσο να μας εξηγεί το κάθε έργο του που θα παρουσιάσουμε.

Εικ. 1. "Av".

4. (a) στο Πολιτιστικό Συγκρότημα «ARTOWER AGORA» - από <8-30/12/011> με έξι έργα μικρών διαστάσεων: κατασκευές ή ζωγραφικοί πίνακες.

(β) στο «ΒΡΥΣΑΚΙ», Χώρος Τέχνης και Δράσης - από <4-16/4/2013>, με δύο έργα του: «Περισσότερο φως» και «Βρυσάκι».

5. (a) Στην είσοδο του Δημαρχείου Αγίου Δημητρίου με το έργο του «ΑΝ» και (β) στην είσοδο του Δημαρχείου Παλαιού Φαλήρου με τα έργα του: «ΕΙΔΩΛΑ».

Εικ. 2. "Είδωλα".

1. «Αν»: Το έργο είναι μια γλυπτική εκδοχή του ποιήματος «Άν...» του βραβευμένου με νομπέλ Άγγλου ποιητή P. Κίπλινγκ (1865 - 1936). Η διάταξη του έργου σε επίπεδα αναπαριστά τα στάδια βελτίωσης του ανθρώπου, μέσω των οποίων μπορεί να φθάσει στην πνευματική ολοκλήρωση, η οποία αποδίδεται με το τελειότερο των σωμάτων, τη σφαίρα. Η χρησιμοποιούμενη χρωματική κλίμακα με αφετηρία το βιολέ, ως χρώμα του ασυνείδητου, του μυστικού, περνώντας από το κοκκινο-βιολέ, χρώμα της πνευματικής κυριαρχίας, καταλήγει στο φωτεινότερο των χρωμάτων το κίτρινο, σύμβολο της γνώσης και της παγκόσμιας σοφίας. Το «ΑΝ» είναι ίσως το πιο δημοφιλές ποίημα στον κόσμο, γιατί δίνει συμβουλές σε νέους πώς να αντιμετωπίσουν τις δυσκολίες της ζωής. [εικόνα 1].

2. «Είδωλα» Ένα εικαστικό σχόλιο των κάθε είδους «ειδώλων» της καθημερινότητάς μας, αποδίδεται με την παρούσα γλυπτική εγκατάσταση. Οπτικά, θρησκευτικά, κοσμικά και

πνευματικά είδωλα έχουν εισβάλει στη ζωή μας περιορίζοντας την ύπαρξή μας. // Θα, Θάνατος, Θαύμα, Θέαμα, Θεός, Θεωρία, Θήτα (εγκεφαλικά κύματα), Θυσία, είναι μόνο μερικές από τις ερμηνείες του «Θ». Κάθε μια από αυτές έχει τους δικούς της ακολουθητές και εσύ θεατή στεκόμενος εδώ, έχεις ήδη γίνει άθελά σου μέτοχος κάποιας ερμηνείας αφού η φιγούρα σου αιχμαλωτίσθηκε πρόσκαιρα από τους καθρέφτες. // Το έργο με αφετηρία το μπλε χρώμα, που παρασύρει το πνεύμα μας στις δονήσεις της πίστης, στις αποστάσεις του άπειρου, περνάει στο μπλε-βιολέ χρώμα της μοναξιάς και της αφοσίωσης. Τέλος δανειζόμενο το χρυσαφί χρώμα από τα έργα των παλιών δασκάλων, οι οποίοι μ' αυτό το χρώμα συμβόλιζαν το υπερπέραν, το θαυμαστό, επιχειρεί μια ζωγραφική προσέγγιση της έννοιας «είδωλα». Οι καθρέφτες εκτός του ότι καλύπτουν μια αναφορά στην τριαδικότητα μιας θεϊκής οντότητας υλοποιούν επιπλέον τα πραγματικά είδωλα. [εικόνα 2].

Εικ. 3. "Βρυσάκι".

3. «Βρυσάκι». Ορειχάλκινη βάνα, σιδηροσωλήνας, διογκωμένη πολυυστερίνη, Αλφαμπλόκ. Το έργο είναι κατασκευασμένο ειδικά για το συγκεκριμένο χώρο και πήρε αυτόν τον τίτλο εμπινεύστηκα από την ονομασία του χώρου δίνοντας κύρια έμφαση στο λειτουργικό του χαρακτήρα. Έτσι η λέξη πολιτισμός ρέει από το βρυσάκι δεδομένου ότι στο συγκεκριμένο χώρο **τέχνης και δράσης** παρουσιάζονται εκθέσεις, θεατρικές παραστάσεις, γίνονται διαλέξεις κτλ. [εικόνα 8]

Επίλογος

Είπαμε προηγουμένως ότι οι καλλιτέχνες της σύγχρονης τέχνης προσπάθησαν στο έργο τους να **αποδομήσουν** και να εξαφανίσουν την ανθρώπινη μορφή, δημιουργώντας μια τέχνη περισσότερο «πνευματική» και όχι τόσο απευθυνόμενη στις αισθήσεις». Σύμφωνα με τη θεωρία του **δομισμού** (Russell) πίσω από τα φαινόμενα πρέπει να βρούμε την ύπαρξη και γνώση μιας πραγματικότητας. Υπάρχει δηλαδή κάτι παραπάνω στον κόσμο από την δομή του, όμως αυτό που μπορούμε να γνωρίσουμε είναι μόνο τη δομή του κόσμου και τίποτα άλλο.

Στη Μουσική, τη Ζωγραφική, τη γλυπτική και τις άλλες τέχνες όμως συμβαίνει κάτι πολύ σημαντικό. Με κάποιο μαγικό τρόπο οι δομές αυτές αποκρυσταλλώνουν και αποθηκεύουν αισθήματα, διαθέσεις, ιδέες, ψυχικές καταστάσεις, ιδιαίτερες αποχρώσεις του ψυχισμού του δημιουργού τους. Κατά τη δημιουργία του έργου τέχνης μπορούν να αποκρυσταλλωθούν και να αποκτήσουν οντότητα ψυχικές καταστάσεις πριν αφανιστούν στο πέρασμα του χρόνου. Με αυτή τη δημιουργική δραστηριότητα ο άνθρωπος μπορεί να εκφράσει - να σταθεροποιήσει με μοναδικό τρόπο το «άρρητο» περιεχόμενο της ύπαρξής του. Συχνά αισθανόμαστε ότι η ζωή, ο κόσμος έχουν ένα βαθύτερο νόημα που μας διαφεύγει. Ότι στο ποτάμι του χρόνου η ζωή και τα βαθύτερά μας αισθήματα ξεγλιστρούν μέσα από τα δάκτυλά μας και χάνονται. Το να μπορεί κανείς να αποκρυσταλλώνει και να υλοποιεί τα βαθύτερά του αισθήματα, τις στιγμές της πνευματικής του ανάτασης και τον πλούτο αυτής της ζωής πριν τα εξαφανίσει ο χρόνος είναι λυτρωτικό και δίνει ένα πνευματικό περιεχόμενο στη ζωή του.

Σκέψεις και απόψεις για το ρόλο της οικογένειας στη διαπαιδαγώγηση των παιδιών

του Κώστα Κατσιαμάνη

1. Η οικογένεια έχει σημαντικό ρόλο στη διαπαιδαγώγηση των παιδιών. Στο κείμενό μου αυτό θα αναφερθώ, μόνο σε ορισμένα προβλήματα, που τα θεωρώ πιο σημαντικά και επίκαιρα, για τη γονική απασχόληση.

Η οικογένεια αποτελεί τον πυρήνα, το βασικό κύτταρο της οργανωμένης κοινωνικής ζωής των ανθρώπων. Είναι η ομάδα ατόμων που συνδέονται με δεσμούς αίματος, γάμου και υιοθεσίας, σε ένα μοναδικό νοικοκυριό, έχοντας μεταξύ τους σημαντικές επιδράσεις. Κατά τον κανόνα η οικογένεια αρχίζει με την αμοιβαία αγάπη και σεβασμό, την επιλογή του συντρόφου και στεριώνει με το γάμο, την νομικά και κοινωνικά εγκεκριμένη ένωση ενός άνδρα και μιας γυναίκας.

Το κείμενό μου απευθύνεται, ιδιαιτέρως, στις νέες οικογένειες που έχουν μικρά παιδιά, σ' αυτές που προσεχώς περιμένουν τη γέννηση του παιδιού τους, αλλά και σ' αυτούς που θα θεμελιώσουν στο μέλλον τη δική τους οικογένεια και θα αποκτήσουν απογόνους.

Η μελέτη της οικογένειας εμπίπτει στη σφαίρα πολλών επιστημών. Θα αναφερθώ μόνο σε μερικές απόψεις, αντιλήψεις και αρχές, που μας διδάσκει η παιδαγωγική επιστήμη.

Οι σημαντικότερες λειτουργίες μιας οικογένειας είναι η εξασφάλιση, η ικανοποίηση της σεξουαλικής αναγκαιότητας, η αναπαραγωγή του ανθρώπινου γένους (η τεκνοποίηση), η ανατροφή και η διαπαιδαγώγηση των παιδιών.

2. Η σχέση γονιών και παιδιών είναι ένα από τα πιο σημαντικότερα προβλήματα για κάθε οικογένεια. Οι γονείς επιθυμούν να μεγαλώσει το παιδί τους, να πετύχει στη ζωή του, να ευτυχήσει. Η ευτυχία του παιδιού είναι ο τελικός οικογενειακός σκοπός. Είναι πολύ δύσκολο να βρεθούν γονείς που να μην έχουν σκεφτεί και να

μην θέλουν την ευτυχία των παιδιών τους.

Για να πετύχουν αυτόν τον σκοπό οι γονείς πρέπει να ασχοληθούν σοβαρά με την αγωγή, τη μόρφωση, τη διαπαιδαγώγηση των παιδιών τους. Χρειάζεται να πληροφορηθούν, να γνωρίσουν την ουσία, τις προϋποθέσεις, τους όρους, τις ιδιαιτερότητες της σωστής αληθινής διαπαιδαγώγησης. Πρέπει να θυμούνται πάντα πως αυτή η σοβαρή υπόθεση είναι αποστολή, κεντρική προτεραιότητα της οικογένειας, αλλά και της κοινωνίας. Είναι υποχρέωσή τους, διότι τα παιδιά είναι οι μελλοντικοί γονείς, τα γεράματά τους, οι μελλοντικοί πολίτες της χώρας. Η σωστή αληθινή αγωγή προσφέρει χαρά, ευτυχία, ενώ η λανθασμένη δάκρυα, βάσανα, πίκρες και στενοχώριες και η ευθύνη είναι των γονέων.

Είναι όρος, ανάγκη, επίσης η οικογένεια να μην είναι διχασμένη, διαιρεμένη, να αποτελεί ένα ενιαίο και αποφασισμένο σύνολο. Η συμπεριφορά των γονέων απέναντι στα παιδιά τους να είναι σωστή, αληθινή, παράδειγμα γι' αυτά. Η συμπεριφορά τους αποτελεί το σημαντικότερο συγκεκριμένο μοντέλο που τα παιδιά, κατά προτεραιότητα, το μιμούνται.

Στην διαπαιδαγώγηση των παιδιών δεν συμβάλει μόνο η οικογένεια. Υπάρχουν κι άλλοι εξωτερικοί, κοινωνικοί παράγοντες που πρέπει η οικογένεια να τους έχει υπόψη της. Πολύ σημαντικός παράγοντας είναι η σχέση της οικογένειας με το σχολείο κάθε βαθμίδας. Σ' αυτό υπάρχουν απροσμέτρητες δυνατότητες για τη σωστή αγωγή. Η οικογένεια έχει την υποχρέωση και την ανάγκη να συνεργάζεται με το σχολείο, να δέχεται τη βοήθεια και τις συμβουλές του.

Η οικογενειακή παιδική διαπαιδαγώγηση αρχίζει από την γέννηση του παιδιού. Είναι όμορφη δουλειά όμως και λίγο δύσκολη, απαιτεί κουράγιο, θέληση, συνέπεια, υπομονή και γνώσεις. Είναι πιο εύκολη από την αναδιαπαιδαγώγηση, πιο δύσκολη στο μοναχοπαίδι και πιο οδυνηρή στη διαλυμένη οικογένεια. Γενικώς «η αυτού μεγαλειότης το παιδί» μπορεί να γίνει αληθινός τύραννος για τους γονείς του.

Ο σημαντικός σοβιετικός παιδαγωγός, ο Α.Σ. Μακαρένκο (1888-1939) έλεγε : «Διαπαιδαγώγω σημαίνει μαθαίνω κάποιον να ζει. Η διαπαιδαγώγηση είναι έκφραση του πολιτικού πιστεύω του παιδαγωγού». Οι γονείς είναι οι πρώτοι παιδαγωγοί των παιδιών τους, είναι

πολίτες, μέλη της κοινωνίας, στην οποία θα ενταχθούν, στο μέλλον, τα παιδιά τους. Οι γονείς έχουν την δική τους κοινωνική αγωγή και εμπειρία, ανήκουν σε μία κοινωνική τάξη ίσως και σε κάποιο πολιτικό κόμμα. Έχουν δηλαδή τις δικές τους αντιλήψεις, το «δικό τους πιστεύω», την ταξική τους τοποθέτηση. Αυτά παίζουν σημαντικό ρόλο στη διαπαιδαγώγηση των παιδιών σε κάθε οικογένεια. Συνεπώς η αγωγή είναι κοινωνικό φαινόμενο, έχει ιστορικό και ταξικό χαρακτήρα. Δεν επιμένω σ' αυτό το πρόβλημα διότι δεν είναι θέμα του παρόντος κειμένου.

Η οικογένεια για να πετύχει το σκοπό της πρέπει να φροντίζει να εφαρμόζει εύστοχα όλα τα είδη της αγωγής. Κατονομάζω μόνο τις κυριότερες μορφές της : αγωγή φυσική, κοινωνική, ανθρωπιστική, ηθική, αισθητική, θρησκευτική, σεξουαλική κ.α. Η αγωγή, ανεξάρτητα απ' το είδος της, δεν είναι «εμβόλιο» πάνω στο αναπτυσσόμενο παιδί. Είναι βοήθεια που του προσφέρουμε για να πετύχει προοδευτικά την ελευθερία, τα προσωπικά ιδανικά του, τη σωστή κοινωνική του ένταξη.

3. Σημαντικό πρόβλημα είναι και το τι μέσα διαθέτει και χρησιμοποιεί η οικογένεια στη διαδικασία διαπαιδαγώγησης των παιδιών. Τα μέσα δεν είναι αυστηρώς καθορισμένα. Οι γονείς, ανάλογα με τις ικανότητες, το ταλέντο, την εμπειρία, τις επιστημονικές τους γνώσεις κ.λπ. μπορούν ελεύθερα να χρησιμοποιήσουν όποιο μέσο θεωρούν κατάλληλο για κάθε παιδί, στην κατάλληλη περίπτωση. Ακόμη μπορούν και να ανακαλύψουν νέα μέσα. Θα αναφέρω μερικά, που κατά την ταπεινή μου γνώμη, είναι τα σταθερά, τα έγκυρα για όλες τις περιπτώσεις.

Το πρώτο μέσον είναι η παιδαγωγική δράση της ίδιας της οικογένειας. Η οικογένεια πρέπει να είναι νοικοκυρεμένη, να καθορίζει ένα οικογενειακό καθεστώς, ένα πρόγραμμα ζωής και δράσης για την οικογένεια και για κάθε παιδί. Ξεχωριστά, ανάλογα με την ηλικία του και να εφαρμόζεται αυστηρά. Για το παιδί π.χ. να καθορίζει ώρες φαγητού, προετοιμασίας μαθημάτων, ώρες εξόδου, παιχνιδιών κ.λπ. Μεγάλη σημασία έχει ο καθορισμός του χρόνου για τον ύπνο. Η λαϊκή σοφία μας λέει πως «ο ύπνος τρέφει το παιδί...» και η επιστήμη πως το παιδί «μέχρι τα 8 χρόνια πρέπει να κοιμάται 12 ώρες, μέχρι τα 13 έως 10-11 ώρες και μέχρι τα 16 έως 9-10 ώρες». Αυτά σ' όλη τη διάρκεια του χρόνου με λίγες, μικρές εξαιρέσεις.

Η συμπεριφορά, το παράδειγμα των γονέων αποτελεί αποφασιστικό μέσο διαπαιδαγώγησης, διότι κάθε πράξη των γονέων μπορεί να είναι άξια μίμησης ή αποστροφής απ' τα παιδιά. Στα μάτια των παιδιών οι αρετές των γονέων πρέπει να είναι πραγματικές κι όχι φαινομενικές. Χρειάζεται αυστηρή στάση απέναντι στον ίδιο τους τον εαυτό, αυτοέλεγχος των πράξεων και των λόγων τους, ιδιαιτέρως όταν μπροστά τους είναι μικρά παιδιά. Η σωστή συμπεριφορά, το σωστό παράδειγμα του μπαμπά, της μαμάς, των παππούδων, όλων των συγγενών είναι η σταθερή, συνεχής και ωφέλιμη πράξη για τα παιδιά, στην οικογένεια και την κοινωνία στο σύνολό της. Από τη στιγμή που οι γονείς αγαπούν και γνωρίζουν καλά τα παιδιά τους, σίγουρα θα δουν και πως πρέπει να ενεργήσουν και τι μέσα θα χρησιμοποιήσουν στην αγωγή, στην διαμόρφωση και προσωπικότητας των παιδιών τους.

Το παιχνίδι είναι ένα από τα έξοχα μέσα διαπαιδαγώγησης των παιδιών, ιδιαιτέρως για τις μικρές ηλικίες. Το παιχνίδι βοηθάει στην ανάπτυξη των φυσικών – σωματικών οργάνων και ψυχικών ικανοτήτων, των πνευματικών στοιχείων, όπως της μνήμης, της σκέψης, της παρατηρητικότητας, της θέλησης κ.α. Μερικά παιχνίδια αποτελούν και κάποιες μορφές δημιουργίας. Το παιχνίδι εξοικειώνει το παιδί με τα αντικείμενα του εξωτερικού κόσμου, το συνθίζει στην ομαδική κοινωνική φράση, εργασία και ζωή, στην ομαλή προσαρμογή στο νηπιαγωγείο, στο σχολείο και σε άλλες εξωοικογενειακές συνθήκες.

Ένα από τα σημαντικότερα μέσα αγωγής, διαπαιδαγώγησης των παιδιών είναι η δουλειά, η εργασία. Η διαπαιδαγώγηση γίνεται στο πλαίσιο της δουλειάς αλλά και για τη δουλειά. Η δουλειά είναι και μέσο και σκοπός. Η δουλειά ήταν και παραμένει να είναι το θεμέλιο της ανθρώπινης επιβίωσης, της ευτυχίας και του πολιτισμού όλης της ανθρωπότητας. Λόγω της δουλειάς ο άνθρωπος έγινε άνθρωπος, ξέκοψε από τα ζώα, έγινε κοινωνικό ον.

Στα πλαίσια της δουλειάς το παιδί αναπτύσσεται σωματικά και πνευματικά, προετοιμάζεται για να ενταχθεί αργότερα στην κοινωνική εργασία, όχι όμως μόνο ως εργατική δύναμη αλλά και ως δημιουργική εργασία. Αυτό όμως είναι εφικτό-δυνατό, μόνο όταν το παιδί αγαπήσει την δουλειά, δεν θα τη θεωρεί αγγαρεία, όταν θα νιώθει χαρά, θα έχει οφέλη απ' αυτή,

θα τη βλέπει ως σημείο ανάπτυξης της σκέψης, του ταλέντου, της προσωπικότητάς του.

Η οικογένεια είναι αυτή που καθορίζει τις παιδικές δουλειές, ανάλογα με την ηλικία του παιδιού. Δουλειές π.χ. όπως να ποτίζει τα λουλούδια, να ταιζει το γατάκι, τα πουλάκια του κλουβιού, να αγοράζει το ψωμί και το γάλα, τις εφημερίδες του μπαμπά, τα περιοδικά της μαμάς (όχι τα τσιγάρα του παππού) κ.α. Όσο προχωράει στην ηλικία το παιδί, τόσο θα αυξάνονται και οι δουλειές, οι υποχρεώσεις του. Συνεπώς σημαντική προϋπόθεση είναι οι παιδικές δουλειές να συμφωνούν με τη φύση του παιδιού, την ηλικία του και να οδηγούν σε καλά και γόνιμα αποτελέσματα, να είναι η ελεύθερη απασχόλησή του και να καθιερωθεί ως αναγκαία συνήθεια. Οι οικογενειακές δουλειές του παιδιού δεν είναι ειδίκευση, επαγγελματική κατάρτιση. Αυτό θα γίνει αργότερα.

Τα παιδιά σε κάποια ηλικία πάνε στο σχολείο και θα έχουν να προετοιμάζουν τα μαθήματά τους στο σπίτι. Αυτή η δουλειά είναι η σημαντικότερη, αποτελεί την κύρια απασχόληση και φροντίδα του παιδιού, γι' αυτό πρέπει να μπαίνει στην πρώτη σειρά. Αυτό όμως δεν σημαίνει κατάργηση των υπόλοιπων απασχολήσεων. Είναι λάθος ο μαθητής-σπουδαστής να ασχολείται μόνο με τα μαθήματά του.

Υπάρχουν κι άλλα μέσα για την αγωγή, τη διαπαιδαγώγηση του παιδιού, άμεσα και έμμεσα, με λιγότερη σημασία και γι' αυτό δεν αναφέρομαι σ' αυτά.

4. Όπως ήδη επισήμανα η οικογένεια είναι η πιο κατάλληλη μορφή κοινότητας για μια αληθινή, σωστή διαπαιδαγώγηση των παιδιών. Σ' αυτό συντελούν ειδικοί όροι, ιδιαιτερότητες της οικογένειας, όπως : οι στενοί φυσικοί δεσμοί ανάμεσα στα μέλη της, η μεγάλη δεκτικότητα μορφωτικών, ηθικών κ.α. επιδράσεων που έχει η παιδική ψυχή, η ευχέρεια του παιδιού να προσαρμόζεται στους όρους του οικογενειακού περιβάλλοντος, αλλά και η μεγάλη διάρκεια της παιδαγωγικής δράσης των γονέων.

Στη διαδικασία αυτής της δράσης οι γονείς απαιτούν απ' τα παιδιά τους πειθαρχία, υπακοή, επιβάλλουν την πατρική επιρροή, το κύρος τους. Η υπακοή και η επιρροή είναι δυνατόν να επιβληθούν σε κάθε οικογένεια μόνο με σωστά μέσα που να εφαρμόζονται σωστά. Η επιρροή δεν έρχεται από τη φύση. Υπάρχουν δυστυχώς γονείς που τη στηρίζουν

σε λανθασμένες βάσεις. Επιρροή που στηρίζεται σε ψεύτικες βάσεις κρατά λίγο καιρό. Το λάθος των γονέων συνίσταται στο γεγονός ότι την υπακοή και την επιρροή τις θεωρούν ως σκοπό, ενώ δεν είναι. Σκοπός είναι η σωστή, αληθινή αγωγή των παιδιών τους.

Υπάρχουν πολλές λανθασμένες βάσεις της επιρροής και πολλές μορφές της λανθασμένες. Ο Α.Σ. Μακαρένκο διακρίνει πάνω από δέκα. Εγώ θα αναφέρω μερικές, τις πιο επικίνδυνες :

α) Η επιρροή – το κύρος – της αγάπης : Είναι πολύ διαδεδομένη. Οι γονείς νομίζουν ότι είναι καλό, απαραίτητο, να δείχνουν στα παιδιά τους, σε κάθε βήμα, την απόλυτη αγάπη και στοργή, την εμπιστοσύνη τους. Είναι καλή η αγάπη και η στοργή και η εμπιστοσύνη κ.α., όμως τα πολλά γλυκόλογα, τα ατέλειωτα χάδια και φιλιά, οι εκδηλώσεις αγάπης σε ασήμαντες περιπτώσεις βλάπτουν τα παιδιά. Όταν το παιδί μας δεν μας ακούει, δεν εκτελεί την γονική εντολή-απαίτησή μας, δεν θέτουμε απότομα την ερώτηση αν αγαπάει τη μαμά ή τον μπαμπά!

Αυτή η μορφή της επιρροής είναι επικίνδυνη διότι κάτω από την επίδρασή της δημιουργούνται άνθρωποι εγωιστές, ανειλικρινείς, υποκριτές και τα πρώτα θύματα, συνήθως, είναι οι γονείς, διότι το παιδί μπορεί να τους κοροϊδέψει όπως θέλει, να τους αποσπάσει οποιαδήποτε χάρη, παίρνοντας την ψεύτικη έκφραση της αγάπης του προς αυτούς. Καλό είναι οι γονείς να λένε, κάπου-κάπου, και κανένα όχι στα παιδιά τους.

β) Η επιρροή της φιλίας και καλοσύνης, όπου η υπακοή πετυχαίνεται αντίστροφα, με την αγάπη του παιδιού προς τους γονείς του. Σ' αυτή τη μορφή οι γονείς παρουσιάζονται μπροστά στο παιδί τους ως οι πιο καλοί και χρυσοί άγγελοι, δηλώνοντας πως το παιδί τους είναι φύλος τους, δηλαδή οι γονείς γίνονται ισότιμοι με το παιδί κι έτσι χάνουν την ιδιότητα ως τα μεγαλύτερα μέλη της οικογένειας, που έχουν τον καθοδηγητικό ρόλο, χάνουν στην ουσία το σεβασμό τους από το παιδί. Είναι η πιο ανόητη μορφή της γονικής επιρροής. Δεν είμαστε ενάντια στη φιλία και την καλοσύνη, είναι όμορφες εκδηλώσεις, να μην γίνονται όμως υπερβολικές και αντιπαιδαγωγικές.

γ) Η επιρροή – το κύρος – της καταπίεσης. Είναι ο πιο σκληρός τρόπος επιβολής της επι-

ροής στο παιδί από τους γονείς του. Εφαρμόζεται με την τιμωρία, τον ξυλοδαρμό και τις ποινές που επιβάλλονται σε κάθε σημαντικό ή ασήμαντο λάθος του παιδιού. Είναι μορφή βλαβερή, σπέρνει το φόβο στο παιδί και σ' όλη την οικογένεια. Στο παιδί ξυπνάει τάσεις προς το ψέμα, την ανανδρία κ.α. Τα καταπιεσμένα παιδιά γίνονται, αργότερα, άθλιοι, τιποτένιοι άνθρωποι, χάνουν την προσωπικότητά τους.

Οι σκόπιμες ποινές είναι αντιπαιδαγωγικές. Οι σωματικές ποινές έχουν απαγορευτεί νομικά. Η ποινή πρέπει να χρησιμοποιείται σπάνια, μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις, τηρώντας όμως ορισμένους κανόνες. Είναι επιθυμητή μια αμοιβή, μια επιβράβευση, είτε υλική, είτε ηθική του παιδιού ως ικανοποίησή του για την επίδειξη κάποιας σημαντικής πράξης, για μιας επιτέλεσης σημαντικής δουλειάς. Οι αμοιβές όμως να γίνονται με μεγάλη φειδώ και με αδέκαστο πνεύμα αντικειμενικότητας.

δ) Η επιρροή της δωροδοκίας. Θεωρείται η πιο ανήθικη μορφή, διότι η επιρροή – το γονικό κύρος – εξασφαλίζεται απλά με υποσχέσεις και δώρα, εξαγοράζονται. Γίνεται στην ουσία ανάμεσα στους γονείς και το παιδί μια «εμπορική ανταλλαγή». Σε καμιά περίπτωση το παιδί δεν πρέπει να βραβεύεται για το καλό του φέρσιμο, για την υπακοή στους γονείς, στους συγγενείς ή φίλους. Η δωροδοκία χρημάτων είναι επικίνδυνη. Δίνουμε χρήμα για την τσέπη για διάφορες ανάγκες κι όχι πράξεις. Η οικογένεια μπορεί να δώσει μια ενθάρρυνση, ένα «μπράβο παιδί μου» κι αυτό είναι αρκετό.

Κατά τον Α.Σ. Μακαρένκο υπάρχουν κι άλλες μορφές της ψεύτικης υπακοής του παιδιού και επιρροής και κύρους των γονέων όπως η γονική σχολαστικότητα, η ξιπασιά, η απόσταση των γονέων από το παιδί κ.λπ.

Η πραγματική επιρροή των γονέων μπορεί να κατακτηθεί μόνο με τη σωστή συμπεριφορά, τη δράση τους όταν ζουν την προσωπική και κοινωνική τους ζωή ως άξιοι γονείς, άξιοι πολίτες της χώρας τους, όταν έχουν υπευθυνότητα απέναντι στον εαυτό τους, στα παιδιά τους, όταν οι αρετές τους αναγνωρίζονται και τιμούνται από την κοινωνία. Η κοινωνία τελικά επιβραβεύει την διαπαιδαγώγηση και την αγωγή των παιδιών κάθε οικογένειας.

Γραφές και αναφορές στη Δροσοπηγή και τους ανθρώπους της

Βιβλιοπαρουσίαση

του Δρ. Δημητρίου Χρήστου Στάμου Φιλόλογος – π. Λυκειάρχης

Θωμάς Β. Ζιώγας,
Πολιτικός μηχανικός (Μαστοροχωρίτης)

**Τοπωνύμια & Οικωνύμια
ΤΩΝ ΜΑΣΤΟΡΟΧΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΚΟΝΙΤΣΑΣ**

Καταγραφή – Ερμηνεία – Ετυμολογία – Σχόλια
Αθήνα 2012, Αυτοέκδοση – σ.σ. 418

Με την ως άνω λίαν αξιόλογη λαογνωστική – γλωσσική – ιστορική μελέτη και στη συνέχεια των δύο προηγούμενων εξίσου αξιέπαινων γλωσσικών ερευνών του 1) Κουδαρίτικα (2010) και 2) Μαστοροχωρίτικα (2011), ο συγγραφέας των, συμπληρώνει μια τριλογία που καλύπτει με επιστημονική επάρκεια μέρος από το λαϊκό πολιτισμό, μιας απόμακρης, ορεινής και ακριτικής περιοχής της επαρχίας Κόνιτσας: τα Μαστοροχώρια της.

- Μαστοροχωρίτης ο κ. Θωμάς Ζιώγας (από τη Δροσοπηγή Κόνιτσας) δόθηκε με ακάματα ζήλο και πάθος, σε συστηματική έρευνα, καταγραφή, ερμηνεία, ετυμολογία και σχόλια, των τοπωνυμίων της υπαίθρου των χωριών που υπάγονταν στον καταργηθέντα (Καποδιστριακό) «Δήμο Μαστοροχωρίων» καθώς και των παλαιών ονομάτων όλων των οικισμών/χωριών της επαρχίας της Κόνιτσας. Όπως δε ο ίδιος σημειώνει στον πρόλογό του

«... στην εξήγηση και ετυμολογία των τοπωνυμίων μοναδικό οδηγό και γνώμονα είχα την «αλήθεια». Δεν προσπάθησα να εξωραΐσω ή να ελληνοποιήσω ονομασίες που καταφανέστατα είνα ξενικές, ούτε να τις αποσιωπήσω...» (σ.σ.13-14)

- Για τις τελευταίες αυτές τοπωνυμίες, που υποκρύπτουν το διαχρονικό πέρασμα από την Ελλάδα αλλόγλωσσων λαών (Αλβανών, Ρωμαίων, Σλάβων, Τούρκων) γίνεται οκτασέλιδη και ενδιαφέρουσα αναφορά, χρήσιμη για όσους

δεν έχουν πρόσβαση στις σχετικές επιστημονικές – πηγές.

Από τα αλλόγλωσσα τοπωνύμια – που είναι και μειοψηφία στα Μαστοροχώρια – τα περισσότερα είναι σλαβικά.

«είναι αυτούσιες λέξεις ή κλιτικοί τύποι της παλαιοσλαβονικής (*palatoslobenska*), που δεν πέρασαν ή πέρασαν με άλλο νόημα στις ύστερες νοτιοσλαβικές (Σέρβικα, Βουλγάρικα κ.λπ.) π.χ. Ματέρα (=μητρικός) Βούρμπιανη...» (σ.20)

Σε αντίθεση όμως με τα τοπωνύμια, στα οικωνύμια

«Ενώ δεν διασώζεται ίχνος θύμησης και γραφής ότι ίσως κάποτε ήσαν αλλόγλωσσοι ούτε και σλαβόφωνοι, οι περισσότερες από αυτές τις ονομασίες έχουν σλαβικό υποκείμενο θέμα, παρόλο το ελληνικό φαινότυπό τους» (σ.21)

Κατά την καταγραφή αυτών των οικωνυμίων προηγείται η χωρική τοποθέτησή των και ακολουθούν αναλυτικά όλες οι υπάρχουσες εκδόχες για την ερμηνεία της ονομασίας των. Παρατίθεται ένα παράδειγμα

«Λουψικό (Λυκόρραχη, Κεφαλοχώρι)
προφορά: Στο Λούψ'κο, και ο κάτοικος Λουψιώτης (ουδέποτε Λουψικιώτης)

Το παλαιό χωριό βρισκόταν ψηλά στις πλαγιές του όρους Γράμμος... Για το παλαιό όνομα υπάρχουν οι εξής εκδοχές: 1)..... 2)..... 3)..... 4)..... Η ερμηνεία της ονομασίας με βάση τα παραπάνω έχει ως εξής: στα παλ. Σλάβ....., Βουλγ....., Σερβ....., Αλβ.....» σ.σ. 50-51

Στο πόνημα του κ.Θ.Ζ. διακρίνεται η ώριμη γραφή, το κατασταλαγμένο ύφος, η καλλιέπεια του λόγου, και το καλαίσθητο της έκδοσης. Αξίζουν θερμά συγχαρητήρια στον συγγραφέα, ο οποίος με τη «μετά χείρας» πολύχρονη, πολύμοχθη και βιβλιογραφικά τεκμηριωμένη έρευνά του, κάλυψε το υπάρχον κενό από «σχετικές μελέτες», για όλα τα ονόματα των οικισμών/χωριών της επαρχίας Κόνιτσας και την ερμηνεία των.

Εκτός δε των πινάκων «Περιεχόμενα» και «Βιβλιογραφία», παρατίθεται και χάρτης Μαστοροχωρίων (σ.σ. 416-417) «απόσπασμα από τον «Χάρτη Γεωγραφικό και τοπωνυμικό» της επαρχίας Κονίτσης-Ηπείρου, που σχεδίασε το 1938 ο αείμνηστος δάσκαλος Χαράλαμπος Ρέμπελης, και επισυνάπτεται στο βιβλίο του «Κονιτσιώτικα» Αθήνα 1953».

ΘΩΜΑΣ Β. ΖΙΩΓΑΣ

Πολιτικός Μηχανικός
(Μαστοροχωρίτης)

Τοπωνύμια & Οικωνύμια ΤΩΝ ΜΑΣΤΟΡΟΧΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΚΟΝΙΤΣΑΣ

Καταγραφή – Ερμηνεία – Ετυμολογία – Σχόλια

ΑΘΗΝΑ 2013

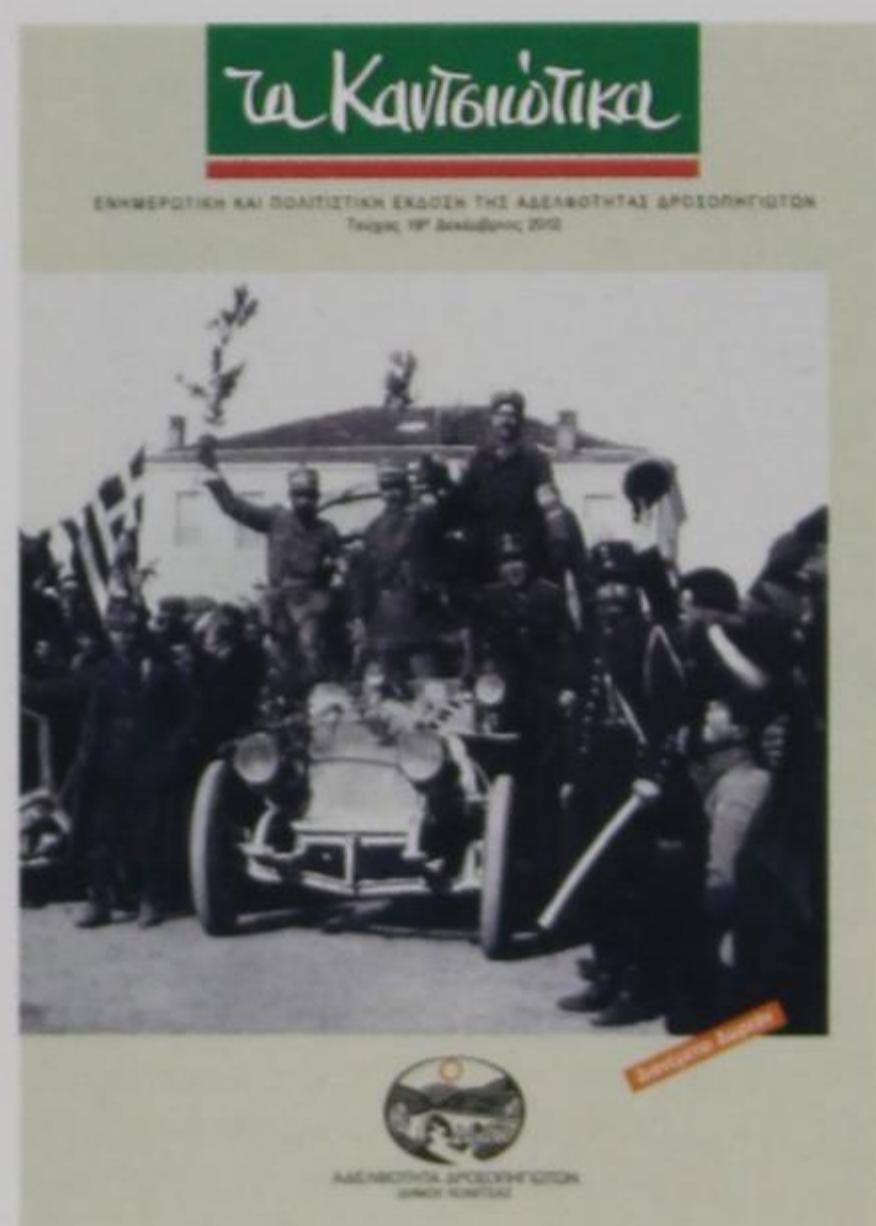
(Σ.Ο.) Τριακόσια αντίτυπα του βιβλίου δωρήθηκαν από τον συγγραφέα στην Αδελφότητα Δροσοπηγής.
Αγοράζοντάς το, είτε για μελέτη, είτε για δώρο, ενισχύετε το έργο της Αδελφότητας.

Αναφορά στο διαδίκτυο για τα Καντσιώτικα στην ιστοσελίδα “Δρακότρυπα”

Κυκλοφόρησαν “Τα Καντσιώτικα”

16 Φεβρουάριος 2013

Γιώργος Γούσιας

Με αφιερώματα στην απελευθέρωση της Ηπείρου και στο διεθνές επιστημονικό συμπόσιο που πραγματοποιήθηκε το καλοκαίρι στη Δροσοπηγή της Κόνιτσας με θέμα τη Σεισμική Μηχανική και Δομική Διαρθρωτική Μηχανική, κυκλοφόρησε το 19ο τεύχος του αξιόλογου περιοδικού Τα Καντσιώτικα, που εκδίδει η δραστήρια Αδελφότητα Δροσοπηγιωτών του Δήμου Κόνιτσας.

Και σ' αυτό, όπως και σε όλα τα τεύχη του περιοδικού που κυκλοφορεί από το 2004 και εκδίδεται δύο φορές το χρόνο βρίσκει κανείς ενδιαφέροντα θέματα για τη ζωή των ανθρώπων του χωριού και ειδικότερα των κτιστών, θέματα που συγγενεύουν πολύ με εκείνα που αφορούν και το δικό μας χωριό.

Διανέμεται δωρεάν σε εκατοντάδες φίλους της Δροσοπηγής (Κάντσικου) και είναι αναρτημένο στο διαδίκτυο στη διεύθυνση http://www.drosopigi.org/ta_kantsiotika.htm

Στην ίδια ιστοσελίδα και στη διέυθυνση <http://www.drosopigi.org/neia/2013/130125-imerologio-2013.pdf> μπορεί να δει κανείς και το πολύ ωραίο ημερολόγιο του 2013.

Εκφράζοντας τα συγχαρητήριά μας στο Διοικητικό Συμβούλιο της Αδελφότητας και προσωπικά στον πρόεδρο της Γιώργο Κοτολούλη, ευχόμαστε να έχει πάντα επιτυχίες και να βρει μιμητές στο εξαιρετικό έργο της.

Γιώργος Γούσιας

**Ξυχαριστήρια επιστολή από την επιτροπή
‘για τη δημιουργία του Μουσείου Χιονιαδιτών Ζωγράφων’
τρος τον Κώστα Τζιμούλη**

Χιονιάδες, 20 Σεπτεμβρίου 2012

Αγαπητέ μας συμπατριώτη και φίλε κ. Κώστα Τζιμούλη,

Εκ μέρους της Αδελφότητας Χιονιαδιτών και του Πολιτιστικού Συλλόγου και ως μέλη της Επιτροπής για την ίδρυση του Μουσείου Χιονιαδιτών Ζωγράφων στους Χιονιάδες, θέλουμε να σε ευχαριστήσουμε, και με την παρούσα επιστολή, για την ευγενική δωρεά της προσωπικής σου συλλογής των Χιονιαδίτικων σχεδίων και ανθιβόλων.

Είδες και μόνος σου στα εγκαίνια της έκθεσης στο υπό ίδρυση Μουσείο μας, πως οι προσπάθειές μας με τη συνδρομή ανιδιοτελών ευεργετών του Μουσείου, όπως η δική σου, αρχίζουν να αποδίδουν καρπούς. Η προσφορά σου λειτούργησε και ως παράδειγμα και παρακίνησε χωριανούς να δωρίσουν έργα και προσωπικά αντικείμενα Χιονιαδιτών ζωγράφων που είχαν στην κατοχή τους ως πολύτιμα κειμήλια. Οι χωριανοί έβγαλαν τον καλό εαυτό τους, αυτόν που όλοι έχουμε ανάγκη, και μας βοήθησαν, ο καθένας με τον τρόπο του.

Ο δρόμος για την πραγματοποίηση του Μουσείου μας ίσως είναι μακρύς αλλά ότι η προσπάθεια έφερε κοντά σε μας κι άλλους ανθρώπους με κοινές αξίες είναι μια δικαίωση, και φαίνεται πως γενικότερα υπάρχει ελπίδα για καλύτερο πολιτιστικά μέλλον.

Αγαπητέ Κώστα το Μουσείο Χιονιαδιτών Ζωγράφων είναι και δικό σου δημιούργημα.

Σου μεταφέρουμε και τις ευχαριστίες όλων των χωριανών, που θαύμασαν την προσφορά σου, και σου ευχόμαστε υγεία και δημιουργικότητα.

Με τιμή,

Εκ μέρους της Επιτροπής
για τη δημιουργία του Μουσείου Χιονιαδιτών Ζωγράφων:

Βασίλης Σκούρτης
1η Πάροδος Ε.Χούσου
Κόνιτσα
Πάρεδρος του Δημοτικού Διαμερίσματος Χιονιάδων
και Πρόεδρος του Πολιτιστικού Συλλόγου Χιονιαδιτών

Ιωάννης Λιάτσης
Κανάρη 27-29
Πετρούπολη
Πρόεδρος της Αδελφότητας Χιονιαδιτών "Ο Άγιος Αθανάσιος"

Κώστας Σκούρτης
Μπενίση 10
Λυκόβρυση 14123
Ζωγράφος - Εκπαιδευτικός

Το Λελέκι, του δικού μας Κώστα Τζιμούλη του Γιώργου Κοτολούλη

Αφοσιωμένος, ψάχνοντας στα αρχεία της Αδελφότητας, ξαφνιάστηκα ευχάριστα όταν αντίκρισα μία δημοσίευση στην εφημερίδα της Πανηπειρωτικής Συν. Ελλάδας στις 15/7/1987 του συγχωριανού μας και τότε Προέδρου της Αδελφότητάς μας Θωμά Ζιώγα για το Λελέκι, σήμα του **Euro Basket** του 1987.

Έφερα γρήγορα στο μυαλό μου τις εικόνες εκείνες, στιγμές ανεπανάληπτες για τους Έλληνες τον Ιούνη του 1987, στιγμές περηφάνιας, για ένα επιπλέον λόγο για μας τους Καντσιώτες. Το σήμα των Αγώνων & το Λελέκι, η μασκώτ καθώς και ο σχεδιασμός όλου του επικοινωνιακού υλικού των **Πανευρωπαϊκών Αγώνων Μπάσκετ της Αθήνας του 1987**, φιλοτεχνήθηκαν από τον συγχωριανό μας ζωγράφο - γραφίστα, τον δικό μας Κώστα Τζιμούλη. Θεωρώ υποχρέωσή μου την αναφορά αυτή, για να γνωρίζουν και οι νεότεροι για τον άνθρωπο, τον καλλιτέχνη, τον στυλοβάτη του έργου της Αδελφότητας, κύριο συντελεστή της έκδοσης του περιοδικού μας "Τα Καντσιώτικα", τον εραστή της τέχνης Κώστα Τζιμούλη.

Παραθέτω το άρθρο του Θωμά Ζιώγα αυτούσιο, μαζί με ένα μεγάλο ευχαριστώ στο φίλο μας, στον ανιδιοτελή Καντσιώτη, γνήσιο εκφραστή των ιδεών και των αξιών του τόπου μας:

"Ηπειρωτάκι..." το Λελέκι του Euro Basket

Ναι φίλοι Ηπειρώτες, είναι πατριωτάκι μας το πασίγνωστο πλέον Λελέκι του **Euro Basket**. Σε μας τους Ηπειρώτες είναι πολύ γνωστός "ο λέλεκας" που τον βλέπουμε σχεδόν παντού στον τόπο μας. Είναι βέβαιο πως και οι ταξιδιώτες που περνούν από τον τόπο μας, πρόσεξαν την λιγνή, λευκή και ψηλόκανη μορφή του πάνω στα καμπαναριά και στους στύλους στα Γιάννενα, στη Φιλιππιάδα και αλλού. Θεωρούν μάλιστα στην Ήπειρο καλή, τυχερή και πλούσια σε σοδειά χρονιά, εκείνη τη χρονιά που τα λελέκια είναι και πολυάριθμα και στή-

νουν τις φωλιές τους στα πιο ψηλά σημεία.

Αυτή την ιδιαίτερη Ηπειρωτική αντίληψη για τα λέλεκα, που ίσως είναι και ευρύτερα διαδεδομένη, σε συνδυασμό με την χαρακτηριστική και ταιριαστή συμβολικά με το άθλημα το Basket μορφή του, κατάφερε να μεταφέρει με ξεχωριστή τελειότητα στην επίσημη αφίσα των Πανευρωπαϊκών Αγώνων 1987 ο συμπατριώτης μας ζωγράφος-γραφίστας Κώστας Τζιμούλης.

Έτσι, εκείνες τις μέρες του περασμένου Ιούνιου όλοι κυριολεκτικά οι Έλληνες, στημένοι μπροστά στις τηλεοράσεις, ανεξάρτητα από επαγγελματία ή ενδιαφέροντα, παρακολουθούσαμε την τιτάνια προσπάθεια της Εθνικής μας για την κατάκτηση του κυπέλου και πάνω απ' όλα αυτά στέκει στις οθόνες μας το λιγνό, ψηλό λελέκι, ο Ολύμπιος όπως ονομάστηκε, που έδειχνε σαν να συμμετείχε και μας συντρόφευε στην αγωνία, στον ενθουσιασμό και στην τελική έκρηξη της χαράς μας για την απρόσμενη νίκη.

Χάρη δε στη σύγχρονη τεχνολογία της τηλεοπτικής, των κομπιούτερ, των κινουμένων σχεδίων και των δορυφορικών τηλεμεταδόσεων, έξαίσια λεπτή φιγούρα του λέλεκα μετέφερε το μήνυμα της νίκης, με την κατάκτηση του Κυπέλλου από την Εθνική μας, και το όνομα της πατρίδας μας "Hellas - Ελλάς" σ' όλη την Ευρώπη και στα πέρατα της οικουμένης.

βέβαια μέσα στη μέθη της νίκης και δύον επανούθησαν κανένας ίσως δεν σκέφθηκε να ιναφερθεί και στο δημιουργό της μασκώτ των τυχώνων και της αφίσας. Προσωπικά μόνο στο ιδικό ένθετο του ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΥ <αρ. 23 στις 1/6/1987> για το Euro Basket βρήκα λιγοστά πτοιχεία για το λελέκι και το δημιουργό του. Έραφει επί λέξει ο ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ :

«Το σήμα και η μασκώτ του Πανευρωπαϊκού Πρωταθλήματος Μπάσκετ του 1987, φιλοτεκνήθηκαν από τον ζωγράφο-γραφίστα Κώστα Τζιμούλη.

Το σήμα είναι απλό κι ευανάγνωστο. Οι έννοιες Ελλάδα και μπάσκετ είναι συμπυκνωμένες σε μια σύνθεση που στηρίζεται αποκλειστικά στην αντίθεση και τα αρμονικό πάντρεμα δύο συμβόλων : Το αρχαιοελληνικό κιονόκρανο και την υπάλα-Ηλιο.

Η μασκώτ είναι μια επιλογή που έρχεται να συμπληρώσει την παράδοση που έχει δημιουργηθεί παγκόσμια.

Είναι μια επιλογή που βασίζεται στην ελληνική παροιμιώδη φράση : «Είναι ψηλός σαν λέλεκας ή λελέκι». Δηλαδή σαν πελαργός.

Κοινό λοιπόν, χαρακτηριστικό του μασκετμπάλιστα και του πελαργού το ύψος.

Ο πελαργός είναι πουλί οικείο, αγαπητό και γνωστό σ' όλους τους λαούς της Ευρώπης και του κόσμου.»

Πολλά άλλα σχόλια που εκθειάζουν τον επιτυχημένο συμβολισμό και την ευαισθησία στη σύνθεση της αφίσας γράφτηκαν στον Ελληνικό αλλά και στον Εένο τύπο, με ιδιαίτερη αναφορά στη λεπτότητα και λιτότητα της σύλληψης της όλης σύνθεσης από το δημιουργό της.

Δυστυχώς όμως σε καμία από τις παραπάνω δημοσιεύσεις δεν γίνεται παρουσίαση του καλλιτέχνη, ώστε να το γνωρίσει το κοινό και να εκτιμήσει το έργο του, γι' αυτό και για τον πρόσθετο λόγο ότι είναι δικός μας, δηλ. Ηπειρώτης, ο δημιουργός του Ολύμπιου, θα αναφέρω σ' αυτόν, γιατί είναι και καλό να γνωρίζουν οι συμπατριώτες μας τους καταξιωμένους καλλιτέχνες.

Όπως όλοι οι παρεπιδημούντες στο κλεινό άστυ, έτσι και ο Κώστας Τζιμούλης είναι Ηπειρωτόπουλο της διασποράς. Γεννήθηκε το 1942 στη Δρασοπηγή Κόνιτσας <το παλιό Κάντακι>. Με τη λαϊλαπα του εμφυλίου βρέ-

θηκε στη Ρουμανία, όπου έκανε σπουδές ζωγραφικής. Στην Αθήνα μαθήτευσε δίπλα στο γνωστό ζωγράφο Γ. Βακιρτζή και ύστερα εργάσθηκε σαν γραφίστας στις γνωστότερες διαφημιστικές εταιρίες των Αθηνών. Σήμερα, ελεύθερος και επιτυχημένος πια ζωγράφος-γραφίστας, διατηρεί δικό του εργαστήριο στην Αθήνα. Εργατικότατος, λάτρης του ωραίου και της τελειότητας, ήρεμος και φιλόπονος μαζί, εχθρός κάθε κακογουστιάς, με ιδιαίτερη αίσθηση της ομορφιάς και ευχέρεια στη σύλληψη του συμβολισμού των μορφών, εραστής και υπηρέτης αντάμα της τέχνης του, ο Κώστας Τζιμούλης γεμίζει σήμερα με την παρουσία του τον χώρο της τέχνης που υπηρετεί, συντελώντας έτσι στην αισθητική αναβάθμιση και καλλιέργεια του τόπου μας.

Πέρα απ' όλα τα παραπάνω, ο φίλος Κώστας Τζιμούλης είναι ένας γνήσιος Ηπειρώτης, αλλιώνος λάτρης της ιδιαίτερης του πατρίδας και ενεργό μέλος της Αδελφότητας του χωριού του, με εμφυτευμένες στο είναι του τις παράδοσεις και τις Ηπειρωτικές ηθικές αξίες. Γι' αυτό εμείς οι συγχωριανοί του, αλλά και η Ηπειρωτική κοινότητα γενικότερα, είναι βέβαιο ότι σεμνύνονται που έχουν στις τάξεις τους ένα τόσο ταλαντούχο από τη φύση του μέλος, που κατάφερε έτσι απέριττα και με πολύ συμβολισμό και το άθλημα του Basket να προβάλλει και την νίκη να λαμπρύνει και την εμφάνιση της πατρίδας μας στο διεθνές τηλεοπτικό κοινό να παρουσιάσει με ασύγκριτα καλαίσθητο τρόπο.

Εμείς του ευχόμαστε και νέες διακρίσεις στο στίβο της τέχνης.

Θωμάς Ζιώγας
Ιούλιος 1987

ΦΩΤΟΘΗΚΗ

Φλορίκα 1952 - 53 Ρουμανία. Ο Δημήτριος Σίμος του Χρήστου και η Μαρία Σίμου του Ιωάννη (Φούρλα). Η φωτογραφία είναι τραβηγμένη από τον Γεώργιο Τζιμούλη του Αλκιβιάδη, πρώτο εξάδερφο του Δημητρίου.

Μανέστιου Ουγκουρέν - Ρουμανία 1954. Φωτογραφία των οικογενεών Γεωργίου Τζιμούλη (Τσέλιου) & του Στέργιου Τζιμούλη (Βλαχογιάνη). Σπήλι επάνω σειρά: Κατερίνα Τζιμούλη (κόρη Γεωργίου), Ελευθερία Τζιμούλη (σύζυγος Γεωργίου), Ο Γεώργιος Τζιμούλης, η Βασιλική Τζιμούλη (σύζυγος Κωνσταντίνου) και δίπλα της ο γιος της Γιάνης Τζιμούλης. Κάτω σειρά: Νίκος Τζιμούλης (γιος του Γεωργίου), Βασιλική Κουτρουμπίνα σύζυγος του Κώστα Κουτρουμπίνα (Τσιράπα), δίπλα το ζεύγος Ακατερίνη και Στέργιος Τζιμούλης (Βλαχογιάνη) πεθερικά της Βασιλικής Τζιμούλη και τέλος η μικρή πηγ κόρη Ελευθερία.

Νέα για τις δραστηριότητες της Αδελφότητάς μας

Δράσεις «καλοκαίρι 2013»

Όπως πέρυσι έτσι και φέτος η Αδελφότητα προγραμμάτισε μεταξύ άλλων δύο νέες σημαντικές εκδηλώσεις πολιτισμού, με απήχηση πέρα από τα στενά όρια του χωριού μας:

A) Έκθεση φωτογραφίας στο Συνεδριακό Κέντρο του χωριού μας του φωτογράφου της Καστοριάς Λεωνίδα Παπάζογλου (1872 - 1918) με τίτλο: "Φωτογραφικά πορτραίτα από την Καστοριά και την περιοχή της την περίοδο του Μακεδονικού Αγώνα" της συλλογής Γιώργου Γκολομπία.

Την έκθεση συνδιοργανώνουν η Αδελφότητα Δροσοπηγιωτών και το Μουσείο Φωτογραφίας Θεσσαλονίκης με την αμέριστη συμπαράσταση & επιμέλεια παρουσίασης του διευθυντή του μουσείου Βαγγέλη Ιωακειμίδη.

Τα εγκαίνια της έκθεσης θα γίνουν στις 9/8/2013 και θα διαρκέσει μέχρι τις 30/9/2013.

B) Εκδήλωση τιμής και ευγνωμοσύνης για τους Γιατρούς που όλα τα προηγούμενα χρόνια βρέθηκαν στο χωριό μας, κάνοντας το Αγροτικό τους Ιατρείο.

Η Αδελφότητα Δροσοπηγιωτών στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων της, το καλοκαίρι του 2013 στις 9, 10 και 11 Αυγούστου, έχει προγραμματίσει εκδηλώσεις προς τιμήν των Ιατρών, που έχουν υπηρετήσει στο αγροτικό ιατρείο του χωριού μας.

Θεωρούμε υποχρέωσή μας να εκφράσουμε την απεριόριστη ευγνωμοσύνη και αγάπη των χωριανών μας για την προσφορά των ιατρικών τους υπηρεσιών σε δύσκολες συνθήκες, στο

ξεκίνημα της επαγγελματικής τους καριέρας που για πολλούς κατοίκους ήταν σωτήριες καλυτρωτικές.

Η εκτίμησή μας στα πρόσωπά τους είναι διαρκής.

Η παρουσία τους είναι τιμή για μας, ταυτόχρονα δε θα έχουν την ευκαιρία να ξαναδούν στη χωριό γνωστούς ανθρώπους μετά από αρκετά χρόνια και όλοι μαζί να περάσουμε όμορφες στιγμές.

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΩΝ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑΣ ΔΡΟΣΟΠΗΓΙΩΤΩΝ «ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ 2013»

Κυριακή 4/8/2013:

Ετήσιο μνημόσυνο για τον Ευεργέτη του χωριού μας Ιωάννη Λύτρα χοροστατούντων του Μητροπολίτου Δρυϊνουπόλεως - Πωγωνίου και Κονίτσης κ. Ανδρέα.

Παρασκευή 9/8/2013:

20:30 Εγκαίνια έκθεσης φωτογραφίας του γνωστού Καστοριανού φωτογράφου των αρχών του περασμένου αιώνα, Λεωνίδα Παπαζογλου (1872 - 1918), σε συνεργασία με το "Μουσείο Φωτογραφίας Θεσσαλονίκης".

22:00 Λαϊκή βραδιά, στον προαύλιο χώρο του Συνεδριακού Κέντρου.

Σάββατο 10/8/2013:

Έναρξη εκδηλώσεων τιμής και ευγνωμοσύνης για τους Γιατρούς που έχουν υπηρετήσει στο αγροτικό ιατρείο του χωριού μας.

10:30 Χαιρετισμός από όποιους Γιατρούς επιθυμούν και πρακτικές συμβουλές σε θέματα της ειδικότητάς τους στην αίθουσα του Συνεδριακού Κέντρου. Επιπρόσθετα, όποιος Γιατρός θέλει θα διατίθεται και το ιατρείο για ιατρική εξέταση των ενδιαφερομένων χωριανών.

20:00 Τιμητική εκδήλωση - παρουσίαση των Γιατρών στην αίθουσα του Συνεδριακού Κέντρου.

22:00 Μουσική παραδοσιακή βραδιά (κλαριά)

α), στον προαύλιο χώρο του Συνεδριακού Κέντρου.

Κυριακή 11/08/2013:

09:00 - 13:30 Περιήγηση των Γιατρών στα έργα χωριά των Μαστοροχωρίων.

12:00 Πάρτυ Νεολαίας με την μουσική συντροφιά "Των Παιδιών της Κόνιτσας" στον προαύλιο χώρο του Συνεδριακού Κέντρου.

Γρίτη 13/08/2013:

10:00 - 14:00 Εθελοντική Αιμοδοσία σε κινητή μονάδα του Π.Ν. Ιωαννίνων στην αίθουσα του Κοινωνικού Γραφείου.

19:00 Αγώνες δρόμου παιδιών Δημοτικού.

20:30 Ομιλία του συγχωριανού μας Ν. Σίμου, καθηγητή του Πανεπιστημίου Brookhaven USA, με θέμα: "Πειραματική πρωτοβουλία μελέτης πρωτοποριακής Μονάδας Περιβαλλοντικού Οικογενειακού Τουρισμού, βασισμένης πλήρως στο εναλλακτικό Ενεργειακό και Οργανικό Γεωργο-κτηνοτροφικό δυναμικό του χωριού, σαν μοχλός ανάπτυξης και δημιουργίας ποιοτικού εργασιακού πεδίου".

Τετάρτη 14/08/2013:

10:00 Ετήσια Γενική Συνέλευση της Αδελφότητας Δροσοπηγιωτών, στην αίθουσα του Συνεδριακού Κέντρου.

21:00 παραδοσιακό πανηγύρι με την μουσική κομπανία του Σπύρου Δερδέκη.

Χορευτικά παιδιών.

Πέμπτη 15/08/2013:

09:00 Θεία Λειτουργία στο εξωκκλήσι της "Παναγίας".

21:00 παραδοσιακό πανηγύρι με την μουσική κομπανία του Σπύρου Δερδέκη.

Χορευτικά εφήβων.

Παρασκευή 16 /08/2013:

21:00 παραδοσιακό πανηγύρι με την μουσική κομπανία του Σπύρου Δερδέκη.

Άλλες δραστηριότητες

Ιατρείο Δροσοπηγής

Το Δ.Σ της Αδελφότητάς μας απεφάσισε και υλοποιεί την κατασκευή ενός νέου, λειτουργικού και αξιοπρεπούς, χώρου που θα χρησιμοποιηθεί ως ιατρείο του χωριού.

Ο χώρος βρίσκεται στην μπροστινή πλευρά του κτιρίου του πρώην Νηπιαγωγείου, ανακαίνισθηκε εξ αρχής κτιριακά και εξοπλίσθηκε με όλα τα απαιτούμενα έπιπλα και υλικά, έτσι ώστε να εξυπηρετούνται τόσο ο γιατρός στην άσκηση της επιστήμης του, όσο και οι ασθενείς επισκέπτες χωριανοί.

Το ιατρείο είναι εξοπλισμένο και με υπολογιστές καθώς έχει και δορυφορική σύνδεση internet για την δυνατότητα έκδοσης συνταγών ηλεκτρονικά.

Είναι μια ακόμη συμβολή της Αδελφότητας στην καλυτέρευση της καθημερινότητας των μονίμων και όχι μόνο κατοίκων του χωριού μας.

Φόρος τιμής και ευγνωμοσύνης.

Η Αδελφότητα για να τιμήσει τη μνήμη του ευεργέτη του χωριού μας Ιωάννη Λύτρα εξέδωσε 28 σέλιδο έντυπο σε γραφή και επιμέλεια του Θωμά Β. Ζιώγα, που συγκέντρωσε στοιχεία και έγγραφα ντοκουμέντα της διαθήκης του κληροδοτήματος και την διαχείριση αυτού.

Το Δ.Σ. της Αδελφότητας τον ευχαριστεί θερμά.

Ο ΕΥΕΡΓΕΤΗΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΛΥΤΡΑΣ

και το κληροδότημά του

(Γράφει και επρελέπει ο Θωμάς Β. Ζιώγας)

Απόκριες στη Δροσοπηγή

Κυριακή βράδυ, 17 Μαρτίου

Το καθιερωμένο καρναβάλι και το κάψιμο των κέδρων* στην πλατεία «Πατσιωτού», στην είσοδο του χωριού. Το κέφι, ο χορός γύρω από τη μεγάλη φωτιά (μπαρμπατούρα) με τα αποκριάτικα τραγούδια δίνουν ζωντάνια στο χωριό, διέξοδο διασκέδασης και εκτόνωσης από το βαρύ χειμώνα στους μόνιμα διαμένοντες ηλικιωμένους συγχωριανούς μας.

Στη συνέχεια πραγματοποιήθηκε το έθιμο του «χάσκαρου» στο καφενείο «Πατσιωτού». Αυγό βρασμένη, δεμένο με κλωστή επάνω σε μία «ρόκα» πηγαινοέρχεται εμπρός από το στόμα, με τη σειρά σε κάθε παρευρισκόμενο. Αυτός, μέσα από τρείς προσπάθειες, πρέπει να το πιάσει με το στόμα. Κάποιοι το πετυχαίνουν και ένα νέο αυγό είναι έτοιμο δεμένο για τον επόμενο «παίκτη». Όλες αυτές οι προσπάθειες δίνουν ένα ιδιαίτερο χρώμα και σκορπούν άφθονο γέλιο.

Και φέτος τα αδέλφια Τσιγκούλη, συγχωριανοί μας, ερασιτέχνες του κλαρίνου, μας διασκέδασαν με τα παραδοσιακά τοπικά δημοτικά τραγούδια μας.

Καθαρή Δευτέρα, 18 Μαρτίου

Η Αδελφότητα, όπως κάθε χρόνο, πρόσφερε σε όλους την ντόπια φασολάδα, λαγάνες ελιές και άλλα νηστίσιμα εδέσματα.

Ευτυχώς οι Καντσιώτες, και ειδικά οι νέοι του χωριού μας, γαλουχημένοι με την παράδοση τα ήθη και τα έθιμα του χωριού μας, πεισματικά αντιστέκονται και κάθε χρόνο με το ίδιο κέφι και θέληση συμμετέχουν, διοργανώνουν και αναβιώνουν το έθιμο της Αποκριάς στο χωριό μας.

Αιμοδοσία

Τον Μάρτιο στη Θεσσαλονίκη, για την Τράπεζα Αίματος της Αδελφότητάς μας, στο νοσοκομείο ΑΧΕΠΑ, αίμα έδωσαν οι :

Μουκούλης Κήρυκας, Κοτολούλης Γεώργιος,
Σπέλλας Κώστας, Κούρας Αθανάσιος και
Σπέλλα Ράνια.

Θερμές ευχαριστίες:

Το Δ.Σ. ευχαριστεί τον Τσαρούχη Γιάννη, Φαρμακοποιό από την Κόνιτσα, για την δωρεάν παροχή φαρμάκων και άλλων υλικών που ήταν απαραίτητα για τον εξοπλισμό του φαρμακείου μας.

Το Δ.Σ. ευχαριστεί επίσης για την ενίσχυση του περιοδικού μας τους:

- Μουκούλη Θωμά του Αθανασίου, συγχωριανό μας, με το ποσό των 185 € στη μνήμη του Γιάννη Κρούλη.
- Δημητρούλη Νίκο, συγχωριανό μας από τον Καναδά, με το ποσό των 315 €.
- Δημάρατου Καναβούρα, Πρόεδρο Πολιτιστικού Συλλόγου Βούρμπιανης, με το ποσό των 50 €.
- Χατζή Κώστα, οδοντίατρο από την Κόνιτσα, με το ποσό των 30 €.
- Κουτρουμπίνα Όλγα, συγχωριανή μας, με το ποσό των 11 €.

* Η διατήρηση των παραδόσεων είναι μέλημα όλων μας και η Αδελφότητα στέκεται αρωγός σε κάθε τέτοια προσπάθεια.

Από το φωτογραφικό υλικό που παρέλαβε, η Σ.Ο. του περιοδικού για να πλαισιώσει το σχετικό κείμενο με αναφορά στο έθιμο της αποκριάς με το κάψιμο των κέδρων, που γίνεται με πρωτοβουλία των νέων και όχι μόνο του χωριού, προκύπτει ότι η συλλόγη (κόψιμο) των κέδρων ίσως... (και το λέμε με κάθε επιφύλαξη) γίνεται πιθανόν αλόγιστα κόβοντας ολόκληρους κέδρους.

Επιστρατεύοντας την σύγχρονη οικολογική αντίληψή μας και ευαισθησία για τη διάσωση των δασών και του περιβάλλοντος εν γένει, θα θέλαμε να συστήσουμε ότι τα κέδρα να κλαδεύονται από τα χαμηλά τους κλωνάρια περί τον κορμό, να αραιώνονται από τα ασθενέστερα και παρασιτικά και κυρίως ξερά, παρά να κόβονται διαμορφωμένα δεντρίλια σύριζα. Με τον τρόπο αυτό και τα δέντρα του κέδρου σώζουμε βοηθώντας τα να αναπτυχθούν καλύτερα και το έθιμο διατηρούμε. Με αυτήν την παρατήρηση - προτροπή η Σ.Ο. θα ήθελε το παραπάνω σχόλιο να μη θεωρηθεί "καταγγελτικό" αλλά επικοδομητικό, πάντα με καλή πρόθεση για την προστασία του φυσικού μας πλούτου που είναι το περιβάλλον μας.

ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑ ΔΡΟΣΟΠΗΓΙΩΤΩΝ
ΔΗΜΟΥ ΚΟΝΙΤΣΑΣ

Μάνου Κατράκη 28, 56533 Πολίχνη, Θεσσαλονίκη
Τηλ.: 2310 587972 • Fax: 2310 608957
www.drosopigi.org • e-mail: info@drosopigi.org

